

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

TÜRK-ROMEN DİPLOMATİK İLİŞKİLERİ (1877-1914)

Yüksek Lisans Tezi

Sercan Önder

Ankara-2024

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRK İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

TÜRK-ROMEN DİPLOMATİK İLİŞKİLERİ (1877-1914)

Yüksek Lisans Tezi

Sercan Önder

Doç. Dr. Çağla Derya Tağmat

Ankara-2024

Özet

Tarihin akışını değiştiren devrimlerin meydana gelmesi neredeyse her alanda yenilikler getirdiği gibi diplomasinin de şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Özellikle tek taraflı diplomasiden ittifaklar sistemine geçiş, devletlerin dış politika uygulanmasında bir araç haline gelen diplomasiyi daha yoğun kullanmaya başlamalarına neden olmuştur. Bu ittifak sisteminin yaygınlaşması çok uluslu devletlerin sınırları içerisinde barınan ve bağımsızlıklarını kazanmak isteyen ulusların amaçlarına ulaşmalarını hızlandırmıştır. Bu çerçevede ulusların çıkar kavramını benimsemeye başlamaları ittifaklar sistemine yön verdiği görünmüştür.

Romanya'nın ittifaka dayalı bir süreç sonunda Osmanlı Devleti'nden bağımsızlığını kazandığı söylenebilir. Bu süreç boyunca Romanya'nın en çok destek aldığı devletin Rusya olmasına rağmen bağımsızlığından sonra daha çok Batı yönlü politikalar izlemesi modern uluslararası ilişkilerin şekillendiği dönemde çıkar kavramının önemini bir kez daha göstermiştir. Romanya, Osmanlı Devleti'nin yanı sıra birçok devlet ile bağımsızlığının akabinde diplomatik ilişki kurmuştur. Diplomatik ağını genişletmesinin başlıca sebepleri tarımbakımından zengin topraklara sahip olmasından dolayı ticaretini artırarak devam ettirme, Rusya'nın ilhak ettiği Besarabya'yı ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun hakimiyeti altında olan Transilvanya'yı sınırlarına dahil etme isteği olmuştur.

Türk ve Romen ulusları aynı coğrafyayı paylaşmalarından ötürü köklü bir ilişki kurmayı başarmışlar ve birbirlerinin ulusal menfaatlerini yok saymayacak şekilde paralel bir dış politika izlemeye özen göstermişlerdir. Balkanlar'da ve Karadeniz'de her dönemin küresel güçlerinin ayrı menfaatleri olduğundan ötürü Türk-Romen ilişkilerinde üçüncü tarafların etkisi olduğu yadsınamaz. Fakat ilişkiler, her iki ulusun gayretleriyle oluşturulan denklemler çerçevesinde aşılamayacak sorunlar ile yüzleşilmeden yürütülmüştür. İlişkilerin bu şekilde yürütülmesinin nedenlerinden biri Osmanlı Devleti ve Romanya'nın ortak bölgesel menfaatinin korunması idi. Almanya'nın 1871'de siyasi birliğini sağlamasından sonra ilk kez arabulucu niteliğinde ev sahipliği yaptığı Berlin Kongresi'nde ise amaç, Balkanlar'a dair yeni bir düzen kurak olmuştur. Ancak Kongre sonunda imzalanan Berlin Antlaşması yeni güçlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Ardından Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı Osmanlı Devleti ve Romanya diplomatik ilişkilerinin seyrini etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Bağımsızlık, Çıkar, Diplomasi, Osmanlı Devleti, Romanya

Abstract

Throughout history, revolutions that changed the flow of history brought innovations in almost every field also had an important role in shaping diplomacy. In particular, the transition from unilateral diplomacy to the alliance system caused states to start using diplomacy, which became a tool in implementation of foreign policy, more intensively. The spread of this alliance system accelerated the achievement of the goals of the nations residing within the borders of multinational states and intend to gain their independence. In this context, it has been observed that nations' adoption of the concept of interest has shaped the system of alliances.

It can be said that Romania gained her independence from the Ottoman Empire as a result of an alliance-based process. Although the state from which Romania received the most support during this process was Russia, the fact that it followed more Western-oriented policies after its independence showed once again the importance of the concept of interest in the period when modern international relations were shaped. Romania established diplomatic relations with many states besides the Ottoman Empire after her independence. The main reasons for expanding her diplomatic network were her desire to continue increasing her trade since she had agriculturally rich lands, and to include Bessarabia, annexed by Russia, and Transylvania, which was under the rule of the Austro-Hungarian Empire, within her borders.

However, relations were carried out without confronting problems that could not be overcome as a result of the equations created by the efforts of both nations. One of the factors for conducting relations in this way the preservation of the status quo established by the 1878 Berlin Treaty of the common regional interest of the Ottoman Empire and Romania. The aim of the Berlin Congress, which Germany hosted as a mediator for the first time after achieving political unity in 1871, was to create new order for the Balkans. However, The Berlin Treaty signed as a result of Congress led to the emergence of new powers. The increase in the number of independent states in the Balkan geography would lead to the Balkan Wars and subsequently the First World War. The Ottoman Empire and Romania were put to the test with the outbreak of these wars.

Key Words: Balkans, Independency, Interest, Diplomacy, Ottoman Empire, Romania

Önsöz

Literatüre katkıda bulunacağına inandığım bu çalışmanın temelini değişim programları kapsamında Romanya’da bulunduğum süre zarfı içerisinde Türk-Romen ilişkilerine dair edindiğim bilgiler ve Türkiye’de bu konu hakkında kaynak yetersizliği olmasından ötürü böylebir çalışmanın yapılması gerektiği inancında olmam oluşturmıştır. Bu çalışmanın hiçbir ideolojinin etkisi altında kalmadan tamamen akademik, objektif ve çok yönlü bakış açısıyla hazırlanmasına özen gösterilmiştir.

Yapılan literatür taramasında Türkiye’de spesifik olarak Türk-Romen diplomatik ilişkilerini konu alan kaynakların yetersiz olduğu görünmüştür. Bundan dolayı çalışmanın tamamlanması için gerekli kaynaklara erişimde zorluklar yaşanmıştır. Bu nedenle bu çalışmanın temel amacı bu alandaki kaynak yetersizliğinin giderilmesine bir nebze de olsa katkıda bulunmak ve bu konu hakkında çalışma yapacak gelecek nesillere literatür bakımından yardımcı olmaktır. Ayrıca modern diplomasi çerçevesinde ikili ilişkilerin geliştirilmesinde tarihsel ilişkilerin önemli bir faktör olmasından dolayı bu alanda yapılacak çalışmaların mevcut Türk- Romen diplomatik ilişkilerinin iletilmesi bakımından önemli olduğu kanaatindeyim.

Bu çalışma sadece şahsımın göstermiş olduğu çabalar sayesinde değil, fikir alışverişinde bulunduğum, konu hakkında bilgiler edindiğim kıymetli yol göstericilerimin yardımı ile tamamlanmıştır.

Bu tezin hazırlanmasında emeği geçen, sabırla okuyup hatalarımın farkında olmamı sağlayan, bilgi birikiminden faydalandığım kıymetli danışmanım Doç. Dr. Çağla Derya TAĞMAT’a; Türk-Romen diplomatik ilişkileri ve Romanya tarihi hakkında derin araştırmalarda bulunan, kaynaklarını benimle paylaşan, diplomasi konusundaengin tecrübelerini aktararak objektif ve çok yönlü bakış açısı kazandıran Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı mensubu Sait Evren GÜNER’e; Romence kaynaklardan faydalanmam içintercüme konusunda yardımcı olan Romen hocalarıma ve dostlarıma; sadece yüksek lisans eğitimimde değil, lisans eğitimimin başından beri manevi desteğini ve karşılaştığım her sorunu çözmem için yardımını eksik etmeyen, manevi ağabeyim olarak adlandırabileceğim Osman AYDIN’a teşekkürü borç bilirim.

Sercan ÖNDER

2024-Ankara

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
KISALTMALAR.....	iv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI SON DÖNEMİNDE ROMANYA İLE İLİŞKİLER

1.1. Romanya'nın Bağımsızlığına Giden Süreç.....	8
1.2. Berlin Kongresi ve Romanya'nın Bağımsızlığı	24
1.3. Osmanlı Devleti ve Romanya'nın Diplomatik İlişkilerinin Başlaması	34
1.4. Osmanlı Devleti ile Romanya İlişkilerinde Dış Faktörler	40

İKİNCİ BÖLÜM

BALKAN SAVAŞLARINDA TÜRK-ROMEN DİPLOMATİK İLİŞKİLERİ

2.1. Balkan Savaşlarına Giden Süreçte Türk-Romen Diplomatik İlişkileri.....	44
2.2. Birinci Balkan Savaşında Romanya'nın Tutumu	50
2.3. İki Balkan Savaşı Arası Dönemde Diplomatik Görüşmeler.....	55
2.3.1. Romanya'nın Osmanlı Politikası.....	60
2.3.2. Talepler ve Tavizler.....	64
2.4. İkinci Balkan Savaşlarında Romanya	66
2.4.1. Romanya'nın Savaşa Girişi.....	68
2.4.2. Romen Hükümeti'nin Osmanlı Politikası.....	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAVAŞ SONRASINDA OSMANLI DEVLETİ VE ROMANYA İLİŞKİLERİ

3.1. Balkan Savaşları Sonrasında Yeni Düzen.....	72
3.1.1. Balkan Savaşları Sonrasında Oluşan Yeni Düzen: Antlaşmalar	75
3.1.2. Birinci Dünya Savaşına Giden Süreç ve Romen Dış Politikası	79
3.2. Osmanlı Devleti'nin Balkan Politikası İçinde Romanya	83
SONUÇ	86
KAYNAKÇA	89
EKLER	97

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

BOA: T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

C.: Cilt

Çev.: Çeviren

Der.: Derleyen

Ed.: Editör

Sa.: Sayı

TAD: Tarih Araştırmaları Dergisi

TDK: Türk Dil Kurumu

TOD: Tarih Okulu Dergisi

TTK: Türk Tarih Kurumu

Vd.: Ve diğerleri

Vol: Volume (Cilt)

Yay. Haz.: Yayına hazırlayan

Giriş

Türk-Romen Diplomatik İlişkileri başlıklı bu tez, 1877-1914 yılları arasında Balkanlarda yeni kurulan Romanya Devleti ile Osmanlı Devleti arasındaki diplomatik ilişkileri ele almaktadır. Dolayısıyla bu konu, tezin iki ana aktörü olan Osmanlı Devleti ile Romanya arasındaki görüşmeler, Romanya'daki gelişmeler, savaşlar ve antlaşmalar bağlamında ele alınacaktır. Diğer yandan çalışmanın Romanya odaklı olması bu araştırmanın bir aşamasının Romanya'da yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda tezin terminolojisinin belirlenmesinde birtakım güçlükler yaşanmıştır.

Yaşanan güçlüklerden ilki Romanya'da yaşayan halkın adlandırılma sorunu olmuştur. Bu tezin araştırma aşamasında incelenen birçok İngilizce eski tarihli basımlı kitaplarda "Rumenian", Türkçe dilinde yazılmış eski tarihli basımlı bazı kaynaklarda "Rumen" kavramlarının kullanıldığı görülmüştür. Fakat günümüzde yayımlanan tez, makale gibi bilimsel araştırmalarda kullanılan kavram "Romen" iken Türk Dil Kurumu'nun (TDK) sözlüğünde Romanya'da yaşayan halk veya bu halkın soyundan olan kişiler için; Romanyalı anlamına gelen "Rumen" kavramı kabul edilmiştir.¹ Dolayısıyla bu çalışma kapsamında Romanya'yı oluşturan ulusun "Romen" mi yoksa "Rumen" mi olarak adlandırılması gerektiğine ilişkin tespitte bulunulmasında fayda vardır.

Romanya ulusunun hangi isim ile adlandırılması gerektiği özellikle Romanya'nın bağımsızlığından sonra birçok kez tartışma konusu olmuştur. Bunun sebebi birçok ulusu barındıran büyük devletlerden bağımsızlıklarını kazanan ulusların kendi ulus-devlet yapılarını oluşturmalarıyla verilen isimlerin diğer devletlerin nezdinde bir karşılığı olması gerektiğidir. Çünkü genelde her ulusun dil kültürü ve alfabesi birbirlerinden farklıdır ve zaman içerisinde değiştirilmektedir. İngiltere'de Kraliyet Coğrafya Derneği bünyesinde kurulan *Coğrafi İsimler Daimî Komitesi (The Permanent Committee on Geographical Names)*, 1926'da gerekli birimlere bahsi geçen ülkenin isminin "Romania" olarak anılması üzerine tavsiye vermiştir.

İngiliz Dışişleri Bakanlığı Londra'daki elçilik ile hep "Roumanian chargé d'affaires" başlığı altında yazışmaları yürüttüğünden ötürü tavsiyeyi kabul etmemiştir. Ayrıca prestijli gazetelerden biri olan The Times gazetesi de "Rumania" adını kullanmıştır.

¹ <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 25.05.2024

Ancak daha sonra, 1965'te İngiltere Dışişleri Bakanlığı Romanya'da yapılan bir alfabe değişikliği nedeniyle ve alfabenin Slav etkisinden kurtulmasını sağlamak amacıyla "Romania" ismini kabul etmiştir.² Bu çalışmanın, uluslararası literatüre ve mevcut diğer akademik çalışmalarla uyumlu olması için Romanya ulusu için "Romen" kavramı kullanılacaktır.

Öte yandan, tezin araştırma aşamasında yaşanan bir diğer zorluk da Türkiye'de Türk-Romen ilişkilerine dair yeterince kaynak bulunmamasıdır. Bu sebeple sadece Türkiye sınırları içerisinde erişilen kaynaklar ile tezin tamamlanamayacağı öngörülmüş ve bu yüzden Ankara Üniversitesi'nin sunduğu Erasmus+ program imkânı kapsamında Bükreş Üniversitesi Siyaset Bilimi Fakültesinde daha fazla kaynaklara erişmek için iki ay araştırma yapılmıştır. Bu süre içerisinde Bükreş'te bulunan *Biblioteca Centrală Universitară Carol I (Merkez Üniversite Kütüphanesi)*'da eski basımlı kitaplara ulaşılarak çeşitli veriler elde edilmiş ve bu veriler ışığında araştırmanın yürütülmesi sağlanmıştır. Araştırma süresinin önemli bir kısmı Bükreş'te geçtiğinden ötürü bu çalışmada genellikle Romence ve İngilizce kaynaklar kullanılmıştır. Romence çeviri konusunda da zaman zaman uzman hocalardan destek alınmıştır. Ayrıca yabancı kaynaklardan elde edilen bilginin doğruluğu, başka yerel kaynaklardan ve alanında uzman kişilerin yardımıyla teyit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada, Türk-Romen diplomatik ilişkileri dönemin şartları ve modern diplomasinin ortaya çıkışı kapsamında incelenmiştir.

Diğer önemli bir kavram olan diplomasi de bu tezde sıklıkla kullanılan terimlerden biridir. Diplomasi, sadece kabilelerin, imparatorlukların veya ulus-devletlerin ortaya çıkmasıyla var olmamış, insanoğlunun varlığından beri yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Bu çerçevede diplomasinin ayrı bir alan olduğu ve üzerine çalışma yapılmaya başlandığı yıllarda, diplomasi mesleğini icra eden ilk diplomatların gökyüzü ile yeryüzü arasında mesaj taşıyan melekler olduğuna ilişkin efsanevi görüşler ortaya atılmıştır.³ Bu tanımlamanın yapılmasında, meleklerin görevi ile yerleşik elçilerden önce tek seferlik mesaj götürüp getiren elçilerin görevi arasında benzerliğin olması etkili olmuştur.

² Paul Woodman, "The Spelling of The Country Name "Romania" In British Official Usage: From Uncertainty To Standardization", *Review of Historical Geography and Toponomastics*, vol. III, no.5-6, 2008, 17-32, Erişim Tarihi: 20.12.2023

³ Fatih Mehmet Berk, "İlk Çağ ve Orta Çağ'da Diplomasinin Gelişimi", *İlk Çağ'dan Viyana Kongresi'ne Diplomasi*, Ed. Ahmet Dönmez, Ankara: Altınordu Yayınları, 2022,16

Fakat zaman geçtikçe insan nüfusunun artmasına oranla topluluk sayısının da artması, topluluklar arasında meydana gelen savaşların sona ermesi için görüşmelerin gerçekleşmesi ve maddiyatın ön plana çıkması gibi ihtiyaçlardan dolayı diplomasi gelişmiş ve ayrı bir alan olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla her dönemde meydana gelen önemli hadiseler neredeyse her alanda olduğu gibi diplomasinin de gelişmesine katkı sunmuştur. Özellikle ticaretin hız kazanması, toplulukların birbirleriyle daha yakın ilişki içerisinde bulunmalarına neden olmuştur. Bu kapsamda bir topluluk adına tüccarlar zaten diğer topluluk hakkında bilgi sahibi ve ticari bağlara sahip olduklarından dolayı diplomatik faaliyetler için de görevlendirilmişlerdir.⁴

Diplomasinin ticareti daha fazla artırmak için ilişki kurmak adına bir araç olarak kullanılması, ticari çıkar kavramını gündeme getirmiştir. Ayrıca devletlerin ticari faaliyetleri artırmak adına temsilci göndermeye başlamaları, siyasi ilişkilerin kurulmasında ve ilerlemesinde önemli bir faktör haline gelmiştir. İngilizlerin 1555'te Moskova ile ticari ilişki kurması, akabinde Rusya'nın 1559'da Londra'ya bir büyükelçi göndermesi ticaretin siyasi ilişkinin temelini oluşturduğuna dair örnek verilebilmektedir.⁵

Devletler arasında siyasi ilişkilerin başlamasıyla ve zamanla milliyetçilik bilincinin idrak edilmesiyle ticari çıkar kavramının yanı sıra ulusal çıkar kavramı da diplomasi literatürüne dahil edilmiştir. Bu tez kapsamında iki kavramın önemine, ortak ve ayrıldıkları noktalara Türk-Romen diplomatik ilişkileri ve ilişkilere üçüncü tarafların etkisi özelinde değinilecektir. Bu çerçevede Romenlerin Osmanlı Devleti'nden bağımsız olmak istemelerinde, bağımsız olduktan sonra bir an evvel diplomatik ilişki kurmalarında, Birinci Balkan Savaşı'nda tarafsız kalmayı tercih etmelerinde, İkinci Balkan Savaşı'na dahil olmalarında ve Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte izledikleri politikada ulusal çıkarın mı ticari çıkarın mı ağırlıklı olarak etkili olduğuna cevap aranacaktır.

⁴ Gökhan Erdem, Atay Akdevelioğlu, "Erken Dönemde Avrupa'da Diplomasinin Evrimi", *İlk Çağ'dan Viyana Kongresi'ne Diplomasi*, Ed. Ahmet Dönmez, Ankara: Altınordu Yayınları, 2022, 268-269

⁵ Temel İskit, *Diplomasi: Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2020, 78-79

Bu bağlamda, Osmanlı Devleti'nden ayrılarak kurulmuş olan Romanya'nın bağımsızlık süreci ve gelişimi analiz edilerek, Balkanlardaki etkisi, diğer devletlerle olan ilişkileri açıklanacaktır. Ancak bu tezin yapılmasındaki asıl amaç, Osmanlı Devleti'nin çöküşe giden süreçte, Balkan devletleriyle olan ilişkileri bağlamında Romanya'ya yaklaşımının ve Romanya'nın Osmanlı Devleti'ne yönelik tutumunun ortaya konulmasıdır.

Diğer bir faktör de Romanya'nın diplomatik ilişkilerinde Osmanlı Devleti'nin nasıl bir öneme sahip olduğunun anlaşılmasıdır. Osmanlı Devleti ile diğer Balkan devletleri arasındaki ilişkilere bakıldığında Romanya'nın ayrı bir şekilde değerlendirip değerlendirilmediği, Rusya faktörüne karşı bu iki devletin nasıl bir politika izlediği, ortak çıkarlar mı yoksa anlık kararlar doğrultusunda mı politika belirledikleri analiz edilmeye çalışılacaktır.

Öte yandan Türkiye'de, Türk-Romen ilişkileri kapsamında yapılan çalışmalara bakıldığında, ağırlıklı olarak Atatürk Döneminde dair çalışmaların hâkim olduğu görülmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında 19. Yüzyılın sonu ve 20. Yüzyılın başlarındaki kaotik siyasi atmosfer içinde Osmanlı Devleti ve Romanya ilişkilerine dair fazla çalışmanın olmaması ciddi bir eksikliktir. Dolayısıyla bu çalışmanın zaman aralığı 1877-1914 olarak belirlenmiş ve "milliyetçilik çağı" olarak adlandırılan 19. Yüzyılın son çeyreğinden 20. Yüzyılın başlarına kadar Avrupa'da hâkim olan bloklaşma, savaşlar ve konferanslar kapsamında bu iki devletin nasıl politikalar ürettiği ele alınmaya çalışılmıştır.

Bu noktada etkili olan bir diğer faktör de Batılı devletlerin ve özellikle Rusya'nın tutumudur. Dolayısıyla bu çalışmada; Romanya ile Osmanlı Devleti'nin kurduğu diplomatik ilişkilerde Rusya'nın rolü, diğer Batılı devletlerin tutumu, milliyetçilik akımının bu ilişkilere etkisi, Balkanlardaki genel ortamın belirleyiciliği, bölgesel güç olma isteği ve rekabet gibi konular da incelenmiştir. Diğer yandan, ilişkilerdeki belirleyici dinanın ne olduğu, Romanya'nın Avrupa'daki siyasi gelişmeler sırasında Osmanlı Devleti'ne yönelik tutumunun nasıl geliştiği gibi soruların da cevapları aranacaktır.

A) Tarihsel Arka Plan

Antik Çağ'da Trak kabilelerin bir parçası olarak bilinen Romenler, Yunanlar tarafından ‘‘Getae’’, Romalılar tarafından ise ‘‘Daçyalılar’’ olarak adlandırıldıklarından ötürü ‘‘Geta Daçya’’ topluluğu adını almışlardı.⁶ Roma İmparatorluğu, yayılmacı politikası çerçevesinde Romenleri de zamanla himayesi altına almıştı. Roma İmparatorluğu Romenleri, iyi bir savaşçı olduklarını bildiğinden dolayı kendi lejyonlarının yanı sıra İngiltere’de bulunan sınır mahiyetinde olan Hadrian Duvarı’nın güvenliğinde görevlendirmişti.⁷

Fakat Roma İmparatorluğu’nun Romenler üzerindeki hâkimiyeti fazla uzun sürmedi. Çünkü Romenler karakteristik özelliklerinin bir gereği olarak başka bir gücün hâkimiyetini kabul etmemişlerdi. Bu sebeple Romenlerin yaşadıkları bölgede bu topluluğun Roma İmparatorluğu’nun aleyhine faaliyetlerde bulunmaları, Roma İmparatoru Aurelian’ın bölgeden çekilmesine neden oldu.⁸ Roma İmparatorluğu Romenler üzerindeki hâkimiyetini sonlandırdıktan sonra Romenler için bölgede kendi devletlerini kurma fırsatı ortaya çıktı. Bu bağlamda, Romenler Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde yaşayan bir topluluk olarak sistemin nasıl işlediğine dair tecrübe edindiler.

Ayrıca zaten savaşçı niteliklere sahip olmalarından ötürü o dönemde bir devlet kurmak için gerekli olan temel şartlardan bir tanesini sağlamaktaydılar. Fakat Roma İmparatorluğu’ndan sonra Karpat dağlarının eteklerinde, Tuna’da ve Karadeniz kıyısında dağınık şekilde yaşamlarını sürdüren Romenlerin bir devlet kurabilmeleri için öncelikle bir araya gelmeleri gerekmektedir. Roma İmparatorluğu’nun çekilmesiyle bir güç boşluğunun oluştuğu da bir gerçektir. Romenlerin bulundukları topraklar tarıma elverişli olduğundan diğer toplulukların dikkatini çekmekteydi. Bundan dolayı o dönemde insanların geçimlerini sağlamanın yolu genelde tarım olduğu için butopraklara göçler gerçekleşmekteydi.

⁶ Nicola Williams, *Romania and Moldova*, Hawthorn: Lonely Planet Publications, 1998, 98

⁷ Julian Popescu, *Romania*, Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2000, 34

⁸ Popescu, *Romania*, 36

Ayrıca bölge, Tuna nehri ve Karadeniz gibi coğrafi avantajlara sahip olmasından ötürü, ticaret bakımından önemli olduğu için Roma İmparatorluğu'ndan sonra Hunlar ve Avarlar gibi birçok medeniyete de ev sahipliği yapmaya devam etti.⁹ Bu nedenle Romenlerin bölgede kendi otoritelerini kurması gecikti. Transilvanya¹⁰, Eflak ve Boğdan olmak üzere üç ana bölge olarak kabul edilen Romen topraklarında zamanla Boyarlar¹¹ varlık göstermeye başladılar.¹² Boyarların bu süreçte ön plana çıkmalarının sebebi, tarımın temel geçim kaynağı olmasıydı.

Başka bir deyişle, ekonomiye yön veren Boyarlar, siyasette de söz sahibi olmaya başladılar. Osmanlı Devleti'nin tarih sahnesine çıkması ve ardından 14. Ve 15. Yüzyıllarda gerçekleştirdiği fetihler Balkan bölgesine de ilerlemişti. Böylece bölgede her ele geçirdiği toprak ile Romen topraklarına bir adım daha yaklaşmaktaydı.

Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda tam hakimiyet kurmak maksadıyla gerçekleştirdiği ve Sultan I. Murat'ın hayatını kaybettiği I. Kosova Savaşı sadece Romenleri değil diğer Balkan topluluklarını da etkilemişti. Bu sebeple temelde Osmanlı ve Sırlar arasında yapılan savaşta Macarlar, Makedonlar ve Romenler gibi diğer Balkan toplulukları da Sırlara destek vermişlerdi.¹³ Sırlara diğer ulusların destek vermesinin sebebi Osmanlı Devleti'nin bölgeyi ele geçireceğinden endişe etmeleriydi. Dolayısıyla I. Kosova Savaşı Osmanlı Devleti ile Balkan toplulukları arasında gerçekleşen bir savaştı.

Diğer taraftan Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da gücünü arttırması iç gelişmelerde de birtakım sorunların yaşanmasına neden oldu. Özellikle bu iç karışıklıklar sırasında Romenlerin her fırsatta bu karışıklıklardan faydalanmalarının sebebi bir üst otoriteye bağlı kalmak istememeleriydi. Ancak Osmanlı Devleti'nde diğer güçlere karşı otoritesini koruması için Balkan bölgesindeki toplulukları hâkimiyeti altına alması gerekiyordu.

⁹ Andrei Otetea, *A Concise History of Romania*, London: Robert Hale Limited, 1985, 123

¹⁰ Bir diğer ismi Erdel olan Transilvanya bölgesi Karpat dağlarını kapsayan Romanya'nın orta ve batı bölgelerine verilen isimdir.

¹¹ Boyar, Transilvanya, Eflak ve Boğdan bölgelerinde önemli ölçüde toprak sahibi olan soylulara verilen isimdir.

¹² Otetea, *A Concise History of Romania*, 181

¹³ Constantin C. Giurescu, *Chronological History of Romania*, Bucharest: Editura Enciclopedică Română, 1972, 70

Osmanlı Devleti'nin üstünlüğünü reddeden Eflak Prenslерinden biri de III. Vlad Tepeş, nam-ı diğer Kazıklı Voyvoda¹⁴ idi. İnsanlar üstünde şiddete dayalı otorite kurduğundan ötürü bu namı alan Vlad, 1459'da yani Fatih Sultan Mehmet'in hükümranlığı döneminde Osmanlı Devleti'ne vergi vermeyi reddederek Tuna Nehri kıyısındaki Osmanlı birliklerine saldırarak bölgeden uzaklaştırmaya çalışmasının üzerine Sultan Mehmet Eflak'a sefer düzenlemiş ve Vlad'ı tahttan indirip yerine Vlad'ın kardeşı olan II. Radu'ya prensliğin geçmesini sağlamıştı.¹⁵

İstanbul'u fethederek dünya tarihine önemli bir iz bırakan Sultan II. Mehmet'in, Vlad'ın Osmanlı Devleti'nin üstünlüğünü reddetmesi üzerine sefer düzenlemesi şaşırtıcı değildi. Çünkü Bizans İmparatorluğu'nun varlığına son veren Osmanlı Devleti'nin Eflak Prensi'nin ayaklanmasını bastıramaması yadırganabilirdi. Ayrıca Vlad'ın yerine II. Radu'nun Voyvodaliğe getirilmesi artık Osmanlı Devleti'nin beylik yöneticilerini seçeceği anlamına geliyordu. Başka bir deyişle, Romenler Vlad'ın girişimlerinden önce vergi vererek ekonomik anlamda bağlı olduğu Osmanlı Devleti'ne artık siyasi olarak da bağlı hale gelmişti.

Romenler Vlad'ın mağlubiyetinden sonra Osmanlı Devleti'nin otoritesini bir süre kabul ettiler. Çünkü özellikle İstanbul'un fethinden sonra neredeyse dünyanın en güçlü devleti haline gelen Osmanlı Devleti'ne karşı gelecek alt yapıya sahip değillerdi. Fakat Roma döneminden beri bir üst otoritenin varlığını kabul etmedikleri ve kendi varlıklarını sürdürme amacı içerisinde olduklarından ötürü ilerleyen zamanlarda Osmanlı Devleti'nden her fırsatta ayrılma çabası içerisinde olacaklardı.

¹⁴ Voyvoda, Türk Dil Kurumu (TDK)'ya göre Osmanlı Devleti döneminde Eflak, Boğdan ve Erdel beylerine verilen unvandır.

¹⁵ Otetea, *A Concise History of Romania*, 192

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DÖNEMİNDE ROMANYA İLE İLİŞKİLER

1.1. Romanya'nın Bağımsızlığına Giden Süreç

Romanya'nın bağımsızlığını elde etmesi, aniden değil, işleyen bir sürecin sonucunda gerçekleşmiştir. Ancak bu süreç Yunanistan, Sırbistan gibi diğer Balkan ülkelerinin bağımsızlık sürecine nazaran daha sakin, sistematik, diplomasiye ve antlaşmalara dayalı olarak ilerlemişti. Bu süreçte Eflak-Boğdan (Memleketeyn)¹⁶ beyliklerinin beraber hareket ettiği ülke Rusya olmuştur. Rusya kendi çıkarları doğrultusunda Eflak-Boğdan beyliklerinin menfaatine olan maddeleri Romanya bağımsızlığını kazanana kadar Osmanlı Devleti ile yaptığı neredeyse her antlaşmaya eklemiştir.

Rusya'nın Eflak-Boğdan beyliklerini desteklemesinin sebepleri; Rusya'ya komşu olan bu beyliklerin Rusya'nın Balkan coğrafyasına açılan kapısı olması, Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki etkinliğini azaltıp, burada ve Karadeniz'de kendi otoritesini artırma arzusu, Avrupa'ya giden ticaret yollarını elde etme isteği gibi nedenlerdir. Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında olan bu beylikler başka bir otorite tarafından yönetilmekten memnun değillerdi. Ortak kültürü ve dili paylaşan bu beylikler kendi birliklerini kurma ve bağımsızlıklarını elde etmeyi amaçlıyorlardı. Bu hedeflere ulaşmak için zaman zaman toplumların önde gelen liderleri girişimlerde bulunmuşlardı.

İlk ulusal birleşme girişimini başlatan, günümüzde Romanya'nın ulusal tarihinde önemli bir yeri olan ve ulusal kahramanlarından biri olarak kabul edilen Mihai Viteazul, nam-ı diğer Michael the Brave (Cesur Mihai) idi. Dönemin Eflak Prensi Mihai Viteazul 1599'da Transilvanya Prensi Andrew Báthory'e karşı Sibiu yakınlarında yapılan Şelimbăr savaşını kazanmasının ardından Transilvanya'nın önemli kentleri olan Cluj-Napoca ve Alba Iulia'yı da ele geçirmişti.¹⁷ Mihai Viteazul Alba Iulia'yı ele geçirmekte zorlanmamış, aksine kentegirirken başta şehrin anahtarları olmak üzere çeşitli hediyeler ile karşılanmıştı.¹⁸

¹⁶ Osmanlıcada "Memleketeyn" iki memleket anlamına gelmektedir ve bu ifade Eflak-Boğdan beylikleri için kullanılmıştır. Bu ifadenin Eflak-Boğdan beylikleri için kullanılmasının sebepleri iki toplumun komşu olmaları, beraber hareket etmeleri ve dil bakımından birbirlerine oldukça benzemelerinden kaynaklanabilmektedir.

¹⁷ Alin Ionut Manole, "Michael The Brave's Political Union As Reflected By Foreign Historians' Works: Hieronymus Ortelius, Richard Knolles, Ciro Spontoni", *Războiul de Independență 140 De Ani (1877-1878)*, Ed. Iulian Oncescu, Sorin Liviu Damean, Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2017, 24-25

¹⁸ Manole, "Michael The Brave's Political Union", 25

Mihai Transilvanya'nın önemli kentlerini ele geçirdikten sonra kendini bölgenin Prensi olarak ilan etmiş ve bir sonraki hedefini üç Romen ülkesi'nin (Eflak, Moldova ve Transilvanya) birleşmesini sağlamak olarak belirlemiştir. Nitekim Osmanlı Devleti'ne karşı savaşçı bağımsızlığı elde etmek için önce ulusal birliğin sağlanması gerekmekteydi.¹⁹

Papa VIII. Clement, Mihai'nin bu girişimini Osmanlı Devleti'ne karşı Hristiyan nüfuzunun artması için desteklemekteydi. Papa, Mihai'nin Transilvanya'da mağlup ettiği Andrew Báthory'in yerine geçecek olan Sigismund Báthory'ı Mihai'nin safında yer alması için ikna etmek üzere temsilci göndermişti.²⁰ Üç Romen ülkesinin birleşmesi ve bağımsızlıklarını alarak Osmanlı Devleti'ne karşı savaşmaları Avrupa devletlerinden oluşan Kutsal Birlik'in (Holly League) çıkarına olacaktı. Çünkü Avrupa'nın doğusunda oluşacak bu yeni devlet tampon bölge vazifesi görerek Osmanlı Devleti'nin Avrupa'ya doğru ilerlemesini engelleyecekti.

Mihai'nin birliği sağlamasından ve bölgede güç elde etmesinden sadece Osmanlı Devleti değil, aynı zamanda Transilvanya'ya komşu olan Habsburg Hanedanlığı ve Polonya Litvanya Birliği de rahatsızdı. Bunun sebebi bölgede statükonun bozulacağından ve yükselen yeni bir gücün kendilerine zarar verebileceğinden duydukları endişeydi. Mihai'nin 1601 yılında Habsburg Hanedanı'nın emriyle bir suikast sonucunda öldürülmesi²¹ Papa tarafından yeterince destek verilmediği veya Papa'nın desteğine rağmen ulusal çıkarların ön planda olduğu şeklinde bir algı yaratmıştı. Mihai'nin ölümünden sonra Osmanlı Devleti tekrar bölgeye hâkim oldu.²²

Cesur Mihai'nin ulusal birleşme ve bağımsızlık için verdiği mücadeleler şüphesiz ondan sonra gelen bölge liderlerini de etkilemişti. Mihai'den sonra gelen liderlerin birçoğu birleşme ve bağımsızlık için ya doğrudan ya da dolaylı yoldan mücadele etmişlerdir.

¹⁹ Manole, "Michael The Brave's Political Union". 25

²⁰ Vasile Constantin, *Rolul Luptei Lui Mihai Viteazul Pentru Apărarea Creștinătății, Carol I National Defence University Publishing House*, 04/2011, 457, Erişim 15.10.2023

²¹ Manole Neagoe, *Mihai Viteazul*, București: Editura Europa Nova, 1994, 277

²² Neagoe, *Mihai Viteazul*, 278

Bu liderlerden biriBoğdan Beyi Dimitrie Cantemir idi. Cantemir 1710-1711 yıllarında bir yandan Rusya, bir yandan Avusturya ile gizli görüşmeler yapmıştır.²³ Aynı yıllarda Eflak-Boğdan bölgesinde bulunan Prut nehri boylarında Osmanlı Devleti ve Rusyaarasında da Prut Savaşı yaşanmaktaydı. Osmanlı Devleti'nin savaşı kazanması, yapılan gizli görüşmeleri hükümsüz kılmış, ancak Rusya ve Eflak-Boğdan prensliklerinin artık iş birliği yapmalarını engelleyememişti.

Diplomatik bağlamdaki gelişmeler ise 18. Yüzyılın sonlarında hız kazanmıştı. 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması ile Osmanlı Devleti Eflak-Boğdan'da yabancı temsilciliklerin açılmasını kabul etmişti. Bölgede çıkarlarını korumak isteyen başta Rusya olmak üzere Avusturya, Fransa, Prusya, İngiltere ve daha sonra 1829 Edirne Antlaşması ile bağımsızlığını kazanan Yunanistan, 1835'te Yaş ve Bükreş kentlerinde konsolosluklarını açmışlardır.²⁴ Reisülküttap ilk etapta özellikle Rusya'nın bölgede insanlarla birebir temas kurmasını ve bölgede Osmanlı Devleti'nin aleyhine faaliyetler yürüteceğini öngördüğünden dolayı temsilcilik açmasını engellemek için direnmiş ancak başarılı olamamıştı. Nitekim Rusya'nın Eflak-Boğdan'da açılan temsilciliğe konsolos olarak tüccar kökenli bir kişinin yerine İstanbul elçiliğinin bir üyesi olan S. Laşkarev'in ataması, bölgede daha çok siyasi faaliyetlerin yürütüleceğinin bir göstergesi olmuştur.²⁵ Böylece diplomaside belli bölgelerde devletlerin ticari faaliyetlerini takip eden Şehbenderlerin yerini devletlerin siyasi çıkarlarını datakip edecek diplomat kökenli konsoloslar almaya başlamış, bu da yeni bir geleneği başlatmıştı.

Açılan bu temsilcilikler Eflak-Boğdan'a güç katarken, Osmanlı Devleti'nin Eflak-Boğdan'da temsilciliklerin açılmasına müsaade etmesi, başta Rusya olmak üzere bölgede çıkarı olan ve Osmanlı Devleti'ni Eflak-Boğdan'ın bağımsızlık sürecine yakından destek vererek zayıf duruma düşürmek isteyen devletler için bir fırsat olmuştu. Öte yandan, Eflak-Boğdan prenslikleri uluslararası diplomasiye dahil edilmiş ve ortaya çıkacak modern Romanya devletinin diplomatik temelleri oluşturulmaya başlanmıştı.

²³ Keith Hitchins, *The Romanians 1774-1866*, New York: Oxford University Press, 1996, 12

²⁴ Sorin Iftimi, *Misiuni Diplomatice în România (1916-1918)*, Bucureşti: Dark Publishing, 2018, 22-23

²⁵ Sinan Yüksel. "Küçük Kaynarca'dan Yaş Antlaşmasına Kadar Eflak-Boğdan Üzerinde Osmanlı-Rus Nüfuz Mücadelesi", *TTK: Belleten*, C.83, Sa. 297, 2019, 610-611, doi: 10.37879/belleten, Erişim 01.10.2023

Eflak-Boğdan prensliklerinin uluslararası diplomasiye dahil olmasında coğrafi konumunun da etkisi vardır. Coğrafi olarak Rusya'ya yakın olan ve bu nedenle Rus yayılmacılığının hedefinde olan prenslikler, zaman zaman Rusya'nın işgaline maruzkalmışlardır. Bu işgallerden bir tanesi 1853 yılında Osmanlı Devleti ve Rusya arasında gerçekleşen Kırım Savaşı'nda Rusya'nın Besarabya'yı (Moldova) işgal etmesidir. Bölge işgaledildiğinden dolayı savaşı bitiren 1856 Paris Antlaşması'nın birkaç maddesine de konu olmuştur. Antlaşmanın 22. maddesine göre antlaşmayı imzalayan taraflar²⁶ Eflak-Boğdan prensliklerin garantörü haline gelmişlerdi.²⁷

Böylece prensliklerin bağımsızlık sürecinde Rusya'dan ziyade destek alabilecekleri bir Batı alternatifi oluşmuştur. Bir diğer önemli madde olan 26. madde ile prensliklerin iç ve sınır güvenliğini korumak için bir ulusal silahlı ordunun kurulması konusunda mutabakata varılmıştı.²⁸ Böylece Romanya, bağımsızlığına giden süreçte önemli bir rol oynayacak askeri ordusunu da hazırlamaya başlamış ve sınır güvenliği adı altında ulus-devlet anlayışını benimsemişti. Diğer yandan, Paris Antlaşması ile Romenlere verilen bu imtiyazlara Avusturya'nın İstanbul Konsolosu sıcak bakmamış; Romenlerin bu imtiyazlardan sonra durdurulamayacaklarını, sonunda bağımsızlıklarını alacaklarını belirtmişti.²⁹

Bunlara ek olarak, Osmanlı Devleti Eflak-Boğdan prensliklerinin toprak bütünlüğüne önem verip, onları korumak adına zaman zaman politikalarında da değişiklik yapmıştı. Napolyon'un Rusya'ya karşı savaş ilanı sonrasında tarafsızlığını bildiren Osmanlı Devleti, savaş esnasında Rusya'ya karşı Fransa'yı desteklemiş, hatta Fransa'nın Mısır'ı işgalinden sonra diplomatik ilişkilerin yeniden tesisi için Paris'e gönderilen Büyükelçi Mehmed Said Halet Efendi'ye Napolyon'un Krallığını resmi olarak tanındığını iletmesi için talimat vermişti.³⁰ Başka bir deyişle Eflak-Boğdan bölgesi, Rusya ve Osmanlı Devleti'nin rekabet alanı haline gelmişti.

²⁶ Antlaşma tarafları: Osmanlı Devleti, Avusturya, Fransa, Rusya, İngiltere, Prusya ve Sardinya'dır.

²⁷ Daniel J. Schneck, vd., *Pictorial History of the Russian War 1854-5-6: With Maps, Plans and Wood Engravings*, Londra: Edinburgh and London: W. & R. Chambers, 1856, 553

²⁸ Schneck, vd., *Pictorial History of the Russian War*, 553

²⁹ Ion Coman, vd., *România în Războiul de Independență: 1877-1878*, Bucuresti: Editura Militară, 1977, 23

³⁰ Süheyla Yenidünya Gürgen, *Mehmed Said Halet Efendi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018, 104-105

Osmanlı Devleti her ne kadar Rusya'ya karşı prenslikleri muhafaza etmeye çalışmış olsa da, 1829 Edirne Antlaşması ile bu prensliklere çeşitli imtiyazlar verilmişti. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti Eflak-Boğdan'ın sadece idari anlamda değil, aynı zamanda ekonomik olarak da özerklik statüsünü kabul etmişti. Daha önce Osmanlı Devleti'nin ihtiyacı karşılandıktan sonra gerikalan tarım ve hayvansal ürünlerini diğer devletlere satabilen Romenler, artık istedikleri gibi dış ticaret yapmaya başlamışlardı.³¹ Ayrıca yeni idari tüzüğünün Rusya'nın denetimi altında oluşturulması kabul edilmiştir. Ruslar özerkliğini yeni elde eden Eflak-Boğdan üzerinde etkisini artırmak için fırsat kollamış, savaş dolayısıyla girdiği bölgeden hemen çıkmamak için Osmanlı Devleti'ne kolay şekilde ödeyemeyeceği bir tazminat miktarı talebinde bulunmuştu.³² Rusların amacı, bölgede daha uzun kalarak varlıklarını Romenlere kabul ettirmektir. Öte yandan, Romenlerin yeni idari tüzüğünü Rusların denetimi altında hazırlamaları, aslında Osmanlı Devleti'nden uzaklaştıkları mesafe kadar Ruslara yakınlaştıklarını göstermişti.

1829 Edirne Antlaşması'nın dikkat çekici bir diğer özelliği de Voyvodaların ölene kadar görevde kalacakları ve toprakların Osmanlı Devleti'ne bağlı olmasına rağmen Türkleri Eflak-Boğdan'dan ayrılmaya zorlamasıydı.³³ Böylece Romenlerin kendilerini yönetmeleri konusunda istikrar elde etmeyi ve Osmanlı Devleti'nin menfaati doğrultusunda hareket etmeyen Voyvoda'nın görevden alınmaması sağlanmıştı. Başka bir deyişle, Romenler artık sadece kendi çıkarlarını gözeterek hareket etmeye başlayacaklardır. Ayrıca Osmanlı Devleti Edirne Antlaşmasında Romanya'nın güneyinde, Tuna Nehri'nin Batı yakasında bulunan Giurgiu (Yer Göğü), Turnu ve Brâlia kalelerinin Eflak'a geri verileceğini teyit etmişti.³⁴

Rusya sayesinde idari ve ekonomik özerkliğini elde eden Romanya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı Rusya'ya yakınlaşması rasyonalite ve ulusal çıkar bakımından gayet doğaldı. Nitekim Romanya Rusya sayesinde artık Osmanlı Devleti'nden toprak kazanmaya başlamıştı.

Şüphesiz ki meydana gelen devrim ve reform hareketleri gibi gelişmeler Romanya'nın bağımsızlık sürecinde ve imparatorlukların çatısı altında bulunan azınlıklara bağımsızlık bilincinin aşılmasında etkili olmuştur. Bu olayların temelinde özellikle Avrupa'da yaygın olan Kilise'nin siyasete olan etkisini reddeden düşüncelerin ortaya çıkması vardı.

³¹ Keith Hitchins, *ROMÂNII 1774-1866*, Bucureşti: Editura Humanitas, 2013, 201

³² Hitchins, *ROMÂNII*, 201

³³ Rıfat Uçarol, *Siyasi Tarih 1789-2012*, İstanbul: Der Yayınları, 2013, 151

³⁴ Hitchins, *ROMÂNII*, 200

Katolik Kilisesi'nin devlet işlerini kendi çıkarı doğrultusunda yönlendirmesini eleştiren *Martin Luther* ve *Jean Calvin*, halka devlet otoritesinin ön planda tutulmasının önemini aşlamaya başlamışlardı.³⁵ Düşünürlerin bu girişimi sonucunda Katolik Kilise'sine karşı her ulusun kendi Kilise'sini inşa etmesi ve İncil'in farklı dillere çevrilmesi önerilmiş ve böylece Avrupa'da ulus-devlet anlayışına yönelik ilk adımlar atılmıştı.³⁶

Temelleri Kilise karşıtı olarak atılan ulus-devlet anlayışı, 1789 Fransız Devrimi ile tam manasıyla Avrupa'da etkili olmaya başlamıştı. Devrim, azınlıkları etkileyerek birçok ulusu barındıran imparatorlukları dağılma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmıştı. Devrimden etkilenen topluluklardan biri de Romenler olmuştur. Romenler özellikle sanat ve edebiyat alanlarında faaliyet gösterirken, varlıklı aileler Fransa'ya giderek Fransız dilini öğrenmeye başlamışlardı.³⁷ Romenlerin Osmanlı Devleti hakimiyeti altında iken devrimci bir ulusu rehber edinmeye başlamaları, niyetlerinin tam bağımsızlık olduğuna işaret etmekteydi.

Bu amacın gerçekleşmesi için hem Osmanlı Devleti'ne muhalif olan devletlerden hem de yaşanan küresel olaylardan destek arayışı artacaktı. Aynı şekilde 1789 Fransız Devrimi gibi Avrupa'nın neredeyse her yerinde yankı uyandıran 1848 devrimi,³⁸ idari bakımdan özerk olan ve Osmanlı Devleti'ne karşı mücadele ederek imtiyazlar elde eden Romen halkını da etkilemişti. Devrime öncülük eden sınıf, neredeyse her devrimde olduğu gibi, yeni aydınlanmaya başlamış kesim ve işçi sınıfı olmuştur. Eflak-Boğdan prensliklerinde henüz üniversite olmadığı için gençler tahsillerini tamamlamak üzere Paris ve Berlin gibi Avrupa'nın merkezine gitmişler, Rusya buralarda eğitimlerini tamamlayan gençlerin döndüklerinde bölge halkını etkileyeceklerini tahmin ettiği için bu durumdan rahatsızlık duymuştur. Bu nedenle Rusya, gençlerin eğitimleri için Rusya'ya, Prusya'ya veya Avusturya'ya gitmelerini desteklemişti. Hatta bu ülkelerde tahsillerini tamamlayan gençlere daha avantajlı iş olanakları vaat etmişti.³⁹

³⁵ Ömer Çaha, *Siyasi Düşüncelere Giriş*, İstanbul: Dem Yayınları, 2019, 65

³⁶ Çaha, *Siyasi Düşüncelere Giriş*, 66

³⁷ Yusuf Akçura, *Osmanlı Devleti'nin Dağılma Devri (VXIII ve XIX. Asırlarda)*, Ankara: TTK Basımevi, 1988, 14

³⁸ İşçilerin endüstrileşmenin sebebiyet verdiği seri üretim sürecinde ağır şartlarda çalışmalarına rağmen burjuva sınıfına kıyasla daha az kazanmalarından dolayı başlattıkları bir harekettir. Hareket sonunda Avrupa kıtasında komünizm anlayışı yayılmaya başlamıştır.

³⁹ Barbara Jelavich, *Russia and The Formation of The Romanian National State 1821-1878*, Londra: Cambridge University Press, 1984, 39-40

Nitekim Rusya'nın tahmin ettiği gibi devrimin bař aktörleri olacak Nicolae Bălcescu ve Ion Ghica Paris'teki eğitimlerini sürdürürken 1845'te aralık ayında kardeşlik, anavatan ve özgürlük kavramlarını esas alarak Paris'teki Romen Öğrenci Topluluđu'nu (*Paris Societatea Studenților Romăni Din*) kurmuşlardır.⁴⁰ Bu topluluğu 1848 devrimi öncesinde kurulmuş olması, devrim sürecindeki Romen hareketini de etkileyecekti.

Diđer yandan devrim hazırlıkları sadece bölgeye hükmeden Osmanlı Devleti'ne ve koruyucu güç olan Rusya'ya karşı yapılmıyordu. Aynı zamanda, toprakların verimliliğinden faydalanan belli bir kesime karşı da yapılmıyordu. Avrupa'da yaygınlaşmaya başlayan ticari ilişkilerin ve 1829 Edirne Antlaşması ile Eflak-Boğdan prensliklerine verilen ticaret özgürlüğünün etkisiyle bölgede endüstrileşme hızlanmış ve fabrikalar kurulmaya başlanmıştı. Zaten nüfusun artmasıyla ve devrimlerin etkisiyle feodal düzenden şehirleşmeye geçiş sürecinin başlaması, prensliklere ticaret özgürlüğünün verilmesini zorunlu kılmıştı. 1834'ten itibaren Tuna nehri kıyısında yer alan Galați ve Brăila serbest liman kentleri olarak ilan edildiler. Böylece üretilen ürünlerin ihracı için ticaret noktaları belirlenmeye başlandı.

Beyliklerde üretim artmaya başlayınca ve Osmanlı Devleti'nin prenslikler üzerindeki tekeli sona erdikten sonra ekonomik girişimlerde bulunularak Eflak-Boğdan arasında gümrük vergisini kaldıran 1847 Gümrük Sözleşmesi 1 Ocak 1848'de yürürlüğe girmişti.⁴¹ İki beylik arasında imzalanan bu sözleşme ulusal birleşmenin sinyallerini vermekteydi. Öte yandan, liman kentleri olarak belirlenen iki ilin Eflak beyliğinde olması böyle bir sözleşmenin ihtiyacına sebebiyet vermişti. Endüstrileşmenin artan bu hızına paralel olarak tarım ürünlerine olan ihtiyacı karşılamak için boyarlar, tarıma elverişli topraklarını genişletmeye başladılar.⁴² Boyarların bu girişimleri tarım işçi sınıfını sömürmesi ve daha çok toprağa sahip olarak tarım piyasasını tekelleştirme çabaları olarak değerlendirilebilir.

Nicolae Bălcescu ve arkadaşları tarafından başlatılan devrim girişimi ardından Bükreş'te geçici hükümet kuruldu. Rusya'nın bu durumdan duyduğu memnuniyetsizlik hâkim olduğu diğer bölgelerde de bu durumun yayılmasından kaynaklanmıştır.

⁴⁰ Valeriu Stan, *Nicolae Bălcescu*, Bucharest: Științifică Și Enciclopedică, 1977, 31-35

⁴¹ Stan, *Nicolae Bălcescu*, 12

⁴² Stan, *Nicolae Bălcescu*, 11

Öte yandan, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu da olayın Transilvanya bölgesini etkilemesinden tedirgindi. İngiltere 1815 Viyana Kongresi ile oluşturulan Avrupa'daki güçler dengesinin bozulmasını istemediği için devrimi desteklemeye niyetli değildi. Hatta Bükreş'te kurulan devrim hükümetinin bağımsızmış gibi davranması, İngiltere'ye Eflak-Boğdan'ın Osmanlı Devleti'ne bağlı olduğunu hatırlatmıştır.⁴³

Rusya askeri müdahalede bulunarak Boğdan'ın başkenti Yaş ilini işgal ederken, Osmanlı Devleti ilk etapta Paris Büyükelçisi Süleyman Paşa'yı müzakere etmesi ve olayın barışçıl yollarla çözülmesi için Bükreş'e göndermiştir. Geçici Hükümet ile görüşen Süleyman Paşa, Nicolae Bălcescu'nun da aralarında olduğu, geçici hükümeti temsilen bir heyetin İstanbul'a gelip Sultan'ın rızasını almaları gerektiğini vurgulamışlardır. Davet üzerine İstanbul'a gelen heyet, Rusya'nın baskıları sonucunda Sultan ile görüşmemiştir.⁴⁴ Çünkü Rusya Babıalı'nın devrimcileri muhatap almalarını istemiştir. Bunun nedeni Rusya'ya karşı bir iş birliği ihtimalinin varlığıydı. Büyük güçlerin devrim girişiminden rahatsız olması ve Babıalı'nın devrimcilerle diyalog kuramaması Osmanlı Devleti'nin askeri müdahalede bulunmasını zorunlu kılmıştır. Osmanlı birliklerinin Bükreş'e girmesi ile devrim hareketi bastırılmıştır.⁴⁵

Aslında Osmanlı Devleti'nin askeri müdahalede bulunmasının bir diğer sebebi, Rusya'nın etkisiydi. Çünkü eğer Osmanlı Devleti müdahale etmeseydi, Rusya Yaş'tan sonra askeri müdahalesini artıracak ve devrimi bastırarak bölgeyi kontrolü altına alabilecekti. Rusya, Romenlerin kendi mücadeleleriyle ulusal birleşme veya bağımsızlık elde etmelerini destekliyordu. Çünkü eğer Romenler kendi mücadeleleriyle bağımsız olabilselerdi, Rusya Romenlerin siyasetini kendi lehine kontrol edemeyebilirdi.

Devrim girişimi her ne kadar başarısız olsa da Romen halkının ulusal birleşme ve bağımsızlık sürecini hızlandırmıştır. Çünkü bu devrim girişimi birikimlerin patlak vermesine neden olmuştur. Bu durumu geçici hükümetin sekreteri ve girişimin baş aktörlerinden Nicolae Bălcescu, 1848 Avrupa kıtasında yaşanan devrimlerin Eflak-Boğdan'da meydana gelen devrim girişiminin asıl sebebi olmadığını, ancak bir vesile olduğunu belirterek özetlemiştir.⁴⁶

⁴³ Beatrice Marinescu, *Romanian-British Political Relations*, Bucureşti: Editura Academiei Republica Socialistă România, 1983, 14-15

⁴⁴ Stan, *Nicolae Bălcescu*, 51-53

⁴⁵ Stan, *Nicolae Bălcescu*, 56

⁴⁶ James Morris, "Locating The Wallachian Revolution of 1848", *The Historical Journey*, 64/3, 2021, 610 doi:10.1017/S0018246X20000345, Erişim 16.09.2023

Öte yandan, devrim girişiminin olduğu yılda Eflak topraklarında yayın yapan bazı gazetelere de *Poporul Suveran* (Bağımsız Millet), *Reforma* (Reform) gibi isimler vermişlerdi.⁴⁷ Muhtemelen bu tür isimler kullanılarak Romen ulusu bağımsızlığını elde etmesi için teşvik ediliyordu veya bu kavramlar mevcut sistemi kabul eden halkın bilinçaltına yerleştiriliyordu. Nitekim bu kuruluşlar devrim hareketini tasvip etmeyen Osmanlı Devleti ve Rusya müdahalesi ile kapatılmışlardı.⁴⁸ Öte yandan, devrim girişiminin temel argümanlarına bakılacak olursa bu durum, aslında Osmanlı Devleti sınırları içerisinde bir Avrupalılaşma hareketi olarak da değerlendirilebilmektedir.

1848 devrim girişimi Romen halkı için ulusal birleşme ve bağımsızlık uğruna devam ettirilmesi gereken bir hareket olarak kalmıştır. Nitekim 1856 Paris Antlaşması ile büyük güçlerin koruması altına giren Eflak-Boğdan prenslikleri meclislerinde iç reform çalışmalarına başlamışlardı.

Reform çalışmalarında önemli maddelerden bir tanesi, Moldova'nın geçici meclisinde oylanmış olan ‘*Prensliklerin Romanya adında tek bir devlette birleşmesi*’ idi. Garantör güçlerin temsilcileri taahhütte bulunmak için Paris’te bir araya geldiler ve 7/19 Ağustos 1858 Paris Sözleşmesini imzaladılar. Sözleşmede Eflak-Boğdan’ın ‘*Birleşik Prenslikler*’ adını alacağı teyit edilmişti.⁴⁹ Böylece ilk kez prensliklerin ulusal birleşmesi uluslararası bir antlaşmada yer aldı. Ancak dönemin Osmanlı Devleti Padişahı Sultan Abdülmecid tarafından onay verilmemişti.

Paris Sözleşmesinin bir diğer önemli özelliği ise; hukuk alanında geniş çaplı reformları kapsamaması, eşitlik ve özgürlük gibi kavramları ön plana çıkarması, köylülerin durumlarının iyileştirilmesini içermiş olması ve Eflak-Boğdan prensliklerinin askeri ordularının birleşip tek bir ordu olabileceğini belirtmesiydi.⁵⁰ İçerik bakımından dönemin Batı devletlerinin anayasalarına benzeyen sözleşmenin savunduğu ilkelere bakılacak olursa, yeni bir devletin doğuşu için gerekli düzenlemelerin yapıldığını söylemek yanlış olmaz.

⁴⁷ Olga Untilă, *19. Yüzyıl’da Osmanlı Dönemi’nde Tuna’nın Kuzey ve Güneyinde Romence Basın (1829-1912)*, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 2013, 68

⁴⁸ Untilă, *19. Yüzyıl’da Osmanlı Dönemi’nde Tuna’nın Kuzey ve Güneyinde Romence Basın*, 69

⁴⁹ Dinu C. Giurescu, Rudolf Dinu, Laurențiu Constantiniu, *Romanian Diplomacy An Illustrated History 1862-1947*, Bucharest: Monitorul Oficial, 2010, 18

⁵⁰ Ioan Lupăș, *Istoria Unirii Românilor*, București: Fundația Culturală Regală Princepele Carol, 1938, 262

Prensliklerin birleşmesi henüz net bir şekilde tescil edilmemişken, garantör devletleri yakından ilgilendiren yeni bir sorun ortaya çıkmıştı. Sorun, iki prensliği yönetmek için bir prensin seçilmesi idi. Paris sözleşmesinde her iki prenslik için tek bir prensin olması gerektiği maddesi yer almıştır. Ancak prensin aynı kişi mi yoksa farklı kişiler mi olması gerektiği açıkça belirtilmediği için, her iki prensliğe prens olarak Boğdan ordusunun komutanı Alexandru Ioan Cuza seçildi.⁵¹

Romenlerin sözleşmede açıkça belirtilmeyen maddeyi lehlerine kullanarak Cuza'yı seçmelerinin sebebi, Cuza'ya birliği sağlamak için güvenmeleri ve 1848 devrimi girişiminden sonra topluma öncülük edebilecek kişilerin bastırılmış olmasıydı. Bu da Cuza'yı tek alternatif haline getirmişti. Öte yandan, Cuza 1848 devrim girişimlerini başlatanlar gibi Paris'te tahsilini tamamlamış devrim girişimini destekleyenler arasındaydı. Ayrıca, ordu hizmetinde uzun süre bulunması, liberal düşüncelere sahip olması ve ulusal birleşmeyi sağlama hedefinde olması da seçilmesinin sebepleri arasındaydı.⁵²

Alexandru Ioan Cuza'nın ikinci kez seçilmesini Osmanlı Devleti ve Avusturya kabul etmedi. İstanbul'daki Rusya Elçisinin Petersburg'a gönderdiği bir raporda Babıali'nin Cuza'nın seçilmesini 1858 Paris Sözleşmesinin ihlali olarak değerlendirdiğini ve 1856 Paris Antlaşmasında yer alan Eflak-Boğdan garantör devletlerin sorunu görüşmek üzere bir konferansın düzenlenmesini istediğini bildirmişti.⁵³ Babıali'nin Cuza'nın her iki prenslik için seçilmesinin ulusal birleşmeye yol açacağını bildiği için onaylamamıştı. Avusturya'nın desteklememesinin sebebi ise Transilvanya bölgesinin oluşabilecek ulusal birleşmeden etkilenmesi ihtimaliydi. Babıali'nin talebi üzerine toplanan konferansta Rusya, Fransa, Prusya Sardinya ve başta her ne kadar desteklemese de konferansta destekleme kararı alan İngiltere onay vermişlerdi.

İngiltere'nin kararını değiştirmesindeki sebep, anlaşma sağlanamazsa isyan ve çatışma yollarıyla birliğin sağlanabileceğini ve bu durumun da büyük güçler arasında Avrupa kıtasında yeni bir savaşa sebebiyet verebileceğini öngörmesiydi.

⁵¹ Giurescu, *Romanian Diplomacy*, 18

⁵² Keith Hitchins, *A Concise History of Romania*, New York: Cambridge University Press, 2014, 105

⁵³ Constantin C. Giurescu, *Alexandru Ioan Cuza*, Bucureşti: Editura Militară, 1973, 26

Çünkü İngiltere Avrupa kıtasında yeni bir savaş değil, 1815 Viyana ahenginin devam etmesini istemekteydi. Sardinya'nın desteklemesinin sebebi ise İtalya siyasi birliğini sağlama amacı olduğundan dolayıulusal birleşmeleri desteklemesiydi.

Avusturya da kararını değiştirip destekleme kararı almıştı. Mihai Viteazul'un ilk girişiminden beri Eflak-Boğdan'ı desteklemeyen Avusturya'nın destekleme kararı almasındaki etken, Sardinya ve Fransa'ya karşı yapılan savaştan mağlup olarak ayrılmasıydı. Çünkü savaştan mağlup olarak ayrılan Avusturya'dan Macarların da ayrılma niyeti vardı. Eğer kararı desteklemese Transilvanya bölgesinde yaşayan Romenlerin nasıl tepki vereceğini ve bu tepkinin Macarları nasıl etkileyeceğini bilmiyordu.⁵⁴ Ancak Avusturya, Eflak-Boğdan prensliklerinden Avusturya'ya seyahat edecek vatandaşlara vize uygulaması getirmişti.⁵⁵ Böylece Avusturya, Romenlere vize kuralını uygulayan ilk ülke olmuştu. Ne ilginçtir ki, günümüzde de Romanya'nın Schengen bölgesine erişimini engelleyen tek ülke Avusturya'dır. Öte yandan, Avusturya'nın Romenlere vize kuralını uygulaması, siyasi nedenlerle vize uygulamalarının artmasına neden olmuştur.

Diğer yandan Büyük güçlerin Cuza'nın çifte seçimini ve Eflak-Boğdan prensliklerinin birleşmesine dair tutumu Romenlere yönelik duygu ve düşüncelerinden değil tamamen çıkarlarına göre verdikleri bir karardı. Rusya'nın desteklemesinin temel sebebi ise Eflak-Boğdan'ın bağımsız bir devlet olmasını ve 1856 Paris Antlaşması ile kurulan garantör devletler düzeninin ortadan kalkmasını sağlamaktı. Fransa da İngiltere'nin aksine 1815 Viyana kongresi ile kurulan sistemden memnun olmadığı için yeni bir sistemin kurulmasını arzu etmekteydi. Çünkü Viyana ahengi Fransa'nın yenilgisi üzerine kurulmuş bir düzen idi Ayrıca taraflar aynı yönde desteklerini vererek yeni bir ittifak arayışı içindeydiler. Örneğin, Rusya ve Fransa'nın aynı yönde destek vermeleri ve İngiltere'nin çekimser kalması, Kırım savaşında Rusya'ya karşı oluşturulan Fransa-İngiltere ittifakının bozularak Fransa'nın İngiltere yerine Rusya'ya yakınlaşma ihtimalinin olmasıydı.⁵⁶

⁵⁴ Giurescu, *Alexandru Ioan Cuza*, 30

⁵⁵ GERAL J. BOBANGO, *The Emergence of The Romanian National State*, New York: Columbia University Press, 1979, 82

⁵⁶ Barbara Jelavich, "Russia, The Great Powers and The Recognition of The Double Election of Alexander Cuza: The Letters of A.P. Lobanov-Rostovskii to N.K. Giers", *Rumanian Studies An International Annual of The Humanities and Social Sciences*, Ed. Keith Hitchins, Leiden: E.J. Brill, 1970, 10

Osmanlı Devleti de başta Rusya olmak üzere diğer büyük güçlerin ısrarı ile Cuza'nın çifte seçimini tanımayı kabul etmiştir.⁵⁷ Böylece iki prenslik fiilen birleşmiş oldu. Cuza, çifte seçiminin kabul edilmesinden sonra hukuk, eğitim, ekonomi gibi alanlarda geniş çaplı reformlar yapmıştır. Yapılan önemli reformlardan bir tanesi tarım topraklarını tamamen devlet kontrolü altına almasıydı. Böylece ekonomiyi laikleştirmiş ve Orta Çağ'dan beri ekonomi üzerindeki manastır etkisini kaldırmıştı.⁵⁸ Cuza, yapılan bu değişikliklerle halkın ihtiyaçlarına cevap vermeye ve 1848 devrim girişiminin temel argümanlarını legal yollardan hayata geçirmeye çalışmıştı. Nitekim, seçildikten sonra hiçbir gücün etkisi altında olmadan sadece ulusal çıkarlara hizmet edeceğini belirterek yemin etmişti.⁵⁹ Öte yandan, Cuza'nın seçilmesi ve yeni reformların uygulanması Eflak-Boğdan prensliklerin demokratikleşmeye başladıklarının habercisiydi. Demokratik değerleri benimsedikten sonra yapacakları ilk eylem bağımsızlıklarını kazanmak olacaktı. Çünkü demokratik değerlere sahip olan hiçbir toplum bir üst otoritenin etkisi altında kalmak istememektedirler. İktidara gelen yöneticiler de bağımsızlık argümanını halkın desteğini alabilmek için sürekli ön planda tutmaktadırlar.

Nitekim Cuza da hem Eflak-Boğdan halklarından hem de büyük güçlerden aldığı destekle bağımsızlığa giden yolda önemli bir aşama olan ulusal birleşme için zaman kaybetmeden çalışmalara başlamış, seçiminin kabulünün ardından sonra Babıali'ye ulusal birleşmenin sağlanması talebinde bulunmuştu. Talep üzerine İstanbul'da toplanan konferansta Avusturya'nın teklifiyle birliğin sadece Cuza'nın ömrü ile sınırlı olması kabul edilmişti. Böylece 1861 yılında ulusal birlik resmen sağlanmış oldu.⁶⁰ Bu çerçevede Mihai Viteazul'un başlattığı birleşme girişimini Cuza tamamladı. Osmanlı Devleti'nin, ulusal birleşmenin sağlanmasına yönelik olumsuz bir girişimde bulunduğunu söylemek zordur. Engellenmesi halinde, Romenlerin dışarıdan aldığı destekler ile Osmanlı Devleti'ne karşı isyan çıkarabilmeleri muhtemeldi. Çünkü yüzyıllar sonra tek prens yönetimi altında toplanan Romenlerin milliyetçilik duyguları yeniden gün yüzüne çıkmaya başlamıştı.

⁵⁷ Hitchins, ' *Rumanian Studies*, 18

⁵⁸ Hitchins, *A Concise History of Romania*, 111

⁵⁹ Lupaş, *Istoria Unirii Românilor*, 268

⁶⁰ Hitchins, *The Romanians 1774-1866*, 297

Babıalı'nın birliğin oluşmasını engellememesinin bir diğer sebebi ise, oluşacak birliğin ayrı ayrı dış etkilere maruz kalması yerine bir bütün şekilde Balkan coğrafyasında Osmanlı Devleti'nin lehine olacağını düşünmesi olarak değerlendirilebilir. Ancak temel hedeflerinden birine ulaşan Romenlerin bir sonraki hedefi tam bağımsızlık olacaktı.

Hem çifte seçiminin hem de ulusal birliğin kabulünü büyük garantör güçlerin desteği ile başaran Cuza, tam bağımsızlık için dış ülkeler ile daha fazla bağlantı kurmak için 1862'de Dışişleri Bakanlığı'nı kurdu.⁶¹ Zaten 1859'da seçildikten sonra 1860'ta Paris'te diplomatik temsilcilik açan Cuza, Dışişleri Bakanlığı'nı kurduktan sonra 1863'te Belgrad'da temsilcilik açtı.⁶² İçişlerinde özerk, Dışişlerinde Osmanlı Devleti'ne bağlı olmasına rağmen Cuza'nın Dışişleri Bakanlığı'nı kurması ve diplomatik temsilcilik sayısını artırarak bağımsızmış gibi davranması, tam bağımsızlığı elde etme mücadelesine başladığının bir göstergesiydi. Diğer yandan henüz tam bağımsızlığını kazanmadan dışişleri bakanlığının kurulması da ilginç bir noktaydı. Bu durum aslında dış bağlantılara ve diplomasiye verilen önemi göstermekteydi.

Cuza'nın tam bağımsızlık mücadelesine başladığının bir diğer göstergesi de diğer uluslar ile iş birliği yapması idi. Rusya Eflak-Boğdan bölgesi üzerinden Belgrad'a yaklaşık beşyüz vagon silah göndermişti.⁶³ Rusya'nın halen Osmanlı toprağı olan Eflak-Boğdan üzerinden silah yüklü vagonların Belgrad'a ulaştırabilmesi Cuza ile iş birliği içerisinde olduğunu göstermekteydi.

Sevkiyatın haberini alan Avusturya, Fransa ve İngiltere Eflak-Boğdan'daki konsoloslarına silahlara el konulması gerektiğini bildirmişlerdi. Konsoloslar ısrarla Cuza'ya taleplerini iletse de Cuza, kendinin değil hükümetin karar vermesi gerektiğini bildirmişti. Osmanlı Devleti ise silahların kendisine karşı kullanacağından şüphe ederek olayın incelenmesi için bir komiser görevlendirme teklifinde bulunmuş ancak Rusya'nın karşı çıkmasıyla bunu gerçekleştirememişti.⁶⁴

⁶¹ Giurescu, *Romanian Diplomacy*, 21

⁶² Laura Oncescu, "The Italian Diplomacy and Romania In The Oriental Crisis (1875-1877)", *Războiul de Independență 140 De Ani (1877-1878)*, Ed. Iulian Oncescu, Sorin Liviu Damean, Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2017, 31

⁶³ Giurescu, *Alexandru Ioan Cuza*, 50

⁶⁴ Giurescu, *Alexandru Ioan Cuza*, 52-53

Romanya'nın bağımsızlık sürecinde belli bir aşamaya gelmesinden sonra Rusya'nın Sırbistan'ı desteklemeye başlaması Balkan coğrafyasında Osmanlı Devleti'ne karşı büyük bir ittifak kurma çalışmalarının başlatıldığı şeklinde yorumlanabilir. Özellikle 1870'lerde Balkan coğrafyasındaki uluslar milliyetçilik anlayışının yayılmasıyla Osmanlı Devleti'ne karşı bağımsızlıklarını kazanmak için diğer güçler ile ittifak kurmaya yatkındılar. Bu nedenle Balkanlardaki sorunları görüşmek üzere 11 Aralık 1876'da İstanbul'da Tersane Konferansı düzenlendi. Konferans'ta Romanya'ya Ayrıcalıklı Eyalet teklifi edildi ancak Romanya kabul etmedi.⁶⁵ Romanya'nın bu teklifi kabul etmemesinin sebebi yaşanması muhtemel bir Osmanlı Rus savaşıydı. Çünkü Romanya, eğer Rusya ve Osmanlı Devleti savaşacak olursa her iki devletin de coğrafi konum bakımından kendine ihtiyacı olacağının farkındaydı.

Romanya aslında Ruslara karşı ihtiyatlı bir tavır içindeydi. Çünkü Rusların sayesinde bağımsızlığını kazanırsa bir daha Rusların etkisi altından çıkamayacağını biliyordu. Bu nedenle Romanya savaş başlamadan önce Osmanlı Devleti'nden bağımsızlığını bir elçi aracılığıyla talep etti. Eğer bağımsızlık verilirse Romanya Rusya'ya kapılarını kapatacak ve Ruslar Tuna Nehri'ni geçemeyecekti. Ancak Osmanlı Devleti bu teklifi kabul etmedi. Aslında bu çok da şaşılacak bir durum değildi.

19. Yüzyılın başlarından itibaren yaşanan isyanlarla toprak kaybetmeye başlayan Osmanlı Devleti'nin bile isteye Romanya'ya bağımsızlık vermesi toprak kaybetmesi anlamına geliyordu. Bu yüzden Romanya, bağımsızlığını ancak silahlı mücadele yoluyla alabileceğini anlayarak Rusya ile iş birliği yapmak yolunu seçti.⁶⁶ Başka bir deyişle Romanya Rusya ile Osmanlı Devleti arasındaki gerginlikten faydalanarak bağımsızlık teklifinde bulunmuş ancak doğal olarak Osmanlı Devleti'nin bu teklifi kabul etmemesi sonucunda kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederek kendisini Rusya tarafında konumlandırmıştı.

Rusya'nın Tuna nehrini geçmesi için Romanya'ya, Romanya'nın da Osmanlı Devleti'nden bağımsızlığını alabilmesi için Rusya'ya ihtiyacı vardı. İki tarafın ortak çıkarı Osmanlı Devleti'ne karşı beraber hareket etmelerine neden olmuştu. Taraflar Rus ordusunun Romanyatopraklarından geçmesini onaylayan 4/16 Nisan Sözleşmesini imzaladılar.

⁶⁵ Oncescu, "The Italian Diplomacy and Romania In The Oriental Crisis (1875-1877)", 36-37

⁶⁶ Yılmaz Öztuna, *Resimlerle 93 Harbi: 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı*, Hayat Yayınları, 1969, 16

Sözleşmeye göre Rus ordusu Romanya topraklarından geçebilecek, Rus ordusu bedeli karşılığında Romanya'ya ait hastaneleri kullanabilecek, Rusya Romanya'nın içişlerine müdahale etmeyecek ve Romanya'nın toprak bütünlüğüne saygı gösterecektir. Bu sözleşmenin aynı zamanda, Romanya'nın ilk uluslararası sözleşmesiydi.⁶⁷ Diğer yandan bu antlaşma doğrudan Osmanlı Devleti'ne karşı imzalanmış bir bağtı.

Rusya, Romanya ile resmen ittifak kurduktan sonra askeri birliklerini Romanya'ya gönderdi ve ardından Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti. Romanya ise 9 Mayıs 1877'de bağımsızlığını ilan ederek Osmanlı Devleti'ne resmen savaş ilan etti.⁶⁸ Rusya ve Romanya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı ittifak kurmasından sonra bağımsızlıktalebi olan diğer Balkan ülkeleri de bunu bir fırsat bilerek dolaylı veya doğrudan ittifakta yer almaya başladılar. Bu ülkelerden biri de Karadağ idi. Zaten Bosna-Hersek konusunda Osmanlı Devleti ile anlaşmazlık içinde olan Karadağ prensi Nicola, beş bin kişilik nüfusunun bağımsızlık için savaşıma hazır olduğunu, eğer başarısız olurlarsa Hristiyan Avrupa'nın kendilerini kurtaracaklarını umduğunu belirterek savaş ilanı niteliğinde olan bir bildiri yayımladı.⁶⁹ Ruslar ve Romenler Tuna nehrini geçmeye çalışırken, Karadağ Bosna-Hersek'e komşu olduğu için Bosna-Hersek'e birliklerini gönderip Osmanlı Devleti'nin dikkatini o yöne çekebileceği için Karadağ'ın savaşa girmesi Ruslar için bir avantaj olarak değerlendirildi.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rusların Balkan coğrafyasında ilerlemesini istemediğinden Sırbistan prensi Milan Obrenović'e tarafsız kalması için baskı uygulamaktaydı. Ancak Sırp halkı tamamen Rusya'nın yanında olmak istiyordu. Milan halkın büyük tepki göstermesinden dolayı savaşa girmek zorunda kaldı. Aksi halde halk tarafından çıkarılacak isyan sonunda tahtını kaybedebilirdi.⁷⁰ Romanya'da ise durum farklıydı. Romen halkı Osmanlı Devleti'ne karşı savaşıma niyetinde değildi.

⁶⁷ Coman vd., *România în Războiul de Independență: 1877-1878*, 87-88

⁶⁸ Coman vd., *România în Războiul de Independență: 1877-1878*, 462

⁶⁹ Edoardo Sonzogno, *Album Della Guerra Russo-Turca Del 1877-78*, Milano, 1878, 39

⁷⁰ L.S. Stavrianos, *The Balkans Since 1453*, New York: Rinehart, 1958, 259

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bükreş konsolosu Zwiedinek, hazırladığı raporda Romen yönetiminin halkı savaşa ikna etmek için Osmanlı Devleti aleyhine yayımlar yaptığını belirtmişti.⁷¹ Balkanları bir rekabet alanı haline getiren başka bir konu da Rusya ile Avusturya Macaristan arasındaki çekişmeydi.

Balkanlarda Osmanlı Devleti'nden sonra Rusya'ya en çok karşı çıkan ülke Avusturya-Macaristan İmparatorluğu idi. Rusya bunu bildiğinden dolayı ve Osmanlı Devleti'ne karşı başlatacağı savaş esnasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile karşı karşıya gelmemek için savaştan önce 15 Ocak 1877'de gizli Budapeşte Sözleşmesini imzaladı. Sözleşmeye göre, Avusturya tarafsız kalırsa ne zaman ve nasıl isterse Bosna ve Hersek'i işgal edebilecek ve Bulgaristan gibi bağımsızlık isteyen Balkan devletleri bağımsız olabilecekti.⁷² Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun sözleşmeye Balkan devletlerinin bağımsızlığını eklemesi, bölgede Rusya tarafından kurulacak büyük bir Slav devleti görmek yerine ayrı ayrı bağımsız devletler görmeyi tercih ettiği anlamına gelmekteydi. Ayrıca Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Rusya ile böyle bir sözleşmeyi imzalamasının temel sebeplerinden bir tanesi, Rusya'nın Balkanlarda Osmanlı Devleti'ne karşı zaten bir ittifak kurduğunu ve savaşın kaçınılmaz olduğunu görmesiydi.

Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturulan bu ittifakta her ulus tamamen kendi çıkarına göre hareket etmekteydi. Sırlar tüm Kosova'yı ele geçirme amacı ile Priştine'ye, Karadağlılar ise Hersek'e yönelmişlerdi.⁷⁵ İlk etapta ittifaka katılmalarının amacı bağımsızlık olan bu uluslar, artık amaçlarının ötesinde topraklarını genişletme çalışmalarına başlamışlardı. Bulgaristan'ın ise askeri destek verecek gücü yoktu ancak Bulgar köylüler kendi imkânlarıyla Rus ordusuna yardım etmekteydiler. Oluşturulan bu koalisyon savaşında, Ruslar için önemli olan Plevne cephesinin komutanı Gazi Osman Paşa önemli bir rol oynamıştır. Paşa, yaklaşık dört ay cepheyi savunmasının ardından yaralı şekilde teslim olmak zorunda kalmıştı. Diğer yandan Rus ve Romen askerler her ne kadar "düşman ülke" komutanı olsa da Paşa'ya cesaretinden ve kararlılığından teslim olduğunda saygı duruşunda bulunmuşlardı.

⁷¹ Beatrice Marinescu, Aurel Dutu, Şerban Rădulescu-Zoner, *Bucureştiul Şi Epopeea Independenței 1877-1878*, Bucureşti: Editura Academiei Republica Socialistă România, 1978, 74

⁷² William Norton Medlicott, *The Congress of Berlin and After: A Diplomatic History of The Near Eastern Settlement 1878-1880*, Connecticut: The Shoe String Press, 1963, 2

Plevne cephesinin düşmesiyle Rusların Edirne'ye, ardından Yeşilköy'e kadar ilerlemesi sonucunda Rus ve Balkan Koalisyonu galip gelmiş ve Ayastefanos Antlaşması imzalanmıştır. Ancak antlaşma şartlarından memnun kalmayan Sultan II. Abdülhamid İngiltere'ye, Osmanlı Devleti'ni desteklerse Kıbrıs'ın yönetimini bırakacağını teklif etmiştir. İngiltere'nin girişimleriyle şartları tekrar görüşmek üzere Berlin Kongresi düzenlenmiştir.⁷³

Rusya'nın savaşı kazanmasında Romanya'nın desteğinin olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumu, dönemin Rusya'daki Amerika Birleşik Devletleri (ABD) askeri ataşesi Francis Vinton Greene *93 Harbi* adlı eserinde, Gazi Osman Paşa öncülüğündeki Plevne Savunmasını Rusların ilerleyişini durduran, harekât planlarını beş ay boyunca felce uğratan, takviye istemelerine ve istedikleri takviye gecikince de Romanya Prensiğinden yardım istemelerine sebep olduğunu ifade ederek özetlemiştir.⁷⁴

1.2. Berlin Kongresi ve Romanya'nın Bağımsızlığı

Rusya, Ayastefanos Antlaşması'nın geçersiz sayılmasından ve batılı güçlerin dahil olmasıyla yeni bir antlaşmanın imzalanması için Berlin Kongresi'nin toplanmasından memnun değildi. Çünkü yapılacak yeni bir antlaşma, batılı güçler için ayrıca yeni bir fırsattı. Ancak Rusya Ayastefanos Antlaşması'nın maddelerini diğer güçlerin bölgedeki çıkarlarını yok sayarak tamamen kendi çıkarlarına göre hazırlamıştı. Rusya'nın Londra Büyükelçisi ve Ayastefanos Antlaşması'nın hazırlanmasında önemli rol oynayan Count Peter Shuvalov'un Avusturya Dışişleri Bakanı Andrassy'e söylediği cümle yaptıkları hatayı kabullendiklerini göstermekteydi: “*Ayastefanos Antlaşması sizin için değil bizim için talihsizlik idi. Bu yapabileceğimiz en büyük aptallıktı.*”⁷⁵

Ayrıca Rusya'nın modern Uluslararası İlişkilerin oluşma sürecinde yaptığı bu hata, yeni uluslararası sistemde bir devletin diğer devleti düşünmeden hareket edemeyeceğini de göstermişti. Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'nun ve İngiltere'nin kongre öncesi yoğun diplomatik görüşmeleri bu yeni fırsatı değerlendirdikleri anlamına geliyordu.

⁷³ Ahmed Akgündüz, Said Öztürk, *Ottoman History Misperceptions and Truths*, Rotterdam: Iur Press, 2011, 330

⁷⁴ Francis Vinton Greene, *93 Harbi: Tüm Cepheleriyle 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2018, 24

⁷⁵ Medicott, *The Congress of Berlin And After*, 40

Amaçları, kongre öncesinde bir mutabakata vararak kongre esnasında herhangi bir anlaşmazlık yüzünden sürecin önüne bir engel çıkmasını engellemekti. Ancak İngiltere'nin, Bulgaristan sınırlarının Balkanların Kuzeyine doğru genişlemesini istemesi Avusturya ile ilk etapta anlaşmazlık yaşamasına neden olmuştu.⁷⁶ Sonuç olarak Balkan coğrafyasında etkili olan güçlerden bir tanesi Avusturya-Macaristan İmparatorluğu idi. Balkan devletlerinin sınırları ne kadar genişlerse Avusturya'nın bölgede etkisi o kadar azalabilirdi. Ancak iki devletin kongre toplanmadan önce anlaşamamaları Rusya'nın lehine olacaktı.

Bu nedenle yapılan yoğun görüşmelerin sonucunda Bulgaristan'ın özerk olması, Rusya'nın Tuna'nın güneyini işgali ve Romanya'dan geçişini altı ay ve yirmi bin asker ile sınırlandırılmasına karar verildi. Ayastefanos Antlaşması'nın 6, 7 ve 11. Maddeleri Rus komisyonlarının yerine Avrupa komisyonlarının getirilmesi, İngiltere'nin kongrede Avusturya'yı Bosna-Hersek ile ilgili olarak her türlü desteklemesi olmak üzere dört ana başlık altında anlaşıldı. Bunun yanı sıra Besarabya bölgesinin Rusya'nın toprağı haline gelmemesi gerektiği konusunda da fikir birliğine varıldı.⁷⁷ Kongre'de Avusturya'nın amaçlarından bir tanesi Bosna-Hersek'i ilhak etmektir. Ancak başta Macarlar olmak üzere ülke içerisinde daha çok Slav ırkı görmek istemeyen bir kamuoyu vardı. Avusturya Dışişleri Bakanı Andrassy, İngiltere'yi Avusturya'nın bölgesel barış ve istikrarın sağlanması için Bosna-Hersek'i ilhak etmesine ilişkin öneri vermesi için ikna etti. Böylece Avusturya, kamuoyu önünde kendi isteği doğrultusunda değil İngiltere'nin talebi üzerine bölgesel düzeni sağlamak adına ilhak etmiş olacaktı.⁷⁸

Ayastefanos Antlaşmasının 6,7 ve 11. Maddeleri sırasıyla; Bulgaristan prensinin halk tarafından seçileceğini ve Avrupa güçlerinin yönetici ailelerinin hiçbir üyesi Bulgaristan prensi seçilemeyeceğini, Bulgaristan ve Sırbistan sınırlarının Rus özel komisyonu tarafından belirleneceğini ön görüyordu. Ayrıca Müslüman veya Gayrimüslimlerin gayrimenkul mülkiyetlerinin tesisine ilişkin anlaşmazlıkların Rus komiserlerinin gözetiminde karara bağlanacağını içermekteydi.⁷⁹

⁷⁶ Medicott, *The Congress of Berlin And After*, 15

⁷⁷ Medicott, *The Congress of Berlin And After*, 25

⁷⁸ Misha Glenni, Balcanii: *Naşionalism, Război Şi Marile Puteri 1804-2012*, Bucureşti: Editura Trei, 2020, 163

⁷⁹ Sonzogno, *Album Della Guerra Russo-Turca Del 1877-78*, 310

Maddelerden anlaşıldığı üzere, Rusya batılı devletleri uzak tutarak bölgedeki önemli sorunları kendi liderliğinde çözmeyi hedeflemekteydi. Böylece kendini bölge devletlerine ve halkına yeni bir otoriter güç olarak kabul ettirmiş olacaktı. Ancak İngiltere ve Avusturya'nın kongre öncesi yürüttükleri yoğun diplomasi bu duruma izin vermeyecek şekilde sonuçlandı. Ayrıca bu iki güç kongrede Dobruca bölgesinin Rusya'ya bırakılmasına direnmek konusunda da mutabık kaldılar.⁸⁰ Çünkü Rusya Karadeniz'e sınırı olan bu bölgeye sahip olması Avrupalı devletlerin güçlerin Karadeniz'deki ticaretine müdahale edebilmesi ve bölgede Akdeniz'e ulaşması açısından önem taşımaktaydı.

Romanya, Berlin Kongresinden önce bağımsız devletler ile ikili ilişkilerini geliştirmeye başlamıştı. Bu girişimin sonuçlarından bir tanesi 18 Nisan 1878'de Yunanistan ile imzaladığı ticaret antlaşması idi. Antlaşma genel olarak tarafların limanlarını kullanarak deniz ticaretini canlandırmanın yanı sıra Romanya'da yaşayan Yunanların ve Yunanistan'da yaşayan Romenlerin seyahat, ikamet ve işlerini yürütme haklarını güvence altına almıştır.⁸¹ Romanya'nın böyle bir antlaşma imzalamasının sebepleri, bağımsız olursa devletlerle daha kapsamlı ilişkiler kurabileceğini göstermek ve kongrede ticari ilişkilerini kullanarak siyasi destek almayı hedeflemesiydi. Ayrıca bağımsızlık savaşından kaynaklanan maddi kayıpları da devletler ile ticari ilişkileri geliştirerek bir an evvel karşılamak da sebepler arasında gösterilebilir.

Diğer yandan, Almanya'nın böyle bir önemli kongreye ev sahipliği yapmasının sebebi diğer güçlere nazaran Balkan coğrafyasında ciddi çıkarlara sahip olmaması idi. Bu yüzden Almanya Şansölyesi Otto Von Bismarck'ın barışı sağlayan sürecin hızlandırılmasında önemli bir rol oynayacağına inanılmaktaydı.⁸²

Öte yandan, 1871'de siyasi birliğini tamamlayan Almanya'nın yaklaşık yedi yıl sonra uluslararası arenaya barışı tesis etmek üzere toplanan kongreye ev sahipliği yaparak dönmesi, Berlin'i önemli uluslararası antlaşmaların imzalandığı Paris ve Londra gibi kentlere karşı bir alternatif haline getirmişti. Fransa, komşusu Almanya'nın uluslararası arenada geldiği bu konumdan pek memnun değildi.

⁸⁰ Ion Calafeteanu, *Istoria Politicii Externe Românești*, București: Editura Enciclopedică, 2003, 180

⁸¹ Dinu C. Giurescu, Constantin I. Turcu, *Documente Diplomatice*, București: EP, 1972, 238

⁸² Medicott, *The Congress of Berlin And After*, 36

Hatta Berlin kongresi sürecinde politikalarını fazla belli etmeden sessiz kalarak ön plana çıkmamıştır. Çünkü kendini Almanya'dan sonra ikinci arabulucu devlet olarak görmüştü.⁸³ 13 Haziran 1878'de kongrenin ilk oturumu gerçekleşti. İngiltere'nin temel amaçlarından bir tanesi Rusların işgal ettikleri İstanbul'a yakın bölgelerden çekilmelerini sağlamaktı. Çünkü İngiltere Rusya'nın işgal ettiği bölgelerden vazgeçmeyeceğini bilmekteydi. Bu durum başkent İstanbul ve Boğazlar için de tehlike teşkil etmekteydi. Öte yandan, Rusya'nın bölgedeki Yunanistan ve Bulgaristan gibi ülkelerle iyi ilişkilere sahip olmasından ötürü Akdeniz'e doğru yayılması muhtemeldi. Bu yüzden İngiltere, yeni bir antlaşma için müzakerelere başlamadan önce Rusya'dan işgali sonlandırmasını istedi.⁸⁴ Çünkü deniz yollarının Rus hakimiyetine girmesi İngiltere'nin sömürgelerine ulaşmasını engelleyecekti.

Dönemin Romanya Dışişleri Bakanı Mihail Koğălniceanu büyük devletlere akredite edilmiş temsilciliklerinden, Romanya'nın kongreye resmi olarak kabul edilmesi için gerekli çalışmaları yapmalarını istemişti.⁸⁵ Ancak Romanya henüz bağımsız bir devlet olmadığı için Avrupalı güçler Romanya'nın kongrede taraf olarak yer almasını kabul etmemiş, sadece Dışişleri Bakanı Koğălniceanu liderliğinde bir heyet tarafından gözlemci olarak temsil edilmiştir. Romanya büyük güçlerin bu tutumundan dolayı bağımsızlık için de gerekli desteği alamayacağı konusunda kuşkulandı.⁸⁶ Romanya Kongre'de resmi olarak bağımsızlığını talep edemeyeceğinden ötürü Fransa Romanya'nın bağımsızlığını gündeme getirmiştir.⁸⁷ Fransa'nın gündeme getirmesinin sebebi, diğer büyük güçlere kıyasla Romanya'nın bağımsızlığını tam manasıyla destekleyecek olmasıydı. Avusturya Balkan politikalarıyla yakından ilgili olduğu ve zaten Romanya'nın bağımsızlığına sıcak bakmadığından ötürü teklif vermesi beklenemezdi.

⁸³ Kenneth Allen Shafer, *The Congress of Berlin of 1878: Its Origins and Consequences*, Master of Arts, Portland State University, Portland, 1989, 50

⁸⁴ Gheorghe Cliveti, *România Modernă Şi "Apogeul Europei" 1815-1914*, Bucureşti: Editura Academiei Române, 2018, 591

⁸⁵ Calafeteanu, *Istoria Politicii Externe Româneşti*, 180

⁸⁶ Sorin Liviu Damean, *Romania Şi Congresul De Pace De La Berlin (1878)*, Bucureşti: Editura Mica Valahie, 2005, 64

⁸⁷ Mahmut Akpınar, *Bir Tanzimat Bürokrati ve Diplomatı Olarak Aleksandır Karatodori Paşa (1833-1906)*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, 112

Aynı şekilde İngiltere'nin mevcut statükonun devam ettirilmesinden yana olduğundan ve bölgenin politik tartışmalarından uzak kalmayı tercih ettiğinden ötürü teklif veremezdi. Rusya ise Romanya ile ittifak halinde olduğuna rağmen Besarabya bölgesi konusunda ciddi şekilde fikir ayrılığına düştüklerinden dolayı teklif etmemişti. Almanya ise hem tarafsız şekilde diplomasiyi yürüten ev sahibi olarak hem de bölgedeki sorunları küçümseyen bir devlet olarak meşgul olmak istememişti. Almanya küçümsediği bu meseleler dolayısıyla diplomasi trafiğine dahi girmekten kaçınmış, Kongre'nin davetiyelerini Avusturya Dışişleri Bakanı Andrassy'nin göndermesini sağlamıştı.⁸⁸ Almanya'nın Balkan devletlerini küçümsediğinin ve meselelerine pek müdahil olmak istemediğinin bir diğer kanıtı Bismarck'ın kurduğu bu cümle idi: *'Avrupa hükümetlerinin, onların arzuları ve rekabetleri için kendilerini kullandırmaya niyeti olmadığını bu koyun hırsızlarına birileri açıkça anlatmalıdır.'*⁸⁹

Koğălniceanu, Romanya'nın kongrede sadece bir gözlemci olarak bağımsızlığı için aktif mücadele veremeyeceğinin, yine büyük devletlerin vereceği hükme razı olunacağını farkındaydı. Bu yüzden kongre başkanı Bismarck'a bir mektup göndererek; Romen heyetinin görüşleri dikkate alınmadan Romanya hakkında karar alınmaması, Romanya'nın toprak kaybına uğramaması ve Rusya'nın Romanya'yı Bulgaristan'a ulaşması için bir geçiş güzergâhı olarak kullanmaması gerektiğini ifade etmişti.⁹⁰ Bu mektuptan anlaşılabileceği üzere Romanya Rusya'ya sahip olduğu coğrafi avantajlarından taviz vermek istememekteydi. Çünkü Rusya'nın, Romanya'ya bağımsızlığını kazandıran bir devlet olarak ikili ilişki kapsamında Romanya'nın coğrafyasından her fırsatta istifade etmesi muhtemeldi.

Rusya'nın 1859 ulusal birleşmenin⁹¹ gerçekleşmesiyle Romenlerin 1856 Paris Antlaşmasını ihlal ettiklerini iddia ederek Besarabya bölgesini istemesine, Romanya toprak kaybetme niyetinde olmadığından ötürü karşı çıkmıştı. Rusya ise Romanya'yı karşı çıkmasından dolayı nankör olarak tanımlamış ve Romanya'nın sahip olduğu haklarda Rusların kanlarının olduğunu iddia etmiştir.⁹²

⁸⁸ Henry Kissinger, *Diplomasi*, Çev. Elif Berktaş, Ankara: Panama Yayıncılık, 3. Baskı, 2023, 139

⁸⁹ Kissinger, *Diplomasi*, 142-143

⁹⁰ Calafeteanu, *Istoria Politicii Externe Românești*, 180

⁹¹ Rusya, 1859'da gerçekleşen Eflak-Boğdan beyliklerinin birleşmesiyle Besarabya bölgesini de ilhak ettiklerini iddia ederek bölgenin kendisine verilmesini talep etmiştir.

⁹² Damean, *Romania Şi Congresul De Pace De La Berlin (1878)*, 70

Aslında Rusya'nın Romanya'dan böyle bir toprak talep etmesi, Osmanlı-Rus savaşında Rus askerlerinin Romanya topraklarından geçmesini onaylayan 4/16 Nisan Sözleşmesine aykırı idi. Çünkü sözleşmenin ikinci maddesine göre, Rusya Romanya'nın mevcut toprak bütünlüğüne saygı duyacağını taahhüt etmişti.⁹³ Rusya'nın amacı, Romanya'yı tamamen minnet duygusuyla hâkimiyeti altına almak ve istediğini yaptırabilmek idi. Ancak Romanya'nın Osmanlı Devleti'nden bağımsızlığını kazandıktan sonra başka büyük bir devletin hâkimiyeti altına girme niyeti yoktu. Bu yüzden hızlı bir şekilde ulus-devlet anlayışını kavrayarak çıkarlarını ön planda tutmak için çalışmaya başlamıştı.

İngiltere ve Avusturya her ne kadar ilk etapta Güney Besarabya'nın Rusya'ya bırakılmaması konusunda mutabık kalmışlarsa da bu durum büyük güçlerin çıkarlarını ciddi şekilde etkilemediği için pek dikkate alınmamıştır. Bu olay daha çok bölge devletleri olan Avusturya ve Romanya'yı etkilemişti. Çünkü Rusya'nın Tuna Nehri üzerinden yürütülen ticareti kontrol etmesi muhtemeldi. İngiltere bu sorunu tamamen Avusturya ve Romanya'nın sorunu olarak görmüş ve Avusturya'nın sorumluluk alarak Romanya ile hareket etmesi gerektiğini vurgulamıştı.⁹⁴

Böylece Avusturya bakımından Rusya'ya karşı Romanya ile iş birliği oluşturma imkânı olmuştur. Romanya bakımından ise, bağımsızlık sürecinde attığı her adıma karşı çıkan Avusturya ile ilişkileri düzeltme ve hatta bağımsızlığının tanınması için destek alma fırsatı doğmuştu. İngiltere'nin bu durumda sessiz kalmasının sebebi, Ayastefanos Antlaşması'na kıyasla Berlin Kongresinden istediğini alamayan Rusya'yı Güney Besarabya'nın ilhakına sessiz kalarak yatıştırma politikası şeklinde yorumlanabilir. Çünkü Rusya Berlin Kongresinden hiçbirşey elde edemediği için ayrılışta daha çok agresifleşebilir hatta yeni bir savaş başlatabilirdi.

Besarabya bölgesinin güney'i nihayetinde Rusya'ya bırakıldı. Bu karar, yüzyıllar boyunca ulusal birliğini sağlama çabası içerisinde olan Romen ulusunu hem hayal kırıklığına uğrattı hem de öfkeliendirdi. Bu nedenle halkın her kesimi kararı protesto etmekteydi.

⁹³ Giurescu, Turcu, *Documente Diplomatice*, 144

⁹⁴ Jelavich, *Russia and The Formation of The Romanian National State 1821-1878*, 278

Romen ulusu için önemli bir yere sahip olan şair Mihai Eminescu bu karara dönemin yayımlanan gazetelerinden birinde şöyle tepki göstermişti: *‘‘Romanya, toprak bütünlüğünü garanti altına alan bir anlaşma imzalandıktan sonra bugün müttefiki tarafından parçalanma tehlikesiyle karşı karşıya olan tek devlettir.*’’⁹⁵ Şair, Rusya’ya bırakılan bölgenin Romen ulusu ile aynı dili, kültürü ve tarihi paylaştığından dolayı parçalanma tehlikesini ön plana çıkarmaktaydı. Böylece Rusya, Romanya için artık bir müttefikten ziyade ulusal birliğini tehdit eden bölgesel rakip bir devlet haline gelmişti. Ancak bağımsız bir devlet olarak uluslararası arenaya çıkacak olan Romanya’nın komşusu Rusya ile iş birliği kuramadan rekabet halinde olması aleyhineydi. Bu bağlamda aynı bölgede bulunan iki devlet olarak hem siyasi hem de ticari bakımdan birbirlerinden bağımsız hareket etmeleri pek muhtemel değildi. Özellikle güçlü bir ekonomik alt yapısı bulunmayan, savaştan yeni çıkmış ve bağımsızlığını yeni kazanmış bir devlet olarak harici ve dahili teşkilatlarını yeniden düzenleyecek Romanya’nın ekonomik iş birliklerine ihtiyacı olacaktı

Güney Besarabya’yı kaybeden Romanya’nın tesellisi Dobruca bölgesi olmuştu. Osmanlı Devleti’nin yaklaşık beş yüz yıl hükmettiği, günümüzde Köstence ve çevresi olarak bilinen bu bölge kongre kararı ile Romanya’ya verildi. Romanya bu gelişmeyi 1859 Eflak-Boğdan birleşmesinden sonra ikinci ulusal birleşme olarak kabul etti.⁹⁶ Dobruca’nın nüfusu Türk, Romen ve Bulgarlardan oluşmaktaydı.

Bu nedenle bölgeye yönelik o oluşturulacak herhangi bir politikada azınlıklar göz ardı edilemezdi. Bu durum da Romanya’nın ulus-devlet sürecinde bir sınavı olacaktı. Nitekim dönemin Romanya Prensi Carol I ’in bölge halkına hitabında, Dobruca’nın anavatana dönmesiyle dinine ve etnik kökenine bakılmaksızın bütün Dobrucalılar için adalet, barış ve refah döneminin başladığını belirtmişti.⁹⁷ Romanya’nın Dobruca’yı elde etmesiyle ulusal sınırları Karadeniz’e doğru genişlemiş, deniz yolu ticareti bakımından avantajlar elde etti. Böylece bölge devletleri nazarında Romanya, coğrafi konumu nedeniyle ilişki kurulması gereken bir devlet haline gelmiştir.

⁹⁵ Nicolae Isar, *Istoria Modernă A Românilor Partea a II-a 1848-1878*, Bucureşti; Editura Fundaţiei Românie de Măine, 2005, 101-12

⁹⁶ Catalina Hunt, “Seeing Like a State”: Romanian Policies in Northern Dobruca and the Muslims, 1878-1914”, *Studia Et Documenta Turcologica*, Ed. Călin Felezeu, Cluj-Napoca: Universitară Clujeană, 2013, 58

⁹⁷ Hunt, “Seeing Like a State”: Romanian Policies in Northern Dobruca and the Muslims, 1878-1914”, 55-56

Öte yandan Dobruca'nın Bulgaristan'a değil de Romanya'ya verilmesi Batılı güçlerin çıkarına uygun olmuştu. Çünkü eğer Bulgaristan bölgeye hâkim olsaydı Karadeniz'deki limanların çoğunu Bulgaristan üzerinden Rusya'nın kontrol etmesi muhtemeldi. Dolayısıyla Batılı güçler, bölgede Rus hakimiyeti altında geniş sınırlara sahip olan Bulgaristan yerine Rusların genişlemesine engel olmasına yönelik politikalar izleyecek Romanya'yı tercih etmişlerdi.

Almanya'nın Romanya üzerinde siyasi çıkardan ziyade ekonomik çıkarı vardı. Romanya'daki demiryollarının yapımının büyük bir bölümünü Alman şirket üstlenmişti. Ancak bu şirketin bir dönem yaşadığı ekonomik sorunlardan dolayı Romanya ile ilişkileri sekteye uğradı. Şirket, Romanya ile ilişkilerini düzeltmek istiyordu. Ancak Romanya bu şirket ile yeniden iş birliği yapmak istememekteydi. Almanya, Bükreş'teki temsilcisini Romanya'nın Alman şirketi ile anlaşması için daha çok çaba sarf etmesigerektiği konusunda uyarıyordu. Bu konu Almanya için o kadar çok önemli hale gelmişti ki, 1877 yılının başlarında Romanya'yı eğer şirket ile ilişkilerini düzeltmezse bağımsızlığını desteklemeyeceğini bildirerek alenen tehdit etmişti.⁹⁸ Romanya'nın bu konuda Almanya için vazgeçilmez bir pazar olduğu anlaşılmaktadır. Bunun sebebi ise Romanya'nın demiryoluna önem veren bir ülke olmasıydı.

Romanya'nın bağımsızlığını tescil ettirmesi için başta büyük güçler olmak üzere diğer bağımsız devletler tarafından tanınması gerekiyordu. Bu nedenle Romanya, ihtiyacı olduğu uluslararası desteği sağlamak ve Almanya tarafından tanınmak adına Alman şirket ile yeniden görüşmeyi kabul etmiştir.⁹⁹ Böylece her iki taraf çıkarları doğrultusunda hareket etmiş ve modern uluslararası ilişkilerde siyasi ve ekonomik ilişkilerin birbirleriyle orantılı olduğu görülmüştür. İngiltere açısından Osmanlı Devleti'nin varlığı devam ettiği sürece Romanya'nın bağımsızlığına kavuşması öncelikli bir mesele değildi.¹⁰⁰

⁹⁸ Bruce Waller, *Bismarck at The Crossroads: The Reorientation of German Foreign Policy After The Congress of Berlin 1878-1880*, London: The Athlone Press, 1974, 56-57

⁹⁹ Waller, *Bismarck at The Crossroads*, 60

¹⁰⁰ Marinescu, *Romanian-British Political Relations*, 211

Romanya'nın Bulgaristan gibi Rusya'nın hakimiyeti altına girmeyi istememesi ve topraklarını genişletme arzusunda olmaması, İngiltere'nin Romanya'nın bağımsız bir devlet olarak uluslararası arenaya katılmasını pek önemsememesinin sebepleri arasında gösterilebilmektedir. Aslında Romanya'nın bağımsız bir devlet olarak Rusya'ya karşı olması Batılı devletlerin çıkarlarına uygun olacaktı. Çünkü Romanya coğrafi konumundan ötürü Rusya'nın Batı'ya doğru ilerlemesini engelleyebilecek, bir nevi Batı ve Rusya arasında tampon bölge vazifesini görebilecekti. Ancak Romanya'nın bu vazifeyi eksiksiz şekilde yerine getirebilmesi için yeterli güce sahip olamadığından ötürü Batılı devletlerin desteğine ihtiyacı olacak ve böylece hem siyasi hem de ticari ilişkiler geliştirilebilecekti.

Kongre'nin başlıca sorunlarından biri de Ayastefanos Antlaşması ile oluşturulan, sınırları hem Ege denizine hem de Karadeniz'e dayanan "Büyük Bulgaristan" idi. Rusya'nın hakimiyeti altında kurulması planlanan bu devletin varlığına İngiltere ve Avusturya'nın yanı sıra kongreye gözlemci olarak katılan küçük Balkan devletleri de itiraz etmişlerdi. İngiltere'nin itiraz etmesinin temel sebeplerinden biri, Rusya'nın Bulgar limanlarını kullanarak Ege denizine gireceğini ve böylece İngiltere'nin boğazlara ulaşan yolunu keserek Hindistan sömürmesine ulaşmasını engelleyeceği idi. Avusturya'nın itiraz etmesinin sebebi ise, Rusya'nın 1877 Budapeşte Sözleşmesini ihlal etmesi idi. Çünkü Avusturya ve Rusya arasında imzalana bu sözleşmede, Osmanlı-Rus harbinden sonra bölgede oluşturulacak yeni düzende böyle büyük bir Slav devletinin kurulmayacağı yer almaktaydı.¹⁰¹ Zaten Büyük Bulgaristan sınırları Dobruca bölgesini de kapsadığından dolayı Dobruca'nın Romanya'ya verilmesi, bölgede böyle bir devletin kurulmasını hükmen engellemiştir.

Öte yandan, Büyük Bulgaristan'ın kurulması diğer Balkan devletlerinin topraklarını doğrudan işgal etmesi ve Balkan coğrafyasının büyük bir kısmına tek bir devletin egemen olması anlamına gelmekteydi. Bu durumun gerçekleşmesini Rusya dışında hiçbir büyük güç istememekteydi. Ancak Rusya savaştan galip olarak ayrıldığından dolayı bu isteğini masada onaylatmak için ısrarcı davranmaktaydı.

¹⁰¹ Shafer, *The Congress of Berlin of 1878*, 53

Rusya'nın bu ısrarı üzerine İngiliz heyeti kongreden ayrılma kararı almış, ancak kongrenin dağılmasını istemeyen Bismarck duruma hemen müdahale etmiş ve dönemin İngiltere Başbakanı Benjamin Disraeli için bir akşam yemeği düzenleyerek arabuluculuk yapmaya çalışmıştır. Bu girişim ile Osmanlı Devleti'nin Doğu Rumeli ve Bulgaristan sınırına asker konuşlandırmasına ve Rusya'nın Bulgaristan'da bulunması dokuz ay ile sınırlandırılmıştır.¹⁰² Bismarck'ın bu arabuluculuk girişiminin kongrenin dağılmasını önlemesi, diğer sorunlarında çözülebilir olduğunu göstermesinin yanı sıra artık ulus-devlet sayısının çoğalmasıyla şekillenen modern diplomaside ortaya çıkan anlaşmazlıkların tarafsız bir arabulucu vasıtasıyla çözülmesinin önemi anlaşılmıştır. Öte yandan, Güçlerin Doğu Rumeli ve Bulgaristan arasında Osmanlı askerlerinin bulunmasında mutabık kalmaları, Osmanlı Devleti'nin bölgeden tam manasıyla soyutlanmasını istememelerini göstermekteydi. Aslında bu politika İngiltere'nin 18.yy'da Osmanlı Devleti'ne karşı uyguladığı denge politikasının bir parçası olarak değerlendirilebilir.

Balkan coğrafyasında büyük güçlerin çıkarlarına uygun bir barış sağlamak için toplanan kongrenin önemli sonuçlarından bazıları şu şekilde idi; -Romanya, Sırbistan ve Karadağ tam bağımsızlığı elde ettiler. -Avusturya Macaristan İmparatorluğuna Bosna-Hersek'i ilhak etme hakkı verildi. -Ayastefanos Antlaşmasında öngörülen 176.000 kilometrekarelik Bulgaristan, 96.000 kilometrekareye düşürülerek özerklik elde etti. -Osmanlı Devleti'ni Rus tehdidine karşı korumaya karşılık olarak Kıbrıs yönetimi İngiltere'ye bırakıldı.¹⁰³

Berlin Kongresi yeni uluslararası sisteme entegre olacak modern Balkan devletlerinin ortaya çıkmasına ve bölgede ulus-devlet anlayışının hâkim olmaya başlaması ile sonuçlandı. Romanya Osmanlı Devleti hâkimiyeti altında iken kendi yöneticileri tarafından idare edildiğinden ötürü yönetim tecrübeleri elde etmişti. Bu nedenle bağımsız bir devlet olarak sisteme entegre olma sürecinde pek zorlanmamıştı. Nitekim diğer Balkan devletlerine nazaran hariciye teşkilatı daha önceden kurulduğundan ötürü zaten belli bir seviyede oluşturduğu diplomatik ağı mevcut idi. Belki de bu yüzden diğer Balkan ülkeleri gibi Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinden kurtulur kurtulmaz Rus liderliğine ve rehberliğine ihtiyaç duymamıştı. Osmanlı Devleti bu kongreden sonra Balkan coğrafyasında önemli ölçüde toprak ve güç kaybetmiş oldu.

¹⁰² Shafer, *The Congress of Berlin of 1878*, 54

¹⁰³ Glenny, *Balkanii: Naționalism, Război Și Marile Puteri 1804-2012*, 171

Bir Balkan devleti olarak yükselen Osmanlı Devleti, yine Balkan coğrafyasında kaybettiği güç ile yıkılmaya yüz tuttu. Ancak Osmanlı Devleti'nin bölgeden soyutlanması bölgeye barış getirmemiş, aksine anlaşmazlıklar ve sınır çatışmaları çoğalmıştır. Bu çatışmaların başında sınır anlaşmazlıkları ve iç içe yaşayan karmaşık bir demografik yapı olmuştur. Osmanlı Devleti'nin yaklaşık dört asır boyunca uyguladığı millet sisteminden dolayı etnik köken ön planda tutulmamış ve bu nedenle demografik yapı iç içe geçmiştir.¹⁰⁴ Ancak bölgede bağımsızlığını kazanan devletlerin sayısının artmasıyla milliyetçilik anlayışı yükselişe geçmişti. Ayrıca insanların kendi uluslarını diğer uluslardan üstün tutma arzusunun ön plana çıkması bölge ulusları arasındaki hazımsızlığa sebebiyet vermişti.

1.3. Osmanlı Devleti ve Romanya'nın Diplomatik İlişkilerinin Başlaması

Romanya bağımsızlığını kazandıktan sonra uluslararası arenadayarını almak adına diğer devletlerle diplomatik temaslar kurmaya başladı. Bu süreçte daha önceden Dışişleri altyapısını oluşturduğundan ötürü pek zorluk yaşamadı. Zira hem 1859 ulusal birleşme hem de bağımsızlığını kazanma sürecinde sürekli yabancı devletler ile temas halindeydi. Hatta Osmanlı Devleti hâkimiyeti altında iken 1862'de kurduğu Dışişleri Bakanlığı vesilesiyle yabancı ülkelerde temsilcilikler kurmaya başlamıştı.¹⁰⁵

Romanya, zaman kaybetmeden İlk elçiliğini Eylül 1878'de Viyana'da, ardından Ekim 1878'de S.t. Petersburg'da, Kasım 1878'de İstanbul'da ve 1879'da Sofya'da açtı.¹⁰⁶ Berlin Antlaşması ile özerk yapıyı elde eden Bulgaristan'ın artık dış temsilciliklerin ülkede kurulmasına müsaade etmesi, Romanya tarafından da örnek alınan bir uygulama oldu. Başka bir deyişle bu tür politikalar Osmanlı Devleti'nden tam bağımsızlığı kazanmak isteyen Balkan ülkelerinin uyguladıkları rutin politikalar haline gelmişti. Ayrıca Romanya ve Bulgaristan Tuna Nehri üzerinden sınır komşusu ülkeler olduklarından dolayı nehir üzerinden yürütülecek ticareti koordineli olarak yönetmek, Romanya'nın Bulgaristan'da temsilcilik açmasının temel sebeplerinden bir tanesiydi.

¹⁰⁴ Glenn, Balcanii: *Naționalism, Război Și Marile Puteri 1804-2012*, 169

¹⁰⁵ 1859 Ulusal Birleşme sağlandıktan sonra Prens Alexandru Ioan Cuza döneminde Dışişleri Bakanlığı kurulmuş, Paris ve Belgrad'da temsilcilikler açılmıştır.

¹⁰⁶ Alin Ciupală, Rudolf Dinu, Antal Lukács, *Documente Diplomatice Române 1883*, Ministerul Afacerilor Externe, Institutul Diplomatic Român, Seria 1, Volumul 11, București: Editura Academiei, 2006, 12

Ancak temel amacı ticareti takip etmek olan şehbenderliklerin bile amaçlarından saptıkları ve devletler arasındaki siyasi mücadelenin akışına kapıldıkları göz ardı edilmemelidir. Öte yandan Romanya'nın ilk elçiliklerini Viyana, İstanbul ve Petersburg'da açması, öncelikle denge politikası kurmaya çalıştığının bir göstergesiydi. Avusturya ve Osmanlı Devleti'nde elçilikler açarak bu devletlerle diplomatik ilişki kurması, olası bir Rus saldırısında destek alma amacını içermesi muhtemeldi. Bölgede herhangi bir Rus hareketine olumlu bakmayan Osmanlı Devleti'nin ve Avusturya'nın olası bir Romen-Rus anlaşmazlığında Romenleri savunmaları beklenmekteydi. Ayrıca Romanya'nın Viyana'da temsilcilik açması, Romanya'yı bağımsızlık sürecinde hiçbir şekilde desteklemeyen, hatta engellemeye çalışan Avusturya ile yeni bir ilişki kurmak istediğinin işaretiydi.

Romanya'nın Petersburg'da elçilik açarak Rusya ile diplomatik ilişki kurmasının ve bu devlete dostça yaklaşmasının nedeni ise Rus tehdidini azaltmaya yönelikti. Çünkü bağımsızlığını kazanana kadar Rusya ile hareket eden Romanya'nın, egemen bir devlet olarak Rusya'nın hedefi haline gelme ihtimali yüksekti. Nitekim Rusya'nın bölgelere yönelik genel dış politika mantığı, Kırım örneğinde olduğu gibi, önce bir ulusu bağlı olduğu imparatorluktan bağımsız hale getirip ardından o yeri işgal etmektir.

Osmanlı Devleti, ilk temsilciliklerinden birini İstanbul'da açan Romanya'ya cevabını geciktirmedi ve elçi olarak Süleyman Sabit Efendi'yi Kasım 1878'de Bükreş'e göndermesiyle karşılıklı diplomatik ilişkiler resmen kurulmuş oldu.¹⁰⁷ Diplomatik hiyerarşi çerçevesinde öncelikle Romanya İstanbul'da elçilik açtı. Aslında Romen makamları önce Osmanlı Devleti'nin Bükreş'e sefir göndermesini talep etmişlerdi. Ancak dönemin Hariciye Nazırı Safvet Paşa'nın cevap olarak diplomatik ilişkilerin kurulması için Bükreş'te müzakereleri yürüten Manuk Azaryan Efendi'ye gönderdiği telgrafta şu cümle yer almıştı: *“İki devlet arasında samimi ilişkilerin kurulmasına en fazla katkı sağlayacak şey Romanya hükümetinin Babiali nezdine elçi göndererek inisiyatif almasıdır.”*¹⁰⁸

¹⁰⁷ T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), HR.İD.00412.00002.001, 1878

¹⁰⁸ Zeynep Bostan, *“Modern Osmanlı Hariciyesinin İnşası ve II. Abdülhamid Döneminde Diplomasi”*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, 130

Romanya'nın bağımsızlığını kazanmak amacıyla asırlardır bağlı olduğu Osmanlı Devleti'ne karşı siyasi girişimlerde bulunması Batılı güçlerden destek almasına, Rusya ile ittifak kurarak savaşmasına rağmen diplomatik ilişkilerin gayet hızlı bir şekilde kurduğunu göstermişti. Oysa büyük bir devletten bağımsızlığını kazandıktan yaklaşık dört ay sonra diplomatik ilişki kurmak çok da rastlanan bir durum değildi.

Örneğin 1829'da Edirne Antlaşması ile bağımsızlığını kazanan Yunanistan 1834'te, yani yaklaşık beş yıl sonra İstanbul'da temsilciliğini açabilmişti.¹⁰⁹ Şüphesiz ki bu denli hızlı şekilde diplomatik ilişkilerin kurulmasının birçok sebebi vardı. Ancak öncelikli nedenler ticari ilişkilerin devam ettirilmesi, Osmanlı Devleti'nin Romenlerin Rusların etkisi altına girmesini engelleme arzusu, Besarabya bölgesi ve tarihsel arka planın etkileriydi.

Romanya bir tarım ülkesi olduğundan elde ettiği tahıl gibi yüklü miktardaki ürünleri dışarıya satma arzusundaydı. Ürünlerini en çok İstanbul'a ve diğer Osmanlı şehirlerinin yanı sıra Avusturya ve Rusya'ya ihraç etmekteydi.¹¹⁰ Osmanlı Devleti'nin ve Romanya'nın bu ticari ilişkiyi siyasi nedenlerden dolayı kaybetmeleri aleyhlerine olabilirdi. Çünkü Romanya'nın yeni bir devlet olarak ekonomik durumunu düzeltmesi için ticaretini devam ettirmeye, Osmanlı Devleti'nin ise tahıl ihtiyacını karşılamak için yeni alternatifler aramaya ihtiyaç duymaması için iki devlet arasındaki ticaret devam etmeliydi. Ayrıca iki devlet arasındaki coğrafi yakınlığın ulaşım maliyetlerini düşürmesi de ticaretin devamlılığını sağlayan nedenlerden biriydi. Aynı zamanda Romanya'nın ürünlerini en çok Osmanlı Devleti, Rusya ve Avusturya'ya ihraç ettiği göz önünde bulundurulursa ilk elçiliklerini Viyana'da, St. Petersburg'da ve İstanbul'da açmasının bir diğer sebebi anlaşılabilir. Aşağıdaki şekilde

Öte yandan zaten feodal yapının çökmesiyle ulus-devlet anlayışının yükselmesi, ulus-devlet sınırlarının birbirlerine yaklaşması ve ticaret rakamlarının uluslararası ilişkilerde önemli bir rol oynamaya başlaması da diplomasinin gelişimine katkıda bulunmuştu. Nitekim günümüzde temsilcilik sayılarının arttığı görülmektedir. Eğer amaç sadece siyasi ilişkinin yürütülmesi olsaydı her ülkenin başkentinde bir Büyükelçiliğin olması yeterliydi. Ancak bugün her ülkede sadece bir Büyükelçilikten ziyade konsolosluklar ve fahri konsolosluklar da vardır.

¹⁰⁹ Yunanistan Elçiliği Web Sitesi, <https://www.mfa.gr/turkey/tr/theembassy/history/tarih.html>, Erişim 25.12.2023

¹¹⁰ Stavrianos, *The Balkans Since 1453*, 343

Bu şekilde temsilcilik sayılarının fazla olmasının başlıca sebebi devletlerin pazar arayışlarını sürdürme veticaretlerini artırma arzusudur. Nitekim Osmanlı Devleti de 1878’de Bükreş’e daimî temsilcilğini açmakla yetinmemiş, 1879’da Yaş ve Giurgiu (Yer göğü) kentlerinde konsoloslüğünü da açmıştır.¹¹¹ Bu da Osmanlı Devleti’nin daimî elçilikler aracılığıyla hem Avrupa’daki ilerlemeleri daha yakından takip etmesine hem de karşılıksız diplomasi döneminin sona ermesini hızlandırmıştır. Başka bir deyişle gücünü kaybetmeye başlayan Osmanlı Devleti diplomasiye yönelmiş ve güç- diplomasi dengesinde ters orantı kendini göstermiştir.

İki devlet arasındaki tarihsel ilişkilerin ve bağın diplomatik ilişkilerin kurulma sürecindeki olumlu etkisi yadsınamaz. Romenlerin bağımsızlık sürecinde Osmanlı Devleti’ne karşı başta Rusya olmak üzere diğer Batılı devletler ile ittifaklar kurduğu bir gerçektir. Ancak herhangi bir husumet beslemediklerinden dolayı Osmanlı Devleti’ni yıkacak, yıpratacak veya büyük zarara uğratacak girişimlerde bulunduğu görülmemektedir. Romenlerin 1877-1878 Rus-Osmanlı Savaşı’nda teslim olan Plevne cephesi Komutanı Gazi Osman Paşa’yı o dönemde Bükreş’in en lüks oteli Grand Hotel’de misafir etmeleri bile ilişkilerin hızlı bir şekilde kurulmasının sebeplerinden biri olarak değerlendirilebilir. Bu durumun Romen devletinin veya hükümetinin bir politikası olmadığını söylemek mümkündür. Aynı zamanda Romen halkının da Osmanlı Devleti’ne karşı bir sempati duyduğunu gösteren bir diğer olay ise, Paşa otele gelirken küçük bir Romen kız çocuğunun Paşa’yı çiçekler ile karşılaması idi. Böylece iki devlet arasındaki tarihsel ilişkilerin ve bağın diplomatik ilişkileri şekillendirdiği görülmektedir. Bu çerçevede Osmanlı Devleti’nin Yunanistan’ın bağımsızlığını kazanmasından yaklaşık beş yıl sonra diplomatik ilişki kurması, Yunanistan’ın bağımsızlık sürecinde Osmanlı Devleti’ni yıpratma politikaları izlemesi ile ilişkilendirilebilir.

Romanya’nın bağımsızlığından sonra Osmanlı Devleti ile diplomatik temas kurmasının birdiğer sebebi de Besarabya konusunda Rusya’ya karşı Osmanlı Devleti’nden destek alma isteğiydi. Çünkü Romanya’nın yeni kurulmuş bir devlet olarak bu konuda Rusya’ya karşı tek başına hareket edecek gücü henüz yoktu.

¹¹¹ Silvana Rachieru, *Diplomați Şi Supuşi Otomani În Vechiul Regat: Relații Otomano-Române Între Anii 1878-1908*, Iaşi: Editura Universitatii Alexandru Ioan Cuza, 2018, 91-99

Başka bir deyişle Romanya'nın, iki yüz yılı aşkın bir süredir ittifak halinde bulunduğu Rusya'ya karşı yeni ittifak arayışı içerisinde olmasını muhtemeldi. Ancak Romenlerin Ruslarla uzun bir süre ittifak halinde bulunmalarına rağmen Ruslara temkinli yaklaştıkları da bir gerçektir. Bükreş sefiri Süleyman Sabit Bey 1883'te Romanya'ya dair hazırladığı bir raporda şu ifadelerle yer vermişti:

*“Romanyalılar kendi asılları Latin cinsinde olduğu ve İslavlardan eskiden beri pek çok zarar gördükleri için Rusya Devleti'nin düşmanıdır. Hâlbuki Osmanlı Devleti'nden fenalık görmediklerinden Romanyalıların çoğunluğunun genel düşüncesinde bize meyil ve muhabbet vardır.”*¹¹²

Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere Romanya bağımsızlık sürecinde en çok destek aldığı Rusya ile mecbur kaldığından dolayı iş birliği yapmışçesine girmişti. Çünkü bağımsızlık konusunda son raddeye gelinmişti. Fakat bağımsızlığını kazandıktan sonra Osmanlı Devleti ile iyi ilişkilerin kurulmasıyla bu ifadeler doğrulanacaktı.

Büyükelçinin bu tespitiye bakıldığında aslında iki devlet arasında diplomatik ilişkinin neden hızlı bir şekilde kurulduğu anlaşılabilmektedir. Ancak diplomasi var olduğundan beri diplomatik kararlar duygusal bağlara göre değil, karşılıklı çıkarlara dayalı reel politik çerçevesinde alınmaktaydı. Osmanlı Devleti Romanya ile ilişki kurmaktan kaçınıyorsa, Romanya'nın bölgede iş birliğini geliştireceği ülke büyük ihtimalle Rusya olurdu. Zaten Sırbistan, Bulgaristan, Karadağ ve biraz da Yunanistan üzerinde nüfuzunu oluşturan Rusya, Romanya ile kuracağı ilişkiden faydalanıp Balkan coğrafyasında nüfuzunu daha çok artırabilirdi. Bu durum kesinlikle Osmanlı Devleti'nin aleyhine olurdu. Böylece Osmanlı Devleti Romanya ile diplomatik ilişki kurarak Romanya'nın Rusya'nın hâkimiyeti altına girmesini engellemiş oldu. Bir nevi Romanya, Rusya'nın Balkan coğrafyasına yayılmasını engelleyen ülke haline geldi de denilebilir.

Osmanlı Devleti ve Romanya arasındaki ilk diplomatik antlaşma Romanya'nın bağımsızlığını kazandığı 1877-1878 Rus-Osmanlı Savaşı (93 Harbi) sırasında esir alınan ve Romanya topraklarında tutulan Osmanlı askerlerinin iadesi üzerine yapıldı.

¹¹² Selda Kılıç, “Osmanlı Devleti'nin İlk Bükreş Sefiri Süleyman Hurşid Bey (1846-1885)”, *Türk Tarihine Dair Yazılar-II*, Ed. Alpaslan Demir, Ankara: Gece Kitaplığı, 2018, 124

Romanya esirlerin tutulduğu süre zarfı içerisinde esirlere yönelik yapılan harcamaların telafi edilmesi için ısrar etmekteydi. Osmanlı Devleti ilk etapta masrafları karşılamayı kabul etti. Ancak anlaşma sağlandıktan sonra Romanya'nın bağımsızlığını ilan ettiği 9 Mayıs 1877'den resmi olarak bağımsızlığını kazandığı 13 Temmuz 1878 Berlin Antlaşması'na kadar olan sürede Osmanlı Devleti'ne ödemek zorunda olduğu vergisini ödemediğini öne sürmüş ve böylece ödeştiklerini iddia etmişti.¹¹³

Ancak Romanya'nın Osmanlı-Rus savaşı esnasında esir düşen Osmanlı askerlerine yönelik göstermiş olduğu misafirperverliğin iki ülke arasındaki diplomatik ilişkinin kurulmasındaki etkisi yadsınamaz. Bu misafirperverlik yabancı Sefirlerin de dikkatini çekmişti. İstanbul'daki İngiliz Sefiri bu konu ile ilgili Dışişleri Bakanlığı'na bir rapor göndererek Ruslara kıyasla Romenlerin esirlere daha yumuşak davrandıklarını ve bunun Türkleri olumlu bir şekilde etkilediğini bildirmişti.¹¹⁴

İlk yapılan diplomatik antlaşmada meydana gelen ödeme sorunu taraflar arasında ciddi problemlere yol açmamıştı. Çünkü kurulan ilişkinin ilk safhasında çıkacak herhangi bir anlaşmazlık, sürecin önünü tıkayabilir ve tarafların çıkarına aykırıydı. Nitekim taraflar bu durumu göz önünde bulundurarak ilişkilerini devam ettirmiş, 1887'de Dışişleri Bakanları düzeyinde ilk ticaret antlaşmasını imzalamışlardı.¹¹⁵ İmzalanan bu antlaşma 1897, 1901, 1907 yıllarında periyodik olarak yenilenmişti.¹¹⁶ Antlaşmalar genel olarak tarım ürünlerinin vergi oranlarını belirleme üzerine yapılmıştı. İmzalanan ve yenilenen antlaşmaların genellikle ticaret üzerine olması iki devlet arasındaki ilişkilere ağırlıklı olarak ticari çıkarların yön verdiğini bir kez daha ispatlamıştı.

Modern Uluslararası İlişkilerin şekillendiği bu dönemde ticaretin devletler için iş birliği oluşturmadaki temel faktör olması günümüze kadar devam etmiştir. Diplomatik müzakerelerin kazan-kazan, kaybet-kazan, kaybet-kaybet olmak üzere üç temel alternatifi olduğu saptanmıştır.¹¹⁷

¹¹³ Rachieru, *Relații Otomano-Române Între Anii 1878-1908*, 146

¹¹⁴ Kemal H. Karpat, *Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, Çev. Recep Boztemur, Ankara: İmge Kitabevi, 2004, 367

¹¹⁵ Ministerul Afacerilor Straine, *Conventiunile Romaniei*, Bucuresti, 1884

¹¹⁶ Rachieru, *Relații Otomano-Române Între Anii 1878-1908*, 147

¹¹⁷ Ahmet Davutoğlu, *Sistemik Deprem ve Dünya Düzeni: Dışlayıcı Popülizme Karşı Kapsayıcı Demokrasi*, İstanbul: Küre Yayınları, 196

Kazan-kazan, alınan kararların ve imzalanan anlaşmaların tamamen tarafların çıkarına olan, sadece devlet mekanizmalarını değil, aynı zamanda ulusları da memnun eden bir alternatiftir. Bu duruma en iyi ticaret anlaşmaları örnek gösterilebilmektedir. Çünkü ticaret hemvergi yoluyla devlet organlarına hem de ürünlerini satan insanlara kazandırmaktadır. Özellikle 1848 Devrimi'nin etkisiyle ve Alexandru Ioan Cuza'nın Eflak-Boğdan prensliklerinin birleşmesini sağladıktan sonra Boyarların tekelinde olan tarım piyasasını liberalleştirilmesiyle üretimde rekabetin oluşması Romanya'yı daha çok ekonomik anlaşmalar imzalamaya sevk etmişti. Bu nedenle Osmanlı Devleti ve Romanya ilişkileri kazan-kazan alternatifi üzerine kurulmuştu.

1.4.Osmanlı Devleti ile Romanya İlişkilerinde Dış Faktörler

Avrupa kıtasında artan bağımsız devlet sayısına oranla kıtada diplomasi trafiği de artmıştı. Diplomasi trafiğinin artmasının bir diğer sebebi, Berlin Kongresi'nde alınan, Berlin Antlaşması ile tescil edilen kararların uygulama safhasına geçilmesi idi. Her ne kadar kararlar Kongre tarafından alınmış olsa da devletler kararları tanıma konusunda özgürdüler. Dolayısıyla bir yaptırım mekanizması yoktu. Mesela Romanya'nın bağımsız olması için Berlin Antlaşması'na imza atan İngiltere, Fransa ve Almanya Romanya'nın bağımsızlığını 1880'de, yani antlaşmadan yaklaşık iki yıl sonra resmen tanıdılar.¹¹⁸ Başka bir deyişle Avrupa, modern diplomasiye zaten geçmişti ancak pratikteki uygulamalar 19. Yüzyılın sonlarında artık daha açık bir şekilde görülmekteydi.

Bu yüzden kararların uygulanması için devletlerin daha çok iletişim halinde olması gerekmektedir. Çünkü uluslararası konjonktür bunu zorunlu kılıyordu. Böylece ikili ilişkiler artmış, ilişkileri etkileyen faktörler çoğalmıştı. Romanya ile Osmanlı Devleti'nin hem karadan hem de denizden komşu devletler olmaları sebebiyle biri diğerini göz ardı edememekteydi. Uluslararası sistemin sadece büyük gücün elinde olduğu imparatorluklar çağının sonuna gelmişti. Artık uluslararası sistemde bir tek güçten ziyade birbirine ekonomik ve siyasi olarak bağlı olacak devletler ortaya çıkmaya başlamıştı. Romanya'nın oluşan bu yeni sistemde varlığını devam ettirebilmesi için sadece Osmanlı Devleti ile iyi ilişkiler kurması yetmiyordu. Uluslararası sisteme çok iddialı entegre olmuş bir devlet olarak Romanya, bağımsızlığının tanınması için diplomatik ilişki kurduğu devlet sayısını artırmalıydı.

¹¹⁸ Giurescu, *Chronological History of Romania*, 211

Bu nedenle diğer devletlerle de yeni antlaşmalar imzalayarak uluslararası ortamda tanınırlığını arttırmak istiyordu. Başka bir ifadeyle diplomatik anlamda masaya oturmak karşıdaki devlet tarafından tanınmanın bir gereği idi. Osmanlı Devleti ve Avusturya'nın Balkanlarda iki bölgesel güç olmalarından ötürü Romanya'nın Avusturya ile olan ilişkisi Osmanlı Devleti ile olan ilişkisini doğrudan veya dolaylı yoldan etkilemekteydi. Avusturya'nın Romanya'nın bağımsızlığını tanımasından sonra İngiltere'nin telkinleriyle Rusya'ya karşı ortak hareket etmeleri beklenmekteydi. Nitekim aralarında tarihten gelen bir anlaşmazlık olan bu iki devlet birbirlerine yakınlaşarak 30 Ekim 1883'te ittifak antlaşması imzalamışlardı.

Antlaşmaya göre, taraflardan biri Rusya tarafından saldırıya uğrarsa diğeri yardım edecek ve taraflardan birine yönelik oluşan ittifakta yer almayacaklardı.¹¹⁹ İmzalanan bu antlaşma aslında bölgede güvenliğin ve iş birliğin sağlanması bakımından olumlu sinyaller vermektedir. Ancak söz konusu ticaret olunca, Avusturya Romanya'ya karşı pek olumlu yaklaşmamıştı. Avusturya, Romanya'dan gelen mallara yüksek vergi uygulayarak malların ülkeye girişini engellemeye çalışmıştı.¹²⁰ Avusturya'nın bu tutumu Romanya'yı farklı alternatifler aramaya ve Osmanlı Devleti ile ticaret konusunda daha çok iş birliği yapmaya sevk etmişti.

Romanya'nın Tuna Nehri'ne kıyısı olan ülkelere biri olması ve bu nehrin coğrafi özelliklerinden birçok Balkan ülkesinin yanı sıra büyük güçlerin de faydalanması, Romanya ve Osmanlı Devleti siyasi ilişkilerini etkileyen bir diğer faktör idi. İngiltere, Rusya'nın nehir üzerinden Sırbistan ve Bulgaristan gibi Rus yanlısı ülkelere teçhizat sevkiyatını gerçekleştireceğinden endişe etmekteydi. Çünkü eğer böyle bir sevkiyat gerçekleşirse Romanya'yı da kapsayan Balkanların büyük bir kısmının Rus hakimiyeti altına gireceğini düşünmekteydi.¹²¹ Romanya da bu durumun farkında olduğundan Bükreş'teki İngiliz Konsolos aracılığıyla İngiltere'den, Osmanlı Devleti'nin Sırbistan ile savaş durumunda savaş gemilerini Tuna Nehri üzerinden geçirmesini engellemek için girişimler başlatmasını talep etmişti.¹²²

¹¹⁹ Hitchens, *A Concise History of Romania*, 149

¹²⁰ Giurescu, *Chronological History of Romania*, 218

¹²¹ Marinescu, *Romanian-British Political Relations 1848-1877*, 219

¹²² Marinescu, *Romanian-British Political Relations 1848-1877*, 217

Romanya'nın böyle bir talebi İngiltere vasıtasıyla Osmanlı Devleti'ne iletmesi, iki taraf arasındaki ilişkiye üçüncü taraflarında dahil olabileceğini göstermişti. Ayrıca Romanya'nın tarafsız olması İngiltere'nin de tasvip edeceği bir durum idi. Diğer Balkan ülkelerinin yanı sıra Romanya'nın bağımsız olması Osmanlı Devleti çatısı altında bulunan ancak ayrı bir devlet kurmak isteyen toplulukların isteklerini daha çok artırmıştı. Söz konusu tebaalardan biri de Ermeniler idi. Ermeniler Balkan Devletlerinin Osmanlı Devleti'ni zayıflatarak bağımsızlıklarını kazandıklarını görünce Balkan coğrafyasında ilişkiler kurmak, destek almak ve bölgede yaşayan Ermenileri bir araya getirmek için çalışmaları yapmaya başladılar.

Ermeni komitalar Bükreş başta olmak üzere diğer birkaç şehirde faaliyetlerini yürütmekteydiler.¹²³ Faaliyetlerin yürütüldüğü bir diğer başlıca şehir ise Köstence idi. Coğrafi olarak Rusya'ya yakın ve ulaşım imkânı olan bu liman kentinden Rus ordusuna katılmak üzere gönüllü Ermeniler sevk edilmekteydi.¹²⁴ Romanya hükümetinin bu hususta Osmanlı Devleti'ne bilgi vermesi söz konusu değildi. Osmanlı Devleti'ni Ermeni komitacıların faaliyetleri hakkında bilgilendiren Rusçuk Tüccar Vekâleti idi.¹²⁵

Ermenilerin yanı sıra Bulgarlar da komitacılık faaliyetlerini artırmışlardı. Bükreş'te *BulgarŞark Komitası* adlı bir örgütün varlığına ve bu örgütün Sofya, Belgrad ve İstanbul'da şubelerinin olduğuna dair bilgi hafiyeleri tarafından Osmanlı Devleti'ne bildirilmişti. Anlaşılan Bulgarlar Berlin Antlaşması ile arzu ettikleri bağımsızlığı elde edemeyince Osmanlı Devleti'nin aleyhine faaliyetler yürüterek amaçlarına ulaşmayı hedeflemekteydiler. Ancak bu komitacılık faaliyetlerin devam edebilmesi için maddi kaynağa ihtiyaç vardı. Hocabey Şehbenderinin Hariciye Nezaretini bilgilendirdiğine göre Moskova Slav Komitesi Panslavizm politikası çerçevesinde Bulgar Komitacıların faaliyetlerini maddi anlamda desteklemekteydi.¹²⁶ Rusların Bulgarları desteklemeye devam etmesi Balkanlarda Panslavizm politikasından vazgeçemediklerinin bir göstergesiydi.

¹²³ Mithat Aydın, "19-20. Yüzyıllarda Osmanlı Balkanlarında Rusya'nın Casusluk Faaliyetleri", *Tarih Araştırmaları Dergisi (TAD)*, C.32, Sa.53, Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Yayını, 2013, 23, doi: 10.1501/Tarar_0000000533, Erişim 20.01.2024

¹²⁴ *Türkiye-Romanya İlişkileri: Geçmiş ve Günümüz Uluslararası Sempozyumu*, Yay. Haz. Duygu Türker Çelik, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2019, 271

¹²⁵ Aydın, "19-20. Yüzyıllarda Osmanlı Balkanlarında Rusya'nın Casusluk Faaliyetleri", 21

¹²⁶ Mithat Aydın, "Bükreş'te Komitacılık Faaliyetleri (1860-1916)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2015, Cilt 15, Sa. 30, 15, Erişim 25.01.2024

Oysa Rusya'nın Romanya'yı bağımsızlık sürecinde desteklemesine rağmen Romanya'nın Rusya'ya destek vermemesi, Rusya'yı hayal kırıklığına uğratabilirdi ve Balkanlarda siyasi faaliyetlerini artırmasına engel olabilirdi. Rusya'nın desteği ile Romanya'nın kendi ülke sınırları içerisinde Osmanlı Devleti'ne karşı yürütülen komitacılık faaliyetlerine Romanya'nın müdahale etmemesi iki devlet arasındaki ilişkileri etkileyebilirdi. İki ülke arasındaki ilişki karşılıklı saygıya ve çikara dayalı olarak kurulmuştu.

Ancak Romanya'nın komitacılık faaliyetlerine ev sahipliği yapması karşılıklı saygı ilkesine aykırı idi. Osmanlı Devleti bu faaliyetlere engel olmak için diplomatik girişimlerde bulunmuş ve sonuç alamamıştı. Bunun temel sebebi olarak Osmanlı Devleti'nin zayıflığı gösterilmişti.¹²⁷ Öte yandan imparatorluklar çağının sonuna gelindiği ve milliyetçilik hareketlerine oranla bağımsızlıkuğruna mücadelelerin artması bu tür komitacılık faaliyetlerini engellemenin zorluğunu göstermekteydi.

¹²⁷ Aydın, Bükreş'te Komitacılık Faaliyetleri (1860-1916), 44

İKİNCİ BÖLÜM

BALKAN SAVAŞLARINDA TÜRK-ROMEN İLİŞKİLERİ

2.1. Balkan Savaşlarına Giden Süreçte Türk-Romen Diplomatik İlişkileri

Londra'daki Fransız Büyükelçi Paul Cambon, 1911 yılı biterken Berlin'deki kardeşine bir mektup göndermişti. Mektupta şu satırlar yer almaktaydı: ‘*Yeni yıl bizim için ne saklıyor? Umarım büyük çatışmalardan kaçınılacaktır.*’¹²⁸ Büyükelçi'nin bu cümleyi Balkan Savaşlarını öngörerek kurması muhtemeldi. Çünkü 1878'de düzenlenen Berlin Kongresi ve akabinde imzalanan Berlin Antlaşması Balkan coğrafyasında gerekli düzeni kurmada pek başarılı olamamıştı. Bu başarısızlığın sebebi aslında antlaşmaya imza atan devletlerden ziyade bağımsızlığını elde eden Balkan devletlerinin bağımsızlıkla yetinmeyip daha fazla toprak elde etme arzuları idi. Diğer bir ifadeyle genç Balkan ülkeleri arasında bağımsızlık çok tatmin edici olmamış yayılmacılık ve bu bağlamdaki yeni idealler kısa sürede gündeme gelmişti.

Bu bağlamda, Sırbistan'ın hedefi Bosna-Hersek'i ve Karadağ'ı içine alarak bölgede Slav ırkını temsilen Büyük Sırbistan devletini kurmak idi. Yunanistan ise kendini Bizans devletinin varisi olarak görüp Ortodoks mezhebine bağlı herkesi tek çatı altına toplamayı ve bölgede tekrar Bizans İmparatorluğunu canlandırmayı hedeflemekteydi. Romanya, başta 1878 Berlin Kongresi'nde Rusya'ya kaptırdığı Besarabya'nın yanı sıra Bulgaristan'ın Kuzeyinden Dobruca ve Macaristan'dan Erdel (Transilvanya) bölgelerini alarak Daçya Krallığını oluşturmanın hayali içerisindeydi. Bulgaristan da aynı şekilde topraklarını genişleterek bölgede Makedonya'yı ve Selanik'i kapsayan Büyük Bulgaristan devletini kurmanın peşindeydi.¹²⁹

Balkan devletleri, bu hedefler kapsamında uygulayacakları politikalardan kaynaklı olarak şüphesiz karşı karşıya gelecekler ve çatışma içerisine gireceklerdi. Ulusçuluğun ve hareketlerin bu denli artmasıyla belirlenen hedeflerin sebebiyet verdiği çatışmaların yaşanmasının temel sebeplerinden biri Osmanlı Devleti'nin bölgede otoriter bir güç olma özelliğini kaybetmesiydi.

¹²⁸ Margaret Macmillan, *The Road To 1914: The War That Ended Peace*, New York: Random House Paperbacks, 2013, 466

¹²⁹ *Tarihte Türk-Rumen İlişkileri*, 126-127

Bu çatışmalar artık bölgeye hükmedemeyen, hatta son günlerini yaşayan Osmanlı Devleti'ni zor durumda bırakırken, bölgedeki çatışmalardan fayda sağlayacak güçleri memnun edecekti. Nitekim dönemin İstanbul'daki Romen askeri ataşesi Balkan Savaşlarını rapor ederken Osmanlı Devleti'nin tarihinin en zor dönemini yaşadığını belirtmişti.¹³⁰ Avrupalı güçlerin bölgede patlak verecek savaşa dair birbirlerinden farklı politikaları vardı ancak ortak noktaları savaşın Avrupa kıtasına yayılmasını engellemek idi. Rusya, aslında Balkanlarda ortaya çıkacak savaştan ve Balkan Devletleri'nin hedeflerine ulaşmasından en çok fayda sağlayacak ülke idi. Ancak Rusya diğer Avrupalı güçlerin hedefinde olmamak için alenendestek vermekten çekinmekteydi. Almanya, bölgedeki anlaşmazlığın son bulması için Osmanlı Devleti'nin Balkan Devletleri'nin taleplerini yerine getirmek üzere bir takım reform yapması gerektiğini savunmaktaydı. Avusturya da aynı şekilde savaşın çıkmasını engellemek için Osmanlı Devleti'nin müdahale etmesini istemekteydi.

Çünkü Balkan coğrafyası ile yakinen ilişki içerisinde olan Avusturya'nın savaş dolayısıyla hem siyasi hem de ticari olarak etkilenmesi kaçınılmazdı. Öte yandan, Avusturya'nın bölgede olası bir savaş dolayısıyla Rusya'nın özellikle Sırbistan üzerinden desteklediği Slav yayılcılığına ve hâkimiyetine sessiz kalması beklenemezdi. İtalya da artık Balkan coğrafyası üzerinde etkili olabilecek bir devlet olarak görülmeye başlanmıştı. Çünkü Balkan ülkelerini Osmanlı Devleti'ne karşı savaşılmaya teşvik eden sebeplerden bir tanesi İtalya'nın Osmanlı Devleti'ni Trablusgarp'ta yenilgiye uğratması idi.¹³¹

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Bosna ve Hersek'i 1878 Berlin Antlaşması ile zaman bakımından ucu açık bir şekilde ilhak etme hakkının verilmesini 5 Ekim 1908'de değerlendirmiş ve bölgeyi kendine bağlamıştı. Avusturya'nın bu tarihi seçmesinin sebebi 22 Eylül 1908'de tektaraflı olarak bağımsızlığını ilan eden Bulgaristan'a ve Bulgaristan'ın bu kararını destekleyen Rusya'nın Balkan politikasına bir yanıtıydı.

¹³⁰ Adrian-Bogdan Ceobanu, Silvana Rachieru. "Romanian Military Attachés in the Ottoman Empire until the First World War". *Revista de Istorie Militară*, 3/4, 2023, 71, Erişim 31.01.2024

¹³¹ Antonello Folco Biagini, *İtalyan Raporlarında Balkan Savaşları 1912-13*, Çev. Sadriye Güneş, İstanbul: TarihçiKitabevi, 2016, 105

Ayrıca Bulgaristan sadece bağımsızlığını ilan etmekle yetinmeyip Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altında olan Doğu Rumeli'yi de ilhak etmişti.¹³² Böylece Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesi ve akabinde meydana gelen gelişmeler Berlin Antlaşması ile oluşturulan bölgedeki statükonun bozulmasına sebebiyet vermişti. Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesinin temel sebebi Osmanlı Devleti içerisinde başlayan Jön Türk hareketi, tetikleyen olay ise Bulgaristan'ın İstanbul'daki temsilcisinin yabancı sefirlere verilen bir ziyafete davet edilmemesi olmuştu.¹³³ Osmanlı Devleti çatısı altında barınan ulusların sadece diğer devletlerden etkilenmedikleri, aynı zamanda Osmanlı sınırları içerisinde gerçekleşen hareketlerden de faydalandıkları görülmektedir. Ayrıca yabancı sefirlerin katılacağı davete Bulgaristan'ın sefirinin de katılmak istemesi zaten Bulgaristan'ın fiilen bağımsızmış gibi davranmaya başladığının ve bunu da diğer sefirler nezdinde ilgili büyük güçlere kanıtlamaya çalıştığının bir göstergesiydi.

Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesi Osmanlı Devleti bakımından Balkanlarda yeni sorunların ortaya çıkacağını gösteriyordu. Fakat bağımsızlığını ilan eden bir Balkan devletinin geri adım atacağı pek düşünülemezdi. Bundan dolayı Osmanlı Devleti bu sefer savaş yoluyla değil müzakere yoluyla sorunu çözmeye çalışmış ve belli bir tazminat karşılığında Bulgaristan'ın bağımsızlığını tanımıştı.¹³⁴ Böylece Osmanlı Devleti Bulgaristan ile savaşmayarak hem bölgede hem de kendi sınırları içerisinde çıkacak olan huzursuzluğu engellemişti. Öte yandan Bulgaristan'ın bağımsız olması diğer devletler ile çok daha rahat bir şekilde ilişki kurup yürüteceği ve büyük güçlerin bölge politikalarını etkileyeceği anlamına gelmekteydi.

Aynı dönemde Büyük güçler de bölge üzerindeki politikalarını yeniden şekillendirmeye başlamıştı. Bölgede Bulgaristan'ın, yani Rusya ile iş birliği içerisinde olan bir devletin daha bağımsız bir aktör olarak uluslararası arenaya dâhil olması Rusya'nın bölge üzerinde oluşturduğu politikanın menfaatine hizmet edecekti.

¹³² Stanford J. Shaw, *From Empire To Republic: The Turkish War of National Liberation 1918-1913 A Documentary Study*, Ankara: TTK Basımevi, 2000, 43

¹³³ Necmettin Alkan, "Modern Diplomasinin Zihniyeti, Kurumları ve Uygulaması (1876-1914)", *Modern Çağ'da Savaş ve Diplomasi*, Ed. Ahmet Dönmez. Ankara: Altınordu Yayınları, 2022, 199

¹³⁴ Alkan, "Modern Diplomasinin Zihniyeti", 200

Ayrıca Osmanlı Devleti'ni Trablusgarp harbinde mağlup eden İtalya'nın Ege bölgesinde birkaç adayı ele geçirme tehdidinde bulunarak yayılma çabasını gören Rusya, elini çok geciktirmeden Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ arasında bir ittifak oluşturmak için diplomatik girişimlerde bulunmaya başlamıştı.¹³⁵ Aslında birbirlerinin çıkarlarına ters düşecek hedefleri olan bu dört devletin bir araya gelip ittifak kurmaları enteresan bir durumdu. Ancak Rusya'ya yakın olmalarından dolayı bu devletin liderliğine güvenmeleri ve sadece bir sonraki adımı hesap etmelerinden dolayı ittifaka dahil olmaları muhtemeldi. Sonuçta hedeflerine ulaşmak için öncelikle bölgede ağırlığı olan Osmanlı Devleti'nin hakimiyetini kırmaları gerekiyordu ve bunu birlik olmadan tek başlarına gerçekleştiremeyecekleri aşikârdı.

Batılı güçler, her ne kadar savaşın çıkmaması için Osmanlı Devleti'nin bölge yönetimlerini gayrimüslimler ile paylaştıran reformlar yapması gerektiğini savunduysa da Balkan devletleri savaşı başlatma konusunda kararlıydılar.¹³⁶ Batılı güçler ile karşı karşıya gelmemek için ilk etapta Balkan devletlerine alenen destek vermeyen Rusya, Balkan devletlerinin bu kararlılığını görerek zaten çıkacak bir savaşta devletleri yönetmek adına ittifaka gizli bir şekilde öncülük etmişti. Rusya'nın bu olaydaki durumunu İngiltere'nin Daimî Dışişleri Müsteşarı Nicolson şu şekilde açıklamaktaydı:

“Bana göre tüm olup bitenlerin temel nedeni, Rusya'nın dört devleti yapmaya teşvik ettiği gizliittifaktır. Sanırım Sazonov'un aklında ilk etapta Avusturya üzerinde diplomatik bir başarı elde etmek ve Balkan yarımadasında Rusya'nın prestijini yeniden tesis etmek vardı. Bununlabirlikte, dört Balkan gücü arasındaki yakın anlayışı teşvik ederek, Rusya'nın onları gerçekleştirmelerine olanak sağlayacağını düşünmeleri için bazı gerekçelere sahip olan umutları ve arzuları fülen artırdığını öngörmesi gerekirdi. Üstelik, eğer bilgilerimiz yanlış değilse, Bulgaristan ve Sırbistan Osmanlı Devleti'nin dağılması durumunda birbirlerine düşmelerine sebebiyet verecek Makedonya'daki bölgeleri kendi aralarında paylaşacak kadar ileri gittiler.”¹³⁷

¹³⁵ Glenny, *Balkanlar: Nationalism, Război Şi Marile Puteri 1804-2012*, 251

¹³⁶ Justin McCarthy, *The British And Turks: A History of Animosity 1893-1923*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2022, 241

¹³⁷ Ernst Christian Helmreich, *The Diplomacy of The Balkan Wars*, New York: Russel, 1969, 147

Rusya'nın Balkan coğrafyası üzerinde etkili olan başka bir devlete fırsat vermeden perde arkası yürüttüğü diplomasi ile Balkan devletlerini kendi tarafına çekerek yönlendirmeye çalıştığı görülmüştür. Rusya'nın öncülüğünde oluşturulan ve 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'ni anımsatan bu Balkan koalisyonu Osmanlı Devleti'ne karşı savaş ilan ederek Birinci Balkan Savaşını başlatırken, Romanya tarafsızlığını ilan etmiş ve Güney Dobruca sınırını güvence altına almak amacıyla Bulgaristan ile görüşmeler yapmaya başlamıştı.¹³⁸ Romanya'nın Bulgaristan ile böyle bir görüşme yapmasının sebebi, yaşanacak olaylardan ötürü bölgede sınır değişikliklerinin olacağının farkında olması idi. Romanya'nın savaşa girmemesinden en çok fayda sağlayacak ülke de Bulgaristan idi.

Çünkü zaten Osmanlı Devleti'ne sınırı olan bir ülke olarak cephe açacağından dolayı kuzeyinde bulunan Romanya'ya da cephe açması Bulgaristan'ı zorlayabilirdi. Bu nedenle Romanya ile görüşmelerini sürdürerek toprak vaadiyle oyalamaya çalışmıştı.¹³⁹ Aslında bu görüşmeler aynı zamanda Romanya'yı Balkan ittifakında yer alması için ikna çabaları da olabilirdi. Çünkü Romanya tarafsız olmasaydı Osmanlı Devleti'nin yanında savaşa katılması muhtemeldi. Rusya'nın öncülük ettiği Balkan ittifakında yer almazdı çünkü daha önce Rusya tarafından Besarabya konusunda kandırıldığından ötürü pek güveni kalmamıştı ve eninde sonunda Güney Dobruca için Bulgaristan ile sorun yaşayacağını biliyordu. Bu yüzden bekle-gör politikasını tercih etmişti. Öte yandan, Romanya'nın tarafsızlık kararını başta Rusya ve Avusturya olmak üzere Batılı büyük güçler de desteklemişlerdi.¹⁴⁰

Romanya her ne kadar tarafsız kalmayı tercih etmişse de bölgede böyle bir savaşın çıkmasından ötürü ekonomik anlamda en çok etkilenecek ülkelerden biri olacaktı. Çünkü tarımsal ürünlerini genelde boğazlar yolu ile ihraç etmekteydi. Bu yüzden Rusya'dan sonra en çok boğazlar ile ilgilenen ikinci ülke olarak Osmanlı Devleti ve Balkan ittifakının arasında çıkacak savaşın boğazları etkileyeceğini bilmekteydi.

¹³⁸ Giurescu, *Romanian Diplomacy*, 30

¹³⁹ Mehmet Fatih Sansar, *Bağımsızlıktan Balkan Savaşlarına Osmanlı-Romanya İlişkileri*, Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, 158

¹⁴⁰ Paul-Ersilian Roşca, "Romania And The Balkan Wars", *Astra Salvensis- Revista de Istorie Şi Cultura*, VI/2018, 1018, Erişim 24.02.2024

Zaten Osmanlı Devleti ile İtalya arasında yaşanan Trablusgarp Savaşı'ndan dolayı gemilerin boğazlardan geçişinin bir süre kısıtlanmasından dolayı ekonomik anlamda sıkıntıya girmişti.¹⁴¹ Osmanlı Devleti Romanya'nın bu endişesinin farkında olduğundan dolayı Romanya'yı kendi tarafına çekme girişimlerinde bulunmuştu. Bükreş'teki Osmanlı Devleti'nin elçisi Safa Bey dönemin Romanya Başbakanı Titu Maiorescu ile görüşüp destek istemişti ancak Başbakan tutarlı bir askeri destek sağlama sözü verememişti.¹⁴² Osmanlı Devleti'nin Romanya'yı ikna etme çabalarının sebebi Balkan ittifakına karşı bölgeden bir müttefik elde ederek elini güçlendirmek istemesiydi.

Diğer yandan eğer Romanya Osmanlı Devleti'nin yanında yer alsaydı bölgedeki dengeler değişebilirdi. Romanya'nın Osmanlı Devleti'nin teklifine olumlu yanıt vermemesinin nedeni Osmanlı'nın Romanya'ya tarafsız kalmayacağına değecek vaatlerde bulunamaması olarak değerlendirilmişti.¹⁴³ Ancak günden güne güç kaybeden Osmanlı Devleti'nin Romanya'ya vaatedecek pek bir şeyi yoktu. Aslında Romanya'nın Osmanlı Devleti'nin yanında olarak Balkan ittifakının dağılmasını sağlamak başlıca çıkarına hizmet etmek olacaktı. Çünkü bölgede büyük hayalleri olan diğer Balkan devletleri Osmanlı Devleti'ni mağlup ettikten sonra hayallerini bölgede genişleyerek gerçekleştirmeye çalışacaklardı ve bu da şüphesiz Romanya'nın aleyhine olacaktı.

Bu yüzden dönemin Romanya Kralı Carol I, Osmanlı sefiri Safa Bey'e Balkan ittifakını dağıtmak ve savaşın çıkmasını engellemek adına birtakım tavsiyelerde bulundu. Osmanlı Devleti'nin İtalya ile ilişkilerini düzeltmesi gerektiğini ve böylece Balkan ittifakına üstünlük sağlayabileceğini ve ittifakın en zayıf halkasının Yunanistan olduğunu, Girit'i fedakârlık yaparak Yunanistan'a vererek ittifaktan ayrılmasını sağlayabileceğini ifade etmişti.¹⁴⁴ Romanya verdiği bu tavsiyeler ile Osmanlı Devleti'nin teklifine rağmen kesinlikle tarafsız kalacağını belli etmişti.

¹⁴¹ Cosmin Ioniță, "The Ottoman Tragedy. A Romanian View of The First Balkan War", *Turkey&Romania A History of Partnership and Collaboration in The Balkans*, Ed. Florentina Nitu, İstanbul: Babil Basım, 2016, 362

¹⁴² Ioniță, "The Ottoman Tragedy.", 363

¹⁴³ Ioniță, "The Ottoman Tragedy.", 364

¹⁴⁴ Ioniță, "The Ottoman Tragedy.", 365

Romanya'nın tarafsızlık konusunda kararlı olmasının sebeplerinden biri de Osmanlı Devleti ile gücünü birleştirse bile Balkan ittifakına karşı üstün gelemeyeceklerinden dolayı endişe etmesiydi. Öte yandan, taraf olması durumunda sınır komşusu ve Balkan ittifakının destekçisi Rusya'dan nasıl tepki göreceğini kestiremiyordu. Nitekim Birinci Balkan Savaşı başladıktan yaklaşık bir ay sonra Bükreş sefiri Safa Bey ile görüşen Maiorescu, Romanya'nın silahlı mücadeleden kaçınmasının temel sebebinin Rusların tepkisinin ortaya çıkaracağı ağır sonuçlar olduğunu ve Romanya'nın ve Avrupa kıtasının buna hazır olmadığını bildirmişti.¹⁴⁵ Bu çerçevede Osmanlı Devleti'nin yanında yer alması için Romanya'nın güvenlik endişelerini giderecek vaatlerde bulunamadığı görülmektedir. Ancak hem duyduğu sempatiden hem de ulusal çıkarına uygun olduğundan ötürü Osmanlı Devleti'nin galip gelmesini arzu etmekteydi.

Nitekim bu durumu da Bükreş'teki Rus Legasyonu S.t Petersburg'a Romenlerin Osmanlı Devleti'ne karşı tamamen sempati duyduklarını ve bu nedenle Babiali'den gelen herhangi bir teklifi hemen analiz etme ayrıcalığını gösterdiklerini bildirmişti.¹⁴⁶

2.2. Birinci Balkan Savaşında Romanya'nın Tutumu

Osmanlı Devleti'ne savaş ilan ederek harekete geçen Balkan ittifakının kaydettiği ilerleme, Osmanlı Devleti'nin Balkan ittifakına karşı üstün geleceğine ilişkin Batılı güçlerin inançlarını yitirmelerine sebebiyet vermişti. Yunanistan Kuzey Doğu Ege Adalarını ele geçirerek ilerlemiş, Bulgarlar Çatalca'ya kadar gelmiş, Sırp'lar ise Üsküp'ü ele geçirmişlerdi.¹⁴⁷ Balkan devletlerinin bu denli hızlı ilerlemeleri herkesi şaşırtmış, özellikle bölge siyaseti ile ilgili olanları da endişelendirmişti. Endişelenen ülkelerden biri de Romanya idi. Çünkü Bulgaristan'ın sınır komşusu olarak bu bölgede güçlenmesi Romanya'nın aleyhine olacaktı.

Öte yandan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu da olup bitenleri yakinen takip etmekteydi ve yaşanan gelişmeler üzerinden zaman kaybetmeden yeni politikalar oluşturmaya başlamıştı. Romanya hem müttefiki olarak hem de bölge ile yakından ilişkisi olan Avusturya'dan Bulgaristan'a karşı destek beklerken, Avusturya Bulgaristan'ı Sırbistan'a karşı denge unsuru olarak Üçlü İttifaka dahil etmeyi planlamaktaydı.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Ioniță, "The Ottoman Tragedy.", 367

¹⁴⁶ Ioniță, "The Ottoman Tragedy.", 367

¹⁴⁷ Fahir Armaoğlu, 19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914), İstanbul: Alkım Yayınevi, 2006, 668-669

¹⁴⁸ Hitchins, *A Concise History of Romania*, 150

Romanya'nın Birinci Balkan Savaşlarında tarafsızlık politikasını izlemesinin arka planındaki bir diğer sebep de 1882'de oluşturulan Üçlü İttifak Antlaşması'ydı.¹⁴⁹ İlk olarak Almanya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve İtalya tarafından oluşturulan bu ittifaka Romanya 1883'te Avusturya ile Viyana'da gizlice savunma antlaşması imzalayarak dahil olmuştu.¹⁵⁰ Romanya Kralı I. Carol'un bu antlaşmayı gizli tutmasının sebebi ise Romen halkından alacağı olumsuz tepkinin farkında olması idi. Çünkü Romenler, sempati duydukları bir diğer devlet olan Fransa varken, Transilvanya bölgesini hakimiyeti altında tutan Avusturya ile böyle bir yakınlığın kurulmasını eleştireceklerdi.¹⁵¹

Romanya'nın Fransa ile değil de Avusturya ile böyle bir antlaşma imzalamasının sebebi ise Fransa'nın Almanya'ya karşı zaman zaman Rusya ile hareket etmesiydi. Bu durumda Romanya, Rusya'ya ve Rusya'nın bölgede desteklediği Sırbistan, Bulgaristan gibi devletlere taviz vermek zorunda kalabilirdi. Öte yandan, büyük güçlerin Romanya'nın tarafsızlık politikasını desteklemelerinin nedeni bu gizli antlaşmaydı. Çünkü Romanya'nın savaşa girmesi durumunda gizli ittifak gereği Avusturya'nın da savaşa dahil olmasıyla büyük savaş daha erken çıkabilirdi. Ayrıca Kral I. Carol 'un bu antlaşmayı kamuoyundan gizli tutması Romanya'daki iç dinamiklerin dış politikada etkili olduğunun bir göstergesiydi.

Balkan Savaşları esnasında bölgede liman ve önemli ticaret yollarını ele geçirerek genişlemeye başlayan Sırbistan, başta Avusturya olmak üzere bölgede çıkarları olan büyük güçleri tehdit etmeye başlamıştı. Sırbistan büyük güçlerin kendisine müdahale edeceklerinin farkında idi. Bu yüzden kimsenin müdahale etmesi durumunda karşılık vereceğini belirtirken, Avusturya'da Sırbistan'ın durdurulması gerektiği nidaları yükselmekteydi. Romanya, Avusturya ile ittifak ilişkisi içerisinde olduğundan ötürü destek vereceğini ancak bu destek karşılığında Bulgaristan'ın bölgede Romanya'nın sınırı başta olmak üzere çıkarını tehdit etmeyeceğinin taahhüdünü istemekteydi.¹⁵²

¹⁴⁹ Roşca, "Romania And The Balkan Wars", 1017

¹⁵⁰ Giurescu, *Chronological History of Romania*, 215

¹⁵¹ Roşca, "Romania And The Balkan Wars", 1017

¹⁵² Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, 672

Bu şart ile Romanya, aslında Avusturya'nın Bulgaristan ile Üçlü İttifak dolayısıyla yakınlaşmasından faydalanmak istemekteydi. Sırbistan'a müdahale etme söz konusu olsaydı, Avusturya elini güçlendirmek için Romanya'dan destek isteyecekti ve bunun karşılığında Romanya'nın talebini yerine getirmek durumunda kalacaktı.

Ancak Avusturya'nın Bulgaristan ile ilişki kurmaya başlamış olması, Romanya'yı alternatif politikalar üretmeye sevk etmişti. Bulgaristan'ın Güney Dobruca sınırını ihlal ederek Tuna bölgesinde çıkarlarının zedelenmesinden endişe eden Romanya, Üçlü İttifak çatısı altında Avusturya'dan tatmin edici destek alamayınca yönünü Rusya'ya çevirmek durumunda kaldı. 1878 Berlin Kongresi'nde ortaya çıkan Besarabya sorunundan beri Romanya ilk kez Rusya ile ilişki kurmuştu. Bu konuda Rusya'dan destek istemesinin temel sebeplerinden biri, Rusya'nın Bulgaristan üzerinde etkisiydi.

Romanya Başbakanı Bükreş'teki Rus temsilci ile görüşerek şu şekilde izahta bulunmuştu: “ Berlin Antlaşması'nın düzenini tamamen kaldırdığımızda bu antlaşma yoluyla dayatılan Dobruca sınırımızın meşruluğu kaldırılacak ve yeni düzenleme gerekli olacaktır.”¹⁵³ Başbakan bu izahı ile aslında mevcut statükonun devam ettirilmesi gerektiğini ifade etmekteydi. Çünkü yeni düzenlemeler genelde meydana gelen yeni savaşların ardından yapılmaktaydı. Bu nedenle Romanya aslında bu sorunu Bulgaristan ile herhangi bir silahlı mücadeleye girmeden çözüme niyeti içerisindeydi.

Rusya Dışişleri Bakanı Sazanov verdiği röportajda şunları söylemişti:

“Romen siyasetinin Avrupalı karakteri büyük güçlerin yanı sıra Romanya'daki komşularımızın da değer vermesi gereken önemli bir faktördür. Bulgaristan'ın Romanya ile ilişkilerinin değerini tam olarak anladığından ve Romanya'nın sadık tavrının sonuna kadar sürdürmemesine neden olacak bir durum

¹⁵³ Pohoată Nicu, “Romanian-Russian Relations And the Entente Policy Towards Romania in the Context of TheFirst Balkan War”, *Cogito- Multidisciplinary Research Journal*, 03/2011, 34-35, Erişim 12.03.2024

yaratmayacağından şüphem yok. Ancak Balkan uluslarının Romanya'yı önemli bir siyasi faktör olarak görmesi gerekir."¹⁵⁴

Romanya'nın bir nevi arabuluculuk talebine Dışişleri Bakanı'nın bu şekilde cevap vermesi Rusya'nın memnuniyetini göstermekteydi. Çünkü 1878'den, yani yaklaşık otuz dört yıl sonra Rusya için Balkan bölgesinde Romanya'yı müttefik olarak kazanma fırsatı doğmuştu. Böylece Romanya'yı kendi tarafına, yani Balkan İttifakına çekerek Avusturya'ya, yani Üçlü İttifaka karşı kazanım elde edecekti.

Ayrıca, Rusya'nın Belgrad temsilcisi Nicholas Hartwig, Romanya'nın Rusya'nın yanında yer alması ilerleyen zamanlarda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun dağılması durumunda Romanya'nın Transilvanya bölgesini ele geçirmesi konusunda lehine olabileceğini ifade etmişti.¹⁵⁵ Aslında Romanya'nın tarihsel ve kültürel bağı olan Transilvanya'yı ele geçirme arzusu çok önceden beri temel hedefi idi. Ancak buna rağmen Rusya'nın yaklaşımına geri dönüş vermemişti. Bunun sebebi ise Romanya'nın Rusya'nın amacının Romanya'ya yardım etmekten ziyade kendi tarafına çekerek Üçlü İttifakın dağılmasına sebebiyet vermesinin olduğunu biliyor olması idi.

Bu perspektiften bakıldığında Balkan Savaşlarının aslında ulus- devletler arasında değil, genelde ittifaklar arasında yapıldığı söylenebilir. Ancak Rusya'nın Romanya'yı yanına çekmek için uyguladığı ılımlı politika asırlardır Rusya'nın etkisi altında olan Bulgarların Rusya'dan uzaklaşmasına sebebiyet verebilirdi. Çünkü Bulgaristan artık bağımsız bir ulus-devlet olarak tamamen kendi çıkarını düşünmek durumundaydı. Öte yandan, Avusturya perspektifinden bakıldığında, Avusturya da Rusya'ya karşı Romanya ve Bulgaristan arasında bir seçim yapmak durumundaydı. Dolayısıyla Rusya ve Avusturya bakımından bu durum bir satranç oyununa dönüşmüştü. Bu yüzden bu sorunun Romanya ve Bulgaristan Başbakanlarının doğrudan müzakere etme yöntemi ile çözülmesine karar verildi ve iki ülkenin Başbakanları 26 Kasım 1912'de ilk kez Bükreş'te bir araya geldiler. Bulgaristan Başbakanı Stoian Danev'in geri adım atmaması üzerine Romanya Başbakanı Maiorescu Berlin Antlaşmasına atıf yaparak Antlaşma'nın düşmesinin sınırın düşmesine neden olacağını belirtmiş ve herhangi bir uzlaşmaya varılamadığı için anlaşmazlığın Londra Konferansına taşınmasına karar verilmişti.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Nicu, "Romanian-Russian Relations", 34-35

¹⁵⁵ Helmreich, *The Diplomacy of The Balkan Wars*, 248

¹⁵⁶ Nicu, "Romanian-Russian Relations", 36-37

Bu çerçevede Romanya'nın Birinci Balkan Savaşı esnasındaki tutumunun genelde diplomatik yollarla sınırlarını Bulgaristan'a karşı koruma üzerine olduğu ve agresif politikalarından kaçındığı görülmüştür. Bulgaristan'ın Romanya'dan toprak talebindeki etkenlerden bir tanesi Osmanlı Devleti'nin Birinci Balkan Savaşı'nda mağlup edilmiş olması idi. Eğer Bulgaristan yenik düşseydi Romanya'dan böyle bir talepte bulunamazdı. Öte yandan, Romanya'nın bağımsızlığını kazandığından beri komşu Balkan ülkeleriyle gündemi yoğun şekilde meşgul edecek kadar sınır sorunu yaşamamış, komşu ülke topraklarının üzerinde hak iddia etmemiştir. Nitekim, Osmanlı Devleti'ne karşı Birinci Balkan Harbinde yer almamasının sebeplerinden bir tanesi de Osmanlı topraklarında hak iddia etmemesi olarak gösterilmiştir.¹⁵⁷ Zaten Romanya ve Osmanlı Devleti arasında siyasi ve ticari ilişkilerin hızlı bir şekilde kurulması ve ilerlemesi de bundan ötürü idi.

Romanya, Bulgaristan ile yaşadığı Dobruca meselesinin çözümünü her ne kadar Londra Konferansına bırakmış olsa da işini şansa bırakmayıp, Başbakan Maiorescu konferans öncesi büyük güçlerin Bükreş'teki temsilcileriyle destek almak için görüşmeler yapmış, meselenin diplomatik yollar ile çözülmemesi durumunda Güney Dobruca'yı işgal edeceğini net bir şekilde ifade etmişti.¹⁵⁸

Romanya'nın bu kararlı tutumu büyük güçleri bölge üzerinde yeniden bir muhasebe yapmaya sevk etmişti. Romanya'nın istediği tek şey, üyesi olduğu Üçlü İttifaktan Bulgaristan'a karşı koşulsuz destek almasıydı. Bu isteğinde haklılık payı vardı çünkü eğer Avusturya Rusya veya Sırbistan ile savaşa girecek olsaydı şüphesiz Romanya'dan destek isteyecekti. Kurulacak yeni denge sonraki sürece şekil verecekti.¹⁵⁹

Birinci Balkan Savaşı sonucunda Balkan ülkelerinin Osmanlı Devleti'ne karşı galip gelerek toprak kazanmaları, Sırbistan'ın bölgede ilerlemeler katetmesi ve özellikle Bulgaristan'ın Çatalca'ya kadar ilerlemesi büyük güçleri endişelendiren bir durumdu. Balkan İttifakının mimarı olarak bilinen Rusya bile Balkan ittifakının bu denli ilerlemelerinden edişe etmişti.¹⁶⁰ Çünkü büyük güçler etkisi altındaki ülkelerin güç kazanmalarını istememekteydiler.

¹⁵⁷ Francesco Guida, *România în secolul XX*, Kishinev: Cartier Publishing House, 2019, 25-26

¹⁵⁸ Ömer Metin, "Balkan Savaşlarında Romanya'nın Askeri ve Siyasi Stratejisi", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, C. 6, Sa. 3, 2020, 967, <https://doi.org/10.21551/jhf.793088>, Erişim 02.03.2024

¹⁵⁹ Helmreich, *The Diplomacy of The Balkan Wars*, 247-248

¹⁶⁰ Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, 672

Aksi takdirde onların politikalarına kendi çıkarları doğrultusunda yön vermek, yönetmek zor olurdu. Bu nedenle bölgede yeni dengeler kurmak üzere birtakım diplomatik görüşmeler yapılacaktı.

2.3. İki Balkan Savaşı Arası Dönemde Diplomatik Görüşmeler

Balkan İttifakı'nı oluşturan Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ Osmanlı Devleti'ni yenilgiye uğrattıklarından ötürü bölgede büyük devlet kurma hayallerini gerçekleştirmeye bir adım daha yaklaştıkları inancı içerisindeydiler. Ancak bu süreçte hem büyük güçlerin hem de bölge devletlerinin çıkarlarını ortak bir paydada buluşturmak oldukça zor görünmekteydi. Anlaşmazlıklara çözüm bulmak için 17 Aralık 1912'de Londra'da İngiltere Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey'in öncülüğünde Londra Konferansı veya diğer adıyla Büyükelçiler Konferansı¹⁶¹ düzenlendi.¹⁶²

Zaten modern diplomasi sürecinde savaşların ardından yapılan konferanslar, savaş esnasında meydana gelen gelişmeleri özellikle büyük güçlerin çıkarlarına uyarlamak üzerine gerçekleştirilmekteydi. Nitekim Sir Edward Grey, Konferans'a davet için yaptığı çağrıda şu ifadeyi kullanmıştı: *“Berlin Antlaşması'nı imzalayan devletler fikir mübadelesinde bulunacaktır. Görüşmenin amacı çıkarlarımıza dokunan konular üzerinde anlaşma sağlamaktır.”*¹⁶³

Konferansın ana maddelerinden bir tanesi Romanya ve Bulgaristan arasındaki Dobruca bölgesi anlaşmazlığı idi. Romanya Birinci Balkan Savaşında tarafsız kaldığından ötürü Rusya başta olmak üzere büyük güçler Romanya'nın tarafsızlık statüsünü bozması ve kendi taraflarına çekmek için politikalar geliştirmekteydiler. Bu süreçte özellikle Avusturya ve Rusya'nın politikaları birbirlerine zıttı. Rusya Bulgaristan'ı göz ardı etmeden Romanya'yı destekleme niyetinde iken Avusturya ise Sırbistan'a karşı Bulgaristan'ın sempatisini kazanma arzusu içinde idi.¹⁶⁴ Romanya'nın amacı diğer ulus-devletlerin de olduğu gibi ulusal çıkarını bölgedeki çıkar çatışmalarına rağmen korumaktı.

¹⁶¹ Londra Konferansı'nın ayrıca Büyükelçiler Konferansı olarak adlandırılmasının sebebi, Konferansa sadece taraf devletlerin Londra'daki Elçilerinin katılmaları idi.

¹⁶² Helmreich, *The Diplomacy of The Balkan Wars*, 249

¹⁶³ İhsan Burak Birecikli, “Londra Büyükelçiler Konferansında Arnavutluk'un Sınırları Meselesi 1912-1913”, *ZfWT*, Vol 8, No.3, (2016), 236, Erişim 25.03.2024

¹⁶⁴ Nicu Pohoată, “Romania and The Entente During The London Peace Conference (December 1912-January 1913)”, *Cogito- Multidisciplinary Research Journal*, 04, 97, Erişim 19.03.2024

Bu kapsamda çok yönlü diplomatik görüşmeler gerçekleştirerek destek arayışı içerisindeydi. Konferansta alınan kararların lehine olabilmesi için destek veren devletlerin sayısı önemliydi. Bu görüşmelerden bir tanesi Romen diplomat Take Ionescu'nun Fransa Başbakanı Raymond Poincaré ile gerçekleştirdiği görüşme idi. Görüşmede Romen diplomat, eğer Fransa Romanya'nın ulusal çıkarlarını desteklerse, Romanya'nın olası bir savaşta Fransa'nın düşmanlarının yanında yer almayacağını belirtmişti.¹⁶⁵ Romanya'nın Fransa'ya ilettiği bu teklif, tarafı olduğu Üçlü İttifak'a karşı bir alternatif arayışı içerisinde olduğunun bir göstergesiydi. Çünkü Avusturya'nın Bulgaristan'ı Rusya'ya karşı kendi tarafına çekmek adına Romanya'yı Güney Dobruca konusunda Bulgaristan'a karşı yeterince desteklemeyebilirdi.

Romanya ve Bulgaristan'ın ilişkilerini belirleyecek bir diğer husus ise Bulgaristan ve Osmanlı Devleti arasındaki toprak paylaşımı idi. Bulgaristan eğer Edirne'yi Osmanlı Devleti'nden alırsa Güney Dobruca'nın bir parçası olan Silistre'yi Romanya'ya bırakabileceğini bildirirken, Roman hükümeti ve kamuoyu bu teklifi Osmanlı Devleti'nin Edirne'yi Bulgarlara bırakacağına inanmadıklarından dolayı kabul etmemişlerdi.¹⁶⁶ Ayrıca Romanya'nın sadece Silistre ile teselli olmaya niyeti yoktu. Bulgaristan'ın Edirne üzerinden Romanya ile pazarlık yapmasının sebebi büyük güçlerin konferansta Edirne'nin Bulgaristan'a verilmesi gerektiği fikrini desteklemeleriydi.

Almanya, Osmanlı Devleti'nin Edirne'yi Bulgaristan'a bırakmaması durumunda Rusya'nın doğrudan askeri müdahalede bulunacağını öngörüp, böyle bir olası müdahalede İngiltere'ye tarafsız kalmaları gerektiği konusunda uyarıda bulundu.¹⁶⁷

Almanya zaten en başından beri pek bir çıkarı olmadığı Balkan bölgesinde yaşanan entrikalardan uzak durma çabası içerisindeydi. Hatta Balkan Savaşları esnasında Avusturya'ya bile desteğinin sınırlı olduğunu bildirmişti.¹⁶⁸ İngiltere, Almanya'nın bu öngörüsünü dikkate aldığı anda, bölgede bağımsız bir Bulgaristan'ın Osmanlı Devleti'nden toprak kazanmasını Rus varlığından tercih etmekteydi. Bu nedenle konferanstaki Büyükelçilerin Osmanlı Devleti'ne Edirne'den çekilmesi için toplu nota vermelerine isteksiz de olsa destek verdi.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Calafeteanu, *Istoria Politicii Externe Românești*, 208

¹⁶⁶ Metin, "Balkan Savaşlarında Romanya'nın Askeri ve Siyasi Stratejisi", 967

¹⁶⁷ R.J. Crampton, "The Balkans 1909-1914" *British Foreign Policy Under Sir Edward Grey, The Balkans Düz.* F.H. Hinsley, London: Cambridge University Press, 1977, 262

¹⁶⁸ Kissinger, *Diplomasi*, 180

¹⁶⁹ Hinsley, "British Foreign Policy Under Sir Edward Grey", 263

Bulgaristan'ın bu denli toplu destek almasının sebebi Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşlarında mağlup olmasında önemli bir rol oynamasıydı. Bu durumda Romanya savaşa katılmayan bir devlet olarak Bulgaristan'ın karşısında dezavantajlı bir durumda idi. Çünkü büyük güçler bakımından sahada silahlı mücadele vermeden toprak talebinde bulunmak kabul görülmeyebilirdi. Nitekim ilk etapta Romanya'nın konferansa katılımı bile İngiltere ve Fransa tarafından Avusturya ile hareket etme bağlamında Arnavutluk'un bağımsızlığına destek vereceğinden ötürü kabul görülmemişti.¹⁷⁰ Dolayısıyla diplomatik saygınlığın ve cephede sağlanan başarının birbirleriyle orantılı olduğu söylenebilmektedir. Bu nedenle fiilen Birinci Balkan Savaşı'na katılmayan Romanya'nın kongredeki diplomatik görüşmelerde Bulgaristan'a kıyasla daha çok dikkate alınması pek muhtemel değildi. Zaten Bulgaristan Osmanlı Devleti'ne karşı kazandığı askeri zaferlerden ötürü Balkan ittifakının öncü devleti olarak kabul edilmekteydi.¹⁷¹

Her uluslararası krizde olduğu gibi Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte İngiltere kendi çıkarlarını korumak adına yol haritasını çizmişti. İngiltere'nin bu dönemde önem atfettiği ve korumak istediği üç ana unsur vardı: Basra Körfezi'ndeki üstünlüğünü sürdürmek, Osmanlı Devleti üzerinden özellikle Mezopotamya başta olmak üzere Asya'da ticari çıkarlarını korumak ve Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü sürdürmek.¹⁷² İngiltere'nin Balkan krizini çözmek üzere neden konferansın ev sahipliğini üstlendiğinin bu ana unsurlar ile bağlantısı vardı. Çünkü bölgesel düzen sağlanamazsa ve büyük savaşa sebebiyet verilirse, İngiltere'nin söz konusu bölgelerde çıkarları tehlikeye girerdi. Ayrıca, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü savunması tıpkı 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı esnasında olduğu gibi doğrudan denge politikası ile alakalıydı.

Başından beri Balkan sorunu üzerine yapılan diplomatik müzakerelerden uzak kalmaya çalışan, sadece öngörü ve sınırlı tavsiyelerde bulunan Almanya'nın tutumu, Alman İmparatoru Kaiser Wilhelm II' nin yakından dahil olmasıyla netleşmeye başlamıştı. Kaiser'in Romanya ve Bulgaristan anlaşmazlığına ilişkin görüşü daha çok Romanya'nın lehine idi.

¹⁷⁰ Pohoată, "Romania and The Entente During The London Peace Conference", 98

¹⁷¹ Hüseyin Avni Bıçaklı, *Türkiye-Bulgaristan İlişkileri 1878-2008*, Ankara: İmge Kitabevi, 2016, 91

¹⁷² Hinsley, "British Foreign Policy Under Sir Edward Grey", 148

Kaiser, eğer Edirne Bulgaristan'a verilirse Romanya'nın göz ardı edilmemesi ve Silistre'yi elde etmesi için gereğinin yapılmasını istemişti.¹⁷³ Almanya'nın bu talebi aslında Balkan bölgesinde sadece Bulgaristan'ın güçlenmesini sağlamaktan ziyade Rusya'ya yakın olmayan Romanya'nın da bir alternatif olarak görülmesini ve denge kurulmasının gerektiğini göstermekteydi. Çünkü Rusya ile yakın ilişkisi bulunan Bulgaristan'ın bölgede avantajlar elde etmesinin gelecekte ne tür sonuçlar doğuracağını kestirmek pek zor değildi. Bu nedenle Kaiser, Bulgar karşıtlığını biraz daha belli ederek 1913 Mart ayında yazdığı bir yazıda, Avusturya'nın liderliğinde Romanya, Sırbistan ve Yunanistan'ın ittifak kurmalarının en iyi ve en doğal yolun olacağını ifade ederek hatta böyle bir ittifaka Bulgaristan'dan ziyade Osmanlı Devleti'nin de katılabileceğini ifade etmişti.¹⁷⁴ Kaiser, bu ifadesiyle aslında alenen Bulgar karşıtı bir ittifakın kurulması gerektiğini belirtmişti.

Konferansın gündem maddelerinden bir tanesi de Balkan bölgesinde dengelerin yeniden kurulmasına sebebiyet verecek olan Arnavutluk idi. Osmanlı Devleti'nin Birinci Balkan Savaşı'ndan sonra neredeyse Balkan bölgesi ile fiziki bir bağı kalmadığından ve ciddi şekilde güç kaybetmesinden ötürü Arnavutluk'u idare etmesi pek mümkün görünmemekteydi. Zaten her toplulukta olduğu gibi Arnavutluk'ta da milliyetçi kesim bağımsızlık taleplerini gündeme getirmeye başlamıştı. Dolayısıyla bölgedeki sorunların yanı sıra bir de Arnavutluk sorunu ortaya çıkmıştı. Bundan dolayı bölgedeki anlaşmazlıkları çözmek için toplanan konferansta bu soruna da yer verilmişti.

Avusturya, Arnavutluk'un tamamen bağımsız bir devlet olmasını istemekteydi. Avusturya'nın bu isteğinin arka planında Sırbistan'ın Adriyatik Denizi'ne ulaşmasını engellemek vardı. Bu istek Rusya ve Avusturya'yı karşı karşıya getirmişti.¹⁷⁵ Eğer Arnavutluk bağımsız bir devlet olmasaydı Sırbistan'ın işgaline maruz kalması muhtemeldi. Böylece Sırbistan hem coğrafyada toprak genişliğini artıracaktı hem de Adriyatik Denizi'ne ulaşım sağlayacaktı. Bu durumda Avusturya'nın bölgedeki hakimiyeti neredeyse Slav devletine geçecekti ve bölge ticaretinde Sırbistan'ı daha fazla dikkate almak zorunda kalacaktı. Sırbistan'ın bu denli avantajı elde etmesi Rusya ile olan yakın ilişkilerinden dolayı Rusya'nın bölge siyasetini doğrudan olumlu yönde etkileyecekti.

¹⁷³ Helmreich, *The Diplomacy of The Balkan Wars*, 264

¹⁷⁴ Helmreich, *The Diplomacy of The Balkan Wars*, 264

¹⁷⁵ Helmreich, *The Diplomacy of The Balkan Wars*, 252

Bu yüzden Arnavutluk, Avusturya ve Rusya'nın ayrıştığı nokta haline gelmişti. Bağımsız Arnavutluk'un kurulma kararı Batılı güçler tarafından desteklenmekteydi. Karar alındıktan sonraki aşama yeni kurulacak devletin sınırlarını belirlemek olmuştu. Sınır belirleme konusu da Batılı güçleri ve Rusya'yı karşı karşıya getirmişti. Avusturya başta olmak üzere Batılı güçler Sırbistan'a nazaran Arnavutluk'un geniş sınırlara sahip olması gerektiğini savunurken, Rusya bunu istememekteydi. Aslında bunu istemeyecek olan sadece Rusya değil aynı zamanda Karadağ, Yunanistan ve diğer Balkan ülkelerinin de istemeyeceği bir durum idi. Aksine komşu ülkeler Karadağ ve Yunanistan Arnavutluk'tan toprak talep etmekteydiler.¹⁷⁶

Arnavutluk'un kuzeyinde yer alan, Adriyatik Denizi kıyı şehri olan İşkodra Arnavutluk'un sınırını belirleme sürecinde gerçekleşen somut tartışma örneklerinden biridir. Rusya İşkodra'nın Karadağ'a bırakılmasını istemişti.¹⁷⁷ Karadağ'ın 1878 Berlin Antlaşması ile Rusya'nın desteği sayesinde bağımsız olduğu göz önüne alındığında, Rusya'nın yakın ilişki içerisinde olduğu Balkan devletlerinin avantaj elde etmeleri için çabaladığı görülmektedir. Dolayısıyla Rusya'nın, Sırbistan'ın Adriyatik Deniz'ine ulaşımın engellendiğini görmüş ve yönünü Karadağ'a çevirmişti.

Osmanlı Devleti'nin ise Konferans'ta sunduğu talepleri başlıca şu şekilde idi: '1-) Osmanlı Devleti, Edirne'nin Batı'sında bulunan bütün toprakları terk etmeyi kabul etmektedir. 2-) Edirne vilayeti Osmanlı Devleti'nin doğrudan doğruya egemenliği altında kalmakla beraber, sınır konusunda Osmanlı Devleti ile Bulgaristan aralarında anlaşacaklardır. 3-) Osmanlı Devleti Ege adalarından hiçbirini terk etmeye niyetli olmamakla birlikte, bu konuda Büyük Devletlerle müzakereye hazırdır. 4-) Osmanlı Devleti'nin bu teklifleri, birbirinden ayrılmayan tam bir bütündür.'¹⁷⁸ Bu taleplerden anlaşıldığı üzere her ne kadar Osmanlı Devleti savaşta mağlup olsa da diplomatik görüşmelerde taviz vermemeye çalışmaktaydı. Ancak Bulgaristan Edirne konusunda ısrar etmekteydi. İsrarının sebebi silahlı gücüne güvenmesinin yanı sıra Avusturya için Sırbistan'a karşı öneminin arttığının farkında olmasıydı. Çünkü Avusturya bölgede sınırları geniş bir Sırbistan'dan ziyade Bulgaristan'ı tercih etmekteydi.

¹⁷⁶ Keith Eubank, *Paul Cambon: Master Diplomatist*, Oklahoma: University of Oklahoma Press, 1960, 160

¹⁷⁷ Eubank, *Paul Cambon: Master Diplomatist*, 160

¹⁷⁸ Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, 677

Her iki tarafında Edirne'den vazgeçmeyişi barış görüşmelerinin duraklamasına sebebiyet verince Batılı güçler yeni bir savaşın çıkacağından ötürü telaşlanmışlardı ve Osmanlı Devleti'nin görüşmelere geri dönmesi karşılığında Asya'daki topraklar dahil her türlü yardım edeceklerine dair söz vermişlerdi.¹⁷⁹ Bu sözü vermelerinin sebebi büyük güçlerin Osmanlı Devleti'nin Asya'da hüküm sürdüğü toprakları paylaşma planı yapmaya başlamalarıydı.¹⁸⁰ Çünkü Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda ağır bir yenilgiye uğraması halinde Asya'daki toprakları da kontrol etmede zorlanabileceği söz konusuydu. Böyle bir durumda, toprak elde etme hırsına sahip olan Batılı güçlerin bu toprakları elde etmek için ellerinden geleni yapacaklarından şüphe yoktu. Nitekim bahsi geçen dönem ayrıca Batılı güçlerin sömürge yarışında olduğu bir dönemdir.

Batılı güçlerin yeni bölgesel düzeni oluşturmak için kurdukları baskı sonucunda taraflar 30 Mayıs 1913 tarihinde Londra Antlaşmasını imzalamışlardı. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti Arnavutluk'un bağımsızlığını tanımış, Adaların geleceğinin tayinini Büyük Güçlere bırakmıştır. Yunanistan Osmanlı Devleti'nden Selanik, Güney Makedonya ve Girit'i alırken; Sırbistan da Orta ve Kuzey Makedonya'yı almıştı. Bulgaristan ise Kavala, Dedeağaç, Edirne ve bütün Rumeli'yi almıştı. Bulgaristan, Romanya'ya Silistre kenti ve çevresini verdiğine dair bir protokol imzalamak zorunda kalmıştı.¹⁸¹ Böylece Birinci Balkan Savaşı Osmanlı-Rus harbinden sonra Osmanlı Devleti'ne en çok toprak ve güç kaybettiren bir savaş olmuştu. Ancak Balkan devletlerinin elde ettikleri kazanımlarına rağmen birbirlerine karşı hazımsızlıkları devam etmekteydi.

2.3.1. Romanya'nın Osmanlı Politikası

Romanya ve Osmanlı Devleti'nin siyasi münasebetleri yüzyılların birikimine dayanmaktaydı. Bu münasebetler zaman zaman uluslararası gerilimlere ve Balkan Savaşları gibi sınavlara tabi tutulmuşlardı ve her iki devlet de farklı politikalar ışığında tutum sergilemişlerdi. Ancak köklü ilişkiler sayesinde çoğu zaman ortak noktaya varılmıştır.

¹⁷⁹ Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, 677-678

¹⁸⁰ Bayur, *Türk İnkılabı Tarihi*, C. II/Kısım III, 35

¹⁸¹ Sansar, *Bağımsızlıktan Balkan Savaşlarına Osmanlı-Romanya İlişkileri*, 158

Nitekim Romanya'nın bağımsızlığından önce Türk-Romen ilişkisi "*friend of the friends and enemy of the enemies / Dostuna dost ve düşmanına düşmandır.*" Deyimi ile bilinmekteydi.¹⁸² Romanya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı beslediği bu sempatiklik Batılı güçlerin neden Romanya'nın Birinci Balkan Savaşı'nda tarafsız kaldığına ilişkin yorumlamalarda bulunmalarına sebebiyet vermişti.

Romanya Kralı bunun üzerine İngiliz temsilcisini kabul ederek; Romanya'nın tarafsız kalmasındaki temel sebebin bölgedeki güçler dengesini korumak olduğunu, bunu bozmak isteyen hangi devlet olursa olsun karşı koyacağını ve Bulgaristan'ın önemli ölçüde topraklarını genişletmesine müsaade etmeyeceğini bildirmişti.¹⁸³

Romanya, her ne kadar Osmanlı Devleti'ne karşı sempatik olsa da modern uluslararası sistemin dayattığı ulusal çıkar kavramının gereğini yapmak ile yükümlüydü. Balkan devletlerinin ve ilgili güçlerin yürüttükleri yoğun diplomasi trafiği sonucunda Londra Antlaşması imzalanmıştı. Fakat yine de başta Bulgaristan olmak üzere hedefleri büyük devlet kurmak olan Balkan devletlerini tatmin etmemekteydi. Devletler hedeflerine ulaşmak için halen arayış içerisindeydiler. Romanya da özellikle Bulgaristan ile yaşadığı sınır sorunundan dolayı sınırlarını korumaya çalışmaktaydı. Bu yüzden Romanya'nın Osmanlı Politikasını belirleyecek faktörlerden bir tanesi Bulgaristan idi. Romanya tarafı olduğu Üçlü ittifaktan Bulgaristan'a karşı yeterince destek alamadığı için Osmanlı Devleti'ni bir alternatif olarak görmesi muhtemeldi.

Osmanlı Devleti'nin ziyadesiyle güç kaybından ötürü Romanya'nın Bulgaristan'a karşı askeri destek beklentisi pek yoktu. Ancak Romen hükümeti Osmanlı'nın tarihi başkenti olan Edirne'nin Bulgaristan'a geçmesinden ötürü duyduğu rahatsızlığın farkındaydı. Hatta bu olayın Osmanlı Devleti'nde hükümet değişikliğine sebebiyet verdiğini gören Romen devlet adamları, yeni hükümetin Edirne'yi geri almaları için askeri girişim başlatacaklarını tahmin ederek böyle bir durumun kendi lehlerine olacağını düşünmekteydiler.¹⁸⁴ Çünkü Bulgaristan'ın herhangi bir devlet ile savaş halinde olması Romanya'nın Bulgaristan'dan Dobruca'yı almasına yol açabilirdi. Böylece Romanya'nın bekle ve gör politikasını izlediğini söylemek pek yanlış olmaz.

¹⁸² *Türkiye-Romania Joint Military History Symposium*, Yay. Haz. Bünyamin Kocaoğlu, Ahmet Taşdemir, İstanbul: Turkish National Defense University Department of Library and Documentation Central Printing and Publishing House, 2023, 168

¹⁸³ Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılabı Tarihi*, C. II/Kısım I, Ankara: TTK Basımevi, 1991, 64-65

¹⁸⁴ Ioniță, "The Ottoman Tragedy.", 374

Romanya'nın Bulgaristan ile doğrudan Dobruca meselesini çözmek yerine böyle bir politika izlemesinin sebebi Bulgaristan'a güvenmemesi idi. Çünkü Bulgarlar kendi müttefikleriyle bile bir anda savaşa girecek kadar güvenilmez bir politika izlemekteydiler.¹⁸⁵ Zaten Birinci Balkan Savaşı esnasında ve Londra Barış Konferansı'nda Bulgaristan'ın ittifak içerisinde olduğu devletleri yok sayarak sadece kendi menfaatini düşünmesi müttefiklerini rahatsız etmişti. Romanya bu durumdan faydalanarak Bulgaristan'dan tavizler istedi ve diğer Balkan devletleri ise olası bir Bulgaristan savaşına karşı Romanya ile ittifak kurma arzusu içerisindeydiler.¹⁸⁶ Dolayısıyla Birinci Balkan Harbinde yer almayan Romanya, Bulgaristan'a karşı savaşmak isteyen diğer Balkan Devletleri'nin ittifak kurmak istediği bir ülke haline gelmişti. Romanya ile ittifak kurmak istemelerinin temel sebepleri hem Bulgaristan'a kuzeyden sınır komşusu olması hem de Birinci Balkan Harbine katılmayan ordusunun yorgun olmaması muhtemeldi.

Balkan Devletleri için Romanya'nın önemi her yönüyle aşıkardı. Romanya'nın sadece kendi taraflarında yer alması kadar kendilerine karşı başka bir ittifakta da yer almasını arzu etmemekteydiler. Nitekim Rusya ilk etapta Balkan İttifakı'nın temelini oluşturan Sırbistan-Bulgaristan arasındaki yakınlaşmayı sağlamak için Osmanlı-Romen ilişkisine atıf yapmaktaydı.¹⁸⁷ Dolayısıyla Balkan İttifakı'nın oluşmasındaki temel sebebin Osmanlı ve Romanya'nın kendilerine karşı bir ittifak kurarak harekette bulunabileceklerini düşünmeleri idi. Nitekim bölgede çıkarları en az çatışan bu iki devletin ittifak kurmaması için bir sebep yoktu.

Romanya'nın Osmanlı politikasını şekillendiren bir diğer husus ise Romanya'da yaşayan Müslüman topluluk idi. Balkan Savaşları esnasında yaşanan Müslüman göçün en az yaşandığı ülkelerin Arnavutluk ve Romanya olduğu belirtilmişti.¹⁸⁸ Müslüman göçün zaten Müslüman nüfusu ağırlıklı olan Arnavutluk'tan pek yaşanmaması Romanya kadar şaşırtıcı değildi. Hatta Romanya Kralı'nın 1913'te Köstence'de bir Camii inşa etmesi dikkat çekici bir diğer hususun olmasıyla beraber, Romanya'nın Müslüman topluluğa yönelik uyguladığı bu ılımlı politikanın temel sebebi duyulan iş gücü ihtiyacının Müslüman topluluğundan karşılanması olarak gösterilmişti.¹⁸⁹

¹⁸⁵ Güney Dinç, *Kartpostallarla Balkan Savaşı (1912-1913)*, Der. Mehmed Nail, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008, 149

¹⁸⁶ Armaoğlu, "19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)", 684

¹⁸⁷ Bayur, *Türk İnkılabı Tarihi*, 63

¹⁸⁸ Sansar, *Bağımsızlıktan Balkan Savaşlarına Osmanlı-Romanya İlişkileri*, 165

¹⁸⁹ Sansar, *Bağımsızlıktan Balkan Savaşlarına Osmanlı-Romanya İlişkileri*, 165

Nitekim Romanya'nın Güney Dobruca'yı da elde etmesiyle birlikte ekonomik faaliyetleri daha da artacaktı. Öte yandan Romanya'nın tarafı olduğu Üçlü İttifak'ın Osmanlı Devleti'nin varlığını sürdürebilmesi için katkıda bulunduğu bilinmekteydi. Romanya'nın her ne kadar Avusturya ile ilişkisi Avusturya'nın Bulgaristan ile yakınlaşmasından ötürü sekteye uğramışsa da Üçlü İttifak'tan ayrılmamıştı.¹⁹⁰

Osmanlı Devleti'nin varlığını devam ettirmesi Romanya açısından Karadeniz üzerinden komşu olduğundan ötürü önemliydi. Çünkü Romanya'nın uluslararası ticaretinin önemli bir kısmı Köstence Limanı vasıtasıyla Karadeniz ve Boğazlar üzerinden gerçekleştirilmekteydi. Osmanlı Devleti'nin Birinci Balkan Savaşlarından ağır yenilgi alması Balkan bölgesinde önemli ölçüde toprak kaybetmesine sebebiyet vermişti ve kara sınır komşu sayısı azalmıştı. Londra Antlaşması ile Bulgaristan'ın Edirne'yi aldığı varsayıldığında, Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda sadece Bulgaristan ile kara sınırı olurken Karadeniz üzerinden Romanya'ya komşuluğu devam etmekteydi. Bu sebeple Karadeniz'de ve Boğazlar 'da Osmanlı'nın güç kaybetmesi Romanya'nın ticaretini etkileyebilirdi. Eğer Osmanlı Devleti'nin güç kaybı Karadeniz ve Boğazları da etkileyecek olsaydı Romanya'nın Karadeniz ülkeleri olan Rusya ve Bulgaristan ile iş birliği yapması beklenebilirdi. Bu sebeple Romanya, bu ülkelerle anlaşmak için tavizler bile verebilirdi. Dolayısıyla Romanya'nın Osmanlı politikasını şekillendirecek faktörlerden biri de Karadeniz ve Boğazlardı.

Ticaretin Romanya'nın dış politikasına bu denli ciddi bir şekilde yansımalarının sebebi ise 1900'lü yıllarda iç siyasette köylülerin memnuniyetsizliğinin giderek artması idi.¹⁹¹ Bu memnuniyetsizliğin arka planında çiftçilerin tarıma yönelik politikalardan memnun olmamaları ve bölgede yaşanan savaşlardan dolayı ticaretin sekteye uğramasıydı. Köylülerin ayaklanmasını engellemek için Romen hükümeti ticari çıkarlarını olabildiği kadar maksimize edip korumak zorundaydı. Aksi takdirde Romanya'nın çıkacak iç ayaklanmadan ötürü bölgedeki yaşanan gerilimlere de yenik düşmesi muhtemeldi.

¹⁹⁰ Cliveti, *România Modernă Şi "Apogeul Europei"* 1815-1914, 1110

¹⁹¹ Charles Jelavich, Barbara Jelavich, *The Establishment of The Balkan National States 1804-1920*, Seattle: University of Washington Press, 1977, 183

2.3.2. Talepler ve Tavizler

Balkan Savaşları Osmanlı Devleti'nin ve Romanya'nın ortak bir sorunu idi. Bu sorunu iki devlet arasında ortak teşkil eden faktör ise Bulgaristan idi. Bulgaristan'ın sahip olduğu mevcut topraklarından daha fazlasını elde etme isteği her iki sınır komşusu devletleri endişelendirmekteydi. Bulgaristan'ın bu hevesi Osmanlı Devleti ve Romanya gibi Bulgaristan'a sınır komşusu olan devletlerin birlikte hareket etme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştı.

1906'da Sultan II. Abdülhamid Bulgarların İstanbul'a doğru topraklarını genişletme hazırlıklarına başladıklarının haberini alır almaz dönemin Paris Büyükelçisi ve önemli diplomatlarından Salih Münir Paşa'yı İstanbul'a çağırıp bir Balkan turuna çıkması ve Balkan devletlerinin yöneticileriyle görüşme yapması için görevlendirmişti.¹⁹²

Sultan II. Abdülhamid Bulgarların bu teşebbüsünde yalnız başına başarılı olamayacaklarını ve bunun için büyük güçlerin desteklerinin yanı sıra bir bölgesel ittifaka ihtiyaç duyacağını öngördüğünden ötürü erken davranıp Salih Münir Paşa'yı görevlendirmişti. Bir başka deyişle, Münir Paşa Balkan devletleri ile görüşüp Bulgaristan ile Osmanlı Devleti'ne karşı ittifaka meyilleri olup olmadığını öğrenmek, varsa da engellemek ile yükümlü kılınmıştı. Münir Paşa'nın bu duruma ilişkin Bulgaristan ile ittifak kurarak yakın durup silahlanmasını engellemek ya da Romanya ile Bulgaristan'a karşı ittifak kurmak, hatta bu ittifaka Sırbistan ve Yunanistan'ın da dahil edilmesini sağlamak üzere iki temel görüş sunmuştu.¹⁹³

Bulgaristan'ın silahlanmaya başlaması savaş hazırlıklarını başlatmış anlamına gelmekteydi. Bu nedenle yakındurmak gibi birtakım tedbirler alarak silahlanmasını önlemek gerekliydi. Fakat makul görülen ikincisiydi. Çünkü Sırbistan'ın ve Yunanistan'ın da Bulgaristan'ın bölgedeki politikalarından hazzetmedikleri aşikardı. Öte yandan eğer Osmanlı Devleti Bulgaristan ile ittifak kursaydı diğer Balkan devletleri bunun kendi aleyhlerine olduğunu düşünebilirlerdi. Böyle bir durumda Romanya, Sırbistan ve Yunanistan'ın Osmanlı Devleti ve Bulgaristan ittifakına karşı ayrı bir ittifak kurmaları beklenebilirdi.

¹⁹² *Geçmiş Zamanlar: II. Abdülhamid Devri Osmanlı Diplomasisi*, İstanbul ve Paris Hatıraları, Yay. Haz. Ali Birinci, Selma Günaydın, Ankara: TTK Yayınları, 2015, 69

¹⁹³ Volkan Marttin, "Balkan Savaşlarına Gidilen Süreçte Makedonya Sorunu ve Bir Osmanlı Diplomatının Faaliyetleri", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 7 Sa. 2, 2006, 16

Balkan devletlerini ziyareti kapsamında Münir Paşa Romanya Kralı Carol I ile bir görüşme gerçekleştirdi. Kral Carol I görüşmede konuya ilişkin şu ifadelere yer vermişti:

*‘‘Filhakika Romanya sulhun ve Balkanlar’da statükonun devamı taraftarıdır. Bulgaristan’ın büyümesi ve kuvvet ve kudretini artırıp taarruza kalkışması Romanya’nın menafine mugayirdir. Romanya, Türkiye’nin tamamıyet-i mülkiyesine halel gelmemesine ve Rumeli’de teşebbüs ettiğiniz ıslahatı ikmalle sükûn ve asayiş muvaffak olmanızı cidden arzu eder.’’*¹⁹⁴

İkili görüşmede kullanılan ifadelerden anlaşıldığı üzere Romanya’nın bölgenin geleceği konusundaki talepleri Osmanlı Devleti’nin taleplerinden çok farklı değildi. Her iki devlet de 1878 Berlin Antlaşması ile oluşturulan statükonun devamının gerekliliğini savunmaktaydılar. Kral Carol I’ in Osmanlı toprak bütünlüğünü dile getirmesinin sebebi, bölgedeki statükoyu korumanın yolu Osmanlı toprak bütünlüğünün devamından geçtiğine inanmasıydı. Bu sebeple Balkan Devletlerinden sadece Romanya’nın Osmanlı Devleti’nin toprak bütünlüğünü korunmasını istediği söylenebilmektedir.

Fakat aynı şekilde Osmanlı Devleti’nin de Romanya’yı hem Besarabya meselesinde Rusya’ya hem de Güney Dobruca meselesinde Bulgaristan’a karşı desteklediği göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla her iki devlet de reel politik çerçevesinde karşılıklı çıkar odaklı politika izlemekteydiler. Osmanlı Devleti de statükonun devamı için Romanya’nın çıkacak Balkan Savaşlarında tarafsız kalmasını istemekteydi. Bu çerçevede Bükreş’teki Osmanlı sefiri Abdülatif Safa Bey Romanya’nın tarafsız kalması için faaliyetlerde bulunmuştu.¹⁹⁵

Osmanlı Devleti’nin ve Romanya’nın birbirlerine yönelik izledikleri paralel politikalar aralarında gizli bir ittifakın olduğu söylentilerin çıkmasına sebebiyet vermişti.¹⁹⁶ Alenen bir ittifak halinde olmaları söz konusu olmasa da tarafların izledikleri bu paralel politikaların birbirlerinin ulusal çıkarlarına uygun olduğunu söylemek yanlış olmaz.

¹⁹⁴ II. Abdülhamid Devri Osmanlı Diplomasisi, 79

¹⁹⁵ M. Fatih Sansar, Hasan Babacan, ‘‘Osmanlı Devleti’nin Bükreş Sefirleri’’, *Near East Historical Review*, 11/1,2021, 50, Erişim: 03.04.2024

¹⁹⁶ Ioniță, ‘‘The Ottoman Tragedy.’’, 377

2.4. İkinci Balkan Savaşlarında Romanya

Osmanlı Devleti'nin Balkan coğrafyasında varlığını sonlandıran Balkan İttifakı Londra Konferansı ve akabinde imzalanan Londra Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nden kalan mirası kendi aralarında paylaşmaya çalışmışlardı. Ancak kendi aralarındaki hazımsızlıktan, Osmanlı Devleti'nin çekilmesinin ardından oluşan otorite boşluğundan ve Batılı güçlerin kendi çıkarlarına göre Balkan devletlerini yönlendirmelerinden ötürü istikrarlı bir bölgesel düzen sağlanamamıştı. Zaten tarihin tanıklık ettiği, üzerine en çok diplomasi trafiğinin gerçekleşen bölgelerden biri olan Balkan coğrafyasında düzen kurmak sanıldığı kadar kolay olmayacaktı.

Bu süreç içerisinde meydana gelen Birinci Balkan Savaşı'nda bekle ve gör politikasını izleyerek sıcak çatışmalardan kaçınma iradesini gösteren Romanya, anlaşmazlıkların sebebiyet verdiği İkinci Balkan Savaşı'nda da sessiz kalmayı tercih etmeyecekti. İkinci Balkan Savaşı'nın çıkmasına sebebiyet veren devletler Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan idi.

Bilindiği gibi bu devletler Osmanlı Devleti'ne karşı Birinci Balkan Savaşı'nda ittifak halindeydiler. Ancak kısabir süre sonra İkinci Balkan Savaşı'nda birbirleriyle savaş halinde olmaları modern uluslararası ilişkilerin şekillendiği yüzyılda kalıcı ittifakın olmadığını, ilişkilerin karşılıklı çıkar opsiyonuna bağlı olduğunu ve çıkarların değişmesi ile ittifakların ihtilafa dönüşebileceğinin an meselesi olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Sırbistan'ın elde ettiği toprakların bir bölümünü ikili anlaşma kapsamında Bulgaristan'a vermiş olmasına rağmen daha fazla toprak elde etme isteğinin olması, Yunanistan'ın tarihi bir miras olarak gördüğü Makedonya topraklarının büyük bir bölümünü kendi sınırları içerisine dahil etme isteğinin olması ve Bulgaristan'ın Ege Denizi sınırlarına erişmesinden memnun olmaması, Romanya'nın başından beri Dobruca bölgesini istemesi bölgede düzenin Batılı güçlerin müdahalesine rağmen kurulamamış olduğunu göstermekteydi.¹⁹⁷ Bu tabloya bakıldığında Yunanistan, Sırbistan ve Romanya'nın ortak sorunlarının Bulgaristan'ın orantısız bir şekilde sınırlarını genişletmesinin olduğu görülmektedir. Ayrıca Sırbistan'ın Adriyatik Denizi'ne ulaşmasının engellendiği noktada Bulgaristan'ın Ege Denizine ulaşarak önemli ticaret yollarına hükmetmeye başlaması diğer devletler bakımından kabul edilebilir bir durum değildi. Dolayısıyla iki Slav devleti olan Sırbistan ve Bulgaristan arasında rekabetin başlaması kaçınılmazdı. Bu durumda her iki devletinde büyük destekçisi olan Rusya'nın hangisine daha çok destek vereceğine ilişkin bir seçim yapmak zorunda kalması muhtemeldi.

¹⁹⁷ Uçarol, *Siyasi Tarih 1789-2012*, 442

Yeni ittifakların ortaya çıkacağının sinyallerinin olduğu bu dönemde Batılı güçler kontrolü Balkan devletlerinin eline bırakma niyetinde değillerdi. Ortak sorunu Bulgaristan olan üç Balkan devletinin Bulgaristan'a karşı ittifak kurmalarını tahmin etmek pek zor değildi. Bu tahminde bulunan Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanı Bükreş'teki temsilcisine bir mektup göndererek Romanya'nın özellikle Sırbistan ile ittifak kurmaktan kaçınması gerektiğini ve böyle bir ittifakın Romanya ve Avusturya'yı karşı karşıya getireceğini belirtmişti.¹⁹⁸ Romanya, Sırbistan ve Yunanistan'ın Bulgaristan'a karşı kuracağı ittifakın Bulgaristan'ı mağlup etmesi muhtemeldi. Böyle bir durumda Bulgaristan'dan alınan topraklar bu üç Balkan devleti arasında paylaşılacak ve doğal olarak sınırları genişleyecekti. Avusturya özellikle Sırbistan'ın sınırlarını genişletmesini istemediği için Romanya'yı böyle bir ittifaktan uzak durması için muhtemel bir görüşme yapmıştı. Fakat Romanya açısından bakılacak olursa, Avusturya'nın Dobruca meselesinde Romanya'ya yeterince destek vermediği noktada Romanya'nın yeni bir ittifak arayışı içerisinde olması ulusal çıkarını korumak için gerekliydi.

Öte yandan, Avusturya'nın Romanya'ya böyle bir tembihte bulunması aslında Bulgaristan'ın yenik düşmesini engellemek, Bir başka deyişle, Romanya'dan taviz istemek anlamına gelmekteydi. Bu yüzden Romanya, Avusturya'nın tavsiye ettiği politikaları izlemekte gönülsüzdü. Ayrıca Avusturya'nın Bulgaristan'ı desteklemesinin sebebi iki Slav devleti olan Bulgaristan ve Sırbistan'ı karşı karşıya getirmektir. Çünkü Avusturya, eğer Bulgaristan'ın amacına ulaşırsa Sırbistan'ın hazmetmeyip Bulgaristan'a saldıracağını bilmekteydi. İki Slav devletinin bu şekilde savaşması güç kaybına sebebiyet vereceğinden ötürü Avusturya kazançlı çıkacaktı. Avusturya'nın Sırbistan yerine Bulgaristan'ı desteklemesinin sebebi ise Bulgaristan'ın sınır komşu devlet olmayışydı. Bu bağlamda sınırında genişlemeye çalışan bir devleti istemezdi.

Almanya ve Avusturya'nın politikaları her ne kadar genel çerçevede birbirlerine paralel olmalarına rağmen Almanya Balkan coğrafyasına yönelik bu dönemde istikrarlı bir politika izleyememişti. Bunun temel sebebi bölgeye yönelik şahıs odaklı politikaların izlenmesi olarak gösterilmiştir. Mesela Kiederlen'in vefatından sonra yerine gelen II. Willhelm'in Bulgar Prensine yönelik önyargılı tavrı Romen-Bulgar anlaşmazlığın giderilmesine olumlu katkı sağlayamamıştı.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Helmreich, *The Diplomacy of The Balkan Wars*, 344

¹⁹⁹ Giurescu, *Romanian Diplomacy*, 171

Romanya'nın ekonomisi tarıma dayalı olduğundan ötürü tarıma elverişli topraklar elde etmek istemekteydi. Bu nedenle Güney Dobruca'yı tarıma elverişli olduğundan dolayı elde etmek için ısrar etmekteydi.²⁰⁰ Bu süreçte müttefiklerinden destek alamayan Romanya kendi Jandarmalığını yapmaya karar vermişti. Batılı güçlerin bölgeye yönelik sürekli politika değişikliğine gitmeleri Romanya'nın istikrarlı bir destek alamamasının sebeplerinden bir tanesiydi. Bu durumdan sadece Romanya değil, aynı zamanda Bulgaristan da mağdur olmuştu. Çünkü ilk etapta Rusya'nın tam desteğini alarak yola çıkan Bulgaristan zamanla Rusya'nın desteğini kaybetmeye başlamıştı. Sırbistan'a ve Yunanistan'a cephe açarak İkinci Balkan Savaşlarını başlatan Bulgaristan'ın meşguliyetini fırsat bilerek Romanya da Güney'den Bulgaristan'a cephe açarak İkinci Balkan Savaşlarına dahil oldu.²⁰¹

2.4.1. Romanya'nın Savaşa Girişi

İkinci Balkan Savaşı'nın patlak vermesi başta İngiltere olmak üzere Batılı güçlerin Londra Antlaşmasını sağlamak ve bölgesel düzeni kurmak için harcadıkları çabayı boşa çıkarttı. Almanya Dışişleri Bakanı Jagow'un Berlin'deki Osmanlı Elçisi Mahmud Muhtar Paşa'ya ifade ettiği gibi İngiltere Birinci Balkan Savaşı'nda olduğu gibi İkinci Balkan Savaşı'nda aktif rol üstlenmezken Avusturya Bulgaristan'ı desteklemeye devam etmiş ve Almanya'nın Osmanlı Devleti'nin savaştan kazançlı çıkmasını istemekteydi.²⁰² Avusturya'nın Romanya'ya rağmen Bulgaristan'a destek vermesinin temel sebebini şu sorunun cevabı gösterebilmektedir: Romanya'nın toprak kazanması mı, yoksa Sırbistan'ın Avusturya'nın aleyhine genişlemesi mi? Avusturya'nın ulusal çıkarının perspektifinden düşünülecek olursa Sırbistan'ın Birinci Balkan Savaşı'nda beri ulaşmak istediği Adriyatik Denizi'ne ulaşması Avusturya'nın kullandığı ticaret yollarını tehlikeye atabilirdi. Sırbistan'ın amacı da yeni ticaret yolları aramaktı. Çünkü bir kara devleti olduğundan ötürü ticari faaliyetler maliyetli olabiliyordu. Dolayısıyla Avusturya ve Romanya Üçlü İttifak'ın bir parçası olmalarına rağmen birbirlerini desteklememeleri, modern ulus-devletlerin ittifak ilişkisinden önce çıkar odaklı politika uyguladıklarını bir kez daha kanıtlamıştır.

²⁰⁰ Richard C. Hall, *Consumed By War European Conflict in 20th Century*, Kentucky: The University Press of Kentucky, 2010, 14

²⁰¹ Hall, *Consumed By War European Conflict in 20th Century*, 14

²⁰² *The Wars Before The Great Wars*, Yay. Haz. Dominik Geppert, William Mulligan, Andreas Rose, Cambridge: Cambridge University Press, 2015, 73

Ancak Avusturya'nın bu seçeneği Romanya ile ilişkilerinin zedelenmesine ve Romanya ve Sırbistan'ın yakınlaşmasına sebebiyet verecekti. Her bir Batılı gücün ayrı bir Balkan politikası ve çıkarına uygun şekilde desteklediği bir Balkan devleti vardı. Fakat bu destek diplomatik destekten öteye gidemiyordu. Çünkü Batılı güçler eğer fiilen sahada destek verilirse savaşın kendi aralarına doğru evrileceğini bilmekteydiler. Bu sebeple Bulgaristan her ne kadar ilk etapta Rusya'nın ve sonra da Avusturya'nın diplomatik desteğini alsa da İkinci Balkan Savaşı'nda Sırbistan, Yunanistan, Romanya ve Osmanlı Devleti'ne karşı sahada yalnız kalmıştı. Bulgaristan'ın dört farklı devlet ile birden savaştığından ötürü kısa zamanda yorgun düşeceğini öngörmek zor değildi. Nitekim Bulgaristan Kralı Ferdinand, Sofya'ya kadar ilerleyen Romanya ile sulh yapmak için Avusturya İmparatoru Francis Joseph'e bir telgraf göndererek arabuluculuk yapmasını talep etmiş, ancak Avusturya İmparatoru duruma dahil olmak istememiş ve Kral Ferdinand'a Romanya Kralı Carol I ile doğrudan temas kurması gerektiğini tavsiye etmişti.²⁰³

Avusturya'nın Bulgaristan'ın arabuluculuk teklifine sıcak bakmamasının sebebi ya İngiltere gibi artık uğraşmak istememesi ya da Almanya ile daha fazla bölge politikaları çerçevesinde ters düşmek istememesiydi. Bulgaristan, Avusturya'nın tavsiyesi üzerine Romanya Kralına telgraf göndermiş ancak Kral barışın sağlanması için şart olarak Tuna-Balçık hattını istemişti. Bulgaristan'ın giderek güç kaybettiği bu noktada kabul etmekten başka bir alternatifi yoktu.²⁰⁴ Bulgaristan'ın Romanya'nın bu teklifi zorluk çıkarmadan kabul etmesinin sebebi diğer cephelerde kazandığı toprakları kaybetmeyi istememesiydi. Aslında hiç toprak kaybetmeyi tercih etmek istemezdi fakat Ege Denizi'ne ulaştığı noktada Romanya ile güç kaybedip Yunanistan'a yenilip Ege Denizi'nden uzaklaştırılmayı tercih etmezdi. Romanya'nın ise Karadeniz'e kıyısı olan Balçık bölgesini istemesi Karadeniz'de nüfuzunu artırma isteğinin olduğunun bir göstergesiydi. Bir başka deyişle, Romanya bölgedeki krizden faydalanıp topraklarını genişletme ve ticaretinin gelişmesi ve sürekliliği için yeni yollar elde etme arzusu içerisinde idi.

²⁰³ *Report of International Commission to Inquire Into Causes and Conduct of The Balkan Wars*, Washington: The Endowment, 1914, 69

²⁰⁴ *Report of International Commission to Inquire Into Causes and Conduct of The Balkan Wars*, 69

2.4.2. Romen Hükümeti'nin Osmanlı Politikası

Balkan Savaşları'nın yaşandığı dönem Balkan devletlerinin pragmatik politikalarını maksimize ettikleri dönemlerinden biriydi. Romanya bile Osmanlı Devleti'ne ve milletine her ne kadar sempati duysa da zaman zaman ulus-devlet sisteminin gereği olarak ulusal çıkarını ön planda tutmuştu. Bu çerçevede Romanya, Bulgaristan ile savaşa girmeden önce Güney Dobruca'da istediği toprakları vermesi şartıyla Osmanlı Devleti'nin Edirne'yi teslim etmesi için gerekli diplomatik desteği verebileceğini teklif etmişti.²⁰⁵ Romanya'nın Osmanlı Devleti'nin toprak kaybederek zayıflamasının aslında giderek bölge devletleri arasındaki çatışmaları artırdığının bilincinde olmasına rağmen böyle bir teklif yapması, bölge devletlerin bölgesel düzeni kurmak üzere politikalar üretmek yerine sadece kendi çıkarlarını ön planda tuttuklarının bir diğer göstergesiydi.

Fakat her ne kadar Osmanlı Devleti'nin aleyhinde olsa da Romanya'nın bu tür diplomatik atakları Batılı güçlerin nazarında bölgede göz ardı edilmeyecek bir devlet haline gelmesini sağlamıştı. Bu durumdan rahatsız olan Rusya, memnun olan ise Almanya idi. Rusya rahatsızdı çünkü kendi başına kararlar verebilen bir Romanya'dan ziyade Rusya'nın politikalarına itaat eden bir Romanya istemekteydi.

Almanya ise Avusturya ile ayrışmaya başladığı Balkan konusunda Romanya'yı yeni bir bölgesel müttefik potansiyel olarak görmeye başlamış ve hatta Romanya'ya Besarabya vaadi ile yaklaşmaya başlamıştı.²⁰⁶ Romanya'nın Osmanlı Devleti ile bağımsızlığını kazandıktan kısa bir süre sonra diplomatik ilişki kurmasındaki ana sebeplerinden bir tanesi Besarabya idi. Romenler, Rusların işgal ettiği bölgeyi tekrar geri alma umudu ile Osmanlı Devleti ile ilişki kurmaya başlamışlardı. Ancak Balkan Savaşları esnasında Almanya'nın Besarabya'yı Romanya'ya teklif etmesi ve bu vesileyle yakınlaşmaya başlamaları Romanya'nın nazarında Osmanlı Devleti'nin eski gücünün kalmadığının ve artık yeni müttefik arayışı içerisinde olduğunun bir göstergesiydi. Ancak bu süreçte ne Almanya ne de Romanya Osmanlı Devleti'ne karşı alenen bir düşmanlık beslememişlerdir. Zayıf da olsa Osmanlı Devleti'nin varlığı halen bölgedeki dengenin sağlanması için önemliydi.

²⁰⁵ Helmreich, *The Diplomacy of The Balkan Wars*, 273

²⁰⁶ Claudiu-Lucian Topor, *Germania, România Şi Războaiele Balcanice (1912-1913)*, Iaşi: Editura Universităţii Alexandru Ioan Cuza, 2008, 252-253

Çünkü Osmanlı Devleti'nin tamamen çöküşü boğazlar meselesini gündeme getirecekti ve eğer coğrafi yakınlığı sebebiyle boğazlara Ruslar hâkim olsaydı hem Romanya'nın hem de Batılı güçlerin aleyhine olurdu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAVAŞ SONRASINDA OSMANLI DEVLETİ VE ROMANYA İLİŞKİLERİ

3.1. Balkan Savaşları Sonrasında Yeni Düzen

Her bir savaş sonrası yapılan antlaşmalar ile kurulan düzenin bir daha savaşa sebebiyet vermemesi beklenmektedir. Birinci Balkan Savaşı'nın sona ermesinden kısa bir süre sonra İkinci Balkan Savaşı'nın patlak vermesi Balkan bölgesinde istikrarlı bir düzenin oluşturulamadığının göstergesiydi. Batılı güçlerin bölgede olup bitenleri yakinen takip etmelerine ve zaman zaman doğrudan diplomatik müdahalede bulunmalarına rağmen Balkan devletlerinin İkinci Balkan Savaşı'nı başlatmalarına engel olamamışlardı. Batılı güçlerin diplomatik müdahalelerinden biri olan Londra Büyükelçiler Konferansı Dünya'nın birçok yerinden takip edilmiş, The New York Times gazetesinin 16 Aralık 1912 tarihli yayınında Konferans, ‘‘Barış İçin Verilen Mücadele’’ başlığı ile tanımlanmıştı.²⁰⁷ Ancak hem Konferans esnasında hem de ikili diplomasi çerçevesinde yapılan görüşmelerin ulusal çıkarları maksimize etmeye yönelik olduğu görülmüştür. Dolayısıyla verilen mücadele barışı sağlamaktan ziyade hem Batılı güçlerin hem de bölge devletlerin menfaatlerinden ödün vermeme üzerineydi. Bu yüzden çatışmalar artarak devam etmişti.

İkinci Balkan Savaşı'nda Bulgaristan'ın komşu devletlerine yenik düşmesi bölgede yeni antlaşmaların imzalanmasına, sınır değişikliklerine ve yeni düzenin kurulmasına yol açmıştı. Balkan Savaşları boyunca başta Romanya'nın tarafı olduğu Üçlü İttifak olmak üzere devletler bir diplomasi sınavına tabi tutulmuşlardı. Romanya'nın doğru zamanda hamleler yaparak hem sahada hem masada amacına ulaşarak istediği toprakları elde etmesi uluslararası arenada dikkate değer bir devlet haline getirmişti. Bu sebeple Romanya, Avusturya bakımından kaybedilmemesi gereken, Rusya bakımından ise kazanılması gereken bir müttefik olmuştu. Ancak Avusturya'nın Balkan Savaşları'nda Romanya'nın talebine rağmen yeterince destek vermemesi yeni dönemde iki devlet arasındaki ilişkiyi başka bir boyuta taşıyacaktı.

Ayrıca Romanya'nın Balkan Savaşlarında başarılı bir sınav vermesinden ötürü artık sadece Batılı güçlerin oluşturdukları politikalara göre hareket etmeyecek ve kendi müttefikini seçecek duruma gelecekti.

²⁰⁷ Fikrettin Yavuz, ‘‘New York Times Gazetesi’nin Gözüyle Balkan Savaşları’’, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Sa.16, 2013, 164, doi: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh319>, Erişim 20.04.2024

Romanya'nın yanı sıra bölgede yükselen güç olan Sırbistan ve Yunanistan için de aynı durum geçerliydi. Dolayısıyla bu üç devlet Bulgaristan'a karşı mücadele vererek bölgede yayılmasını engellemişlerdi. Dolayısıyla Balkan devletleri bakımından sadece büyük devletler ile ittifak kurma zorunluluğu ortadan kalkmıştı. Yükselen güçler olarak bölge devletleri de kendi aralarında Batılı güçlere karşı bir alternatif olarak ittifak kurabilirlerdi. Romanya'nın Balkan Savaşlarından sonra elde ettiği başarıdan ötürü dış politikada yeni hedefler belirlemesi söz konusuydu. Birçok hedefin yanı sıra temelde ulaşmak istediği iki hedefin olduğu söylenebilir: 1878 Berlin Antlaşması ile Rusya'ya verilen Besarabya'yı ve Avusturya'nın hükmettiği Transilvanya'yı geri almak. Tarihten gelen kültürel bağları ve nüfusu çoğunlukla Romenlerin oluşturduğu bu iki bölge Romanya'nın gerçek anlamda ulusal birliğini oluşturup uluslararası arenaya gerçek bir güç olarak çıkması için önemliydi.

Balkan Savaşları sırasında Avusturya'nın Romanya'ya gerekli desteği vermemesinden, Almanya ile Avusturya'nın gittikçe politikalarının farklılık göstermeye başlaması, bölge devletleri Sırbistan ve Yunanistan ile yakınlık kurulmaya başlanması gibi nedenlerden ötürü Romanya'nın Avusturya'ya rağmen Transilvanya'yı ulusal sınırlarına dahil etmek üzere girişimler başlatması beklenebilirdi. Avusturya da meydana gelen gelişmelerin sonunda Romanya'nın Transilvanya'ya yönelik girişimler başlatacağını öngörebilmekteydi. Nitekim Avusturya askeri ataşesinin 1913 Sonbaharında yazdığı raporda Romanya'nın Transilvanya'dakileri kışkırtmadığı ve Kral Carol I' in yönetiminde olduğu sürece Romen irredantizminin herhangi bir askeri tehlike yaratmadığını yazmıştı.²⁰⁸

Avusturya, Kral Carol I' in duygusallıktan ziyade reel politik anlayışı çerçevesinde politikalar oluşturup uyguladığını bilmekteydi. Nitekim en büyük sınavını Balkan Savaşlarına giden süreçte ve savaş esnasında vererek kendini ispatlamıştı. Aksi takdirde duygusal davranıp hem Besarabya'yı hem Transilvanya'yı doğrudan elde etmeye çalışsaydı Avusturya ve Rusya'yı karşısına almış olacak ve sahip olunanları da kaybedip Romanya'nın geleceğini olumsuz anlamda etkilemiş olacaktı. Romanya, henüz hedefinde olan iki bölgeyi eş zamanlı olarak elde edecek şekilde güçlü değildi. Çünkü böyle bir girişim aynı anda hem Rusya'ya hem de Avusturya'ya savaş açmak anlamına gelirdi.

²⁰⁸ Giurescu, *Romanian Diplomacy*, 179

Ayrıca bölge devletlerinde Romanya'nın yayılmacı ruhu olan bir devlet olduğu anlayışı hâkim olurdu ve böylece Romanya'nın durdurulması için bölge dışı devletlerinde desteği ile Romanya'ya karşı bölgesel bir ittifak kurulurdu. Bir başka deyişle, Balkan Savaşlarında Bulgaristan'a yönelik uygulanan politikaların aynısı Romanya'ya uygulanmış olurdu.

Dolayısıyla en iyi seçeneğin aşamalı olarak birinden başlamak olduğu söylenebilirdi. Hangisinden başlanacağını ise dönemin uluslararası konjonktürü ve Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte ikili veya çoklu diplomasinin işleyişi belirleyecekti. Osmanlı Devleti'nin de varlığı bu süreçte kendini gösterecekti. Ayrıca Balkan Savaşlarının ardından Batılı güçlerin geleneksel politikalardan ziyade daha yenilikçi politikaların izlemeye başladıkları görülecektir. Buna örnek olarak İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ne yönelik olan politikasını değiştirmeye başladığı verilebilmektedir. Nitekim 1878'de Ayastefanos Antlaşması ile ağır şartlara maruz kalan Osmanlı Devleti'ni Berlin Antlaşması'nın imzalanmasını sağlayarak bir nebze de olsa rahatlatan İngiltere, Trablusgarp savaşında ve akabinde meydana gelen Balkan Savaşlarında Osmanlı Devleti'ne aynı desteği vermemişti. Bunun sebebi İngiltere'nin ilgi odağına yeni bölgelerin eklenmesi olarak gösterilmiştir.²⁰⁹

İngiltere eğer Osmanlı Devleti'ne desteğini devam ettirseydi Osmanlı Devleti'nin Balkan coğrafyasındaki hakimiyeti biraz daha sürebilirdi. Ancak İngiltere'nin odaklanmaya başladığı diğer bölgelerdeki menfaati Osmanlı Devleti'nin zayıflamasını gerektirdiyse Balkan Savaşları'nı bir fırsat olarak görüp Osmanlı Devleti'nin çöküşünü izlemeyi tercih edecekti. Sadece İngiltere değil, diğer Batılı güçler de ekonomik çıkarlarını maksimize etmek adına Afrika'daki ve Ortadoğu'daki Osmanlı Devleti'nin hakimiyeti altındaki topraklar için yarışa girmişlerdi. Bu durum Batılı devletler arasındaki rekabeti artıracaktı.

Almanya Balkan Savaşları sürecinde Osmanlı Devleti'nin aleyhine politikalar izlememişti. Bulgaristan'ın Osmanlı Devleti'nden toprak kazanarak genişlemesinden pek memnun değildi. Hatta bu konuda Bulgaristan'ın destekçisi Avusturya ile de ayrıştıkları zamanlar olmuştu. Çünkü Almanya politikalarını Balkan devletleri üzerinden oluşturmamaktaydı. Almanya'nın bu tutumu Balkan Savaşlarından sonraki süreçte Osmanlı Devleti ile olan ilişkisine şekil verecekti.

²⁰⁹ Uçarol, *Siyasi Tarih 1789-2012*, 445

Birinci Balkan Savaşı'ndan sonra ordusunun yeterli gücünün olmadığını gören Osmanlı Devleti, ordusunda reformlar yapmak üzere 1913 yılının Mayıs ayında Almanya'dan destek istemiş ve talep üzerine 1. Ordu Komutanlığına atanacak olan General Otto Liman Von Sanders görevlendirilmişti.²¹⁰ İki devlet arasındaki artan iş birliği Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte ittifak ilişkisine yükselecekti. Ancak bu yakınlaşma bölgede farklı çıkarları olan diğer Batılı devletleri de rahatsız edecekti.

Rusya Balkan Savaşlarında Bulgaristan'ı neredeyse yalnız bırakarak hayal kırıklığına uğratmıştı. Birinci Balkan Savaşında elde ettiği toprakları İkinci Balkan Savaşı'nda kaybeden Bulgaristan, Rusya'dan ayrı politikalar izlemeye başlayacaktı. Rusya'nın Bulgaristan'ı desteklemeyi bırakması, aslında manevi değerlerden çok ulusal çıkara önem verdiğini göstermişti. Oysaki Rusya, Slav ırkına mensup halkları bir çatı altında toplama tezini temel alarak Balkan devletleri ile siyasi ilişkilerini ilerletmişti. Rusya'nın bu tutumu modern uluslararası ilişkilerde ulusal çıkarın manevi değerlerin önüne geçtiğini göstermiştir.

Balkan Savaşlarından kazançlı çıkan bir diğer devlet ise Sırbistan idi. Milliyetçilik duygusuyüksek olan Sırbistan elde ettiği zafer ile bölgesel bir aktör rolüne bürünmeye başlamış, zaten ileri seviyede ilişkisi olduğu Rusya ile Osmanlı Devleti'nin zayıflığından faydalanmak üzere iş birliğini daha da artırmıştı.²¹¹ Osmanlı Devleti'nin gücünü kaybetmesinden ötürü Rusya'nın boğazları elde etme amacı bir kez daha ön plana çıkmıştı. Çünkü coğrafi yakınlığından ve sahip olduğu gücünden dolayı ilk fırsatta boğazları hakimiyeti altına almayı planlaması muhtemeldi. Bu çerçevede Osmanlı Devleti ordusuna yardım eden Almanya ile Rusya'nın karşı karşıya gelmesi kaçınılmazdı.

3.1.1. Balkan Savaşları Sonrasında Oluşan Yeni Düzen: Antlaşmalar

Her iki Balkan Savaşı kısa aralıklarla meydana geldiğinden ötürü hem kazanan hem de kaybeden tarafları ziyadesiyle yormuştu. Özellikle Birinci Balkan Savaşı'nda Osmanlı Devleti, İkinci Balkan Savaşı'nda da Bulgaristan gibi tek başına birden fazla devlete karşı savaşan tarafın ordusu olumsuz şekilde daha çok etkilenmişti. Artık belli bir noktadan sonra birden fazla cepheyi idare edemeyen tarafların yapacağı tek şey barış antlaşmasının imzalanmasıydı.

²¹⁰ Barbara Jelavich, *Russia's Balkan Entanglements 1806-1914*, Cambridge: Cambridge University Press, 1991, 235

²¹¹ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, İstanbul: Alkım Yayınevi, 1999, 55

Bu bağlamda modern uluslararası ilişkilerde barış antlaşmalarının savaş esnasında kaybedilen gücün geri kazanılması için bir süre veya bir sonraki savaşın temelini hazırlayan faktör olarak görüldüğü söylenebilmektedir. Örneğin, Londra Konferansı temelinde imzalanan Londra Barış Antlaşması İkinci Balkan Savaşı'nın meydana gelmesindeki faktörlerden bir tanesiydi. Çünkü bütün taraflarda bir memnuniyetsizlik söz konusu idi.

Köklü bir askeri ordu geleneğine sahip olmayan Bulgaristan için birden fazla cephede savaşmak epeyce zor olduğu aşıkardı. Bu sebeple Bulgaristan ikili ilişkilerini kullanarak savaştığı cephe sayısını azaltma arzusu içerisindeydi. Bulgaristan Romanya'ya ikili bir barış antlaşmasının imzalanmasını teklif etmişti.

Ancak Romanya Kralı Carol I ikili antlaşmadan ziyade savaşı bitiren genel bir antlaşmanın imzalanmasını istemişti.²¹² Carol I' in bu isteği bölgesel barışı sağlama çabasının içerisinde olduğunu bölge devletlerine göstermişti. Bu nedenle Balkan Savaşlarını bitiren Bükreş Antlaşması'nın Romanya'nın başkenti Bükreş'te imzalanmış olması muhtemeldi. Genel olarak barış antlaşmaları Batılı güçlerin başkentlerinde imzalanmaktaydı. Bükreş Antlaşması'nın Batılı güçlerin başkentlerinin dışında uluslararası sisteme yeni entegre olmuş bir Balkan devletinin başkentinde imzalanması ender görülen olaylardan bir tanesiydi. Ayrıca bu gelişme hem Romanya'nın uluslararası prestijini artırmış hem de Balkan devletlerinin aralarındaki herhangi bir sorunun Batılı güçlerin müdahalesine gerek kalmadan kendi diplomatik çabalarıyla çözebileceklerini de göstermişti.

Balkan devletleri arasında süren müzakereler sonucunda 10 Ağustos 1913'te imzalanan Bükreş Antlaşması ile taraflar şu sınırlarda antlaşmışlardı: Romanya arzuladığı gibi Güney Dobruca, Silistre ve Tutrağan bölgelerini, Yunanistan Bulgaristan'a kıyasla Makedonya bölgesinin birçoğunu, Sırbistan ise Avusturya'nın önem verdiği Arnavutluk sınırındaki bölgeleri elde etmiştiler.²¹³ Sırbistan'ın bu şekilde genişlemesi Avusturya'yı rahatsız edecekti. Ancak antlaşma devletlerin kendi iradeleri ile imzalandığından ötürü Avusturya'nın veya başka bir Batılı gücün müdahale etme hakkı yoktu.

²¹² Alesandru Duşa, "Romania În Istoria Secolului XX", Bucureşti: Editura Fundaţiei Românie de Măine, 2007, 18

²¹³ Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, 688-689

Batılı güçlerin bu durumdan rahatsız olduklarını tahmin etmek mümkündü. Çünkü neredeyse ilk defa Batılı güçlerin rızası dışında Balkan devletleri bir antlaşmaya varmışlardı. Batılı güçler duruma müdahale ederek Balkan devletlerini kendilerinden uzaklaştırmak istemediler. Çünkü Balkan devletleri her iki Balkan Savaşında dakanıtladıkları gibi artık askeri güçleri olan ve savaş tecrübesi edinmiş bir devlet yapısına evrilmişlerdi. Batılı güçlerin her halükârda olası bir Rusya'ya karşı savaşta Balkan devletlerine ihtiyaçları olacaktı.

Bükreş Antlaşması'nın imzalanmasının ardından Osmanlı Devleti Bulgaristan ile ikili antlaşma olarak 29 Eylül 1913'te İstanbul Antlaşmasını imzalamıştı. Antlaşmanın öne çıkan maddeleri şu şekilde idi:

''-Osmanlı- Bulgar sınırı genel olarak Meriç nehridir. Yalnız Edirne ve Dimetoka Osmanlı sınırları içinde kalacaktı. -Bulgaristan'daki Türkler dört yıl içinde Osmanlı sınırlarına göç etme hakkına sahiptiler. Orada kalacaklar ise, her türlü din ve mezhep hürriyetinden yararlanacaklar; müftü ve baş müftülerini kendileri seçecek, bunların aylıkları Bulgar Hükümetince ödenecekti. Müftüler, kişi hallerine ilişkin konularda konularda mutlak karar yetkisine sahip olacaklar ve Bulgar makamları bu kararları aynen uygulayacaklardı. - Türklerin mülkiyet haklarına saygı gösterilecek, zorunluluk olmadıkça bunlar kamulaştırılmayacak, kamulaştırma halinde bedeli derhal peşin olarak ödenecekti. ''²¹⁴

Osmanlı Devleti'nin Edirne'yi yeniden sınırlarına dahil etmesi hem maneviyatına değer vererek tarihi başkentini kurtarmış hem de mevcut başkenti olan İstanbul'u güvence altına almıştı. Eğer Edirne'yi alamasaydı Bulgarlar coğrafi olarak İstanbul'a yakın olmuş olacaktı ve bu avantajdan faydalanarak meydana gelecek ilk krizde İstanbul'a doğru yürümüş olacaktı. Batılı güçler Balkan Savaşları esnasında Edirne'nin Bulgaristan sınırlarında kalmaları gerektiğini savunduklarından dolayı Osmanlı Devleti'nin geri almasından pek memnun kalmamış olabilirlerdi. Çünkü İstanbul'un güvenliğinin sağlanması aynı zamanda Boğazların Osmanlı hakimiyetinin altında olması anlamına gelmekteydi. İmzalanan bu antlaşma iki egemen devletin ilişkilerinin hukuki bir zemine oturtulmaya başlandığını göstermekteydi.

²¹⁴ Bıçıklı, *Türkiye-Bulgaristan İlişkileri 1878-2008*, 94-95

Diğer Balkan devletlerin Bulgaristan'a karşı savaşmalarını fırsat olarak gören Osmanlı Devleti Edirne'yi geri almış ve Bulgaristan ile yaptığı antlaşma kapsamında Bulgaristan'a tescil ettirmişti. Ancak imzalanan antlaşmada daha çok diaspora konusuna değinilmişti. Yüzyıllardır aynı çatı altında yaşayan Balkan halkları iç içe geçmiş, aynı kültürü paylaşmaya başlamışlardı. Ancak ulus-devlet anlayışına hizmet eden savaşların ortaya çıkmasıyla zaman zaman yer değişikliğine maruz bırakılıyorlardı. Ancak yer değiştirmeyen topluluğun hakları ikili antlaşma kapsamında güvenle altına alınmaya başlanmıştı.

Aynı şekilde Romanya da Yunanistan ile bu konuda bir antlaşma sağlamıştı. İkinci Balkan Savaşı'ndan sonra Yunanistan'ın büyük bir bölümünü ele geçirdiği Makedonya'da Romen topluluğu hayatlarını idame ettirmekteydiler. Romanya Makedonya'da yaşayan Romenlerin eğitim ve ibadet haklarının özgürlüğüne ilişkin Yunanistan ile bir antlaşma imzaladı.²¹⁵ Bu şekilde ikili antlaşmalarda azınlıklara ilişkin maddelere yer verilmesi ilerleyen dönemlerde hükümetlerin azınlıklara yönelik politikalarını şekillendirecek ve ikili ilişkilerin gelişmesinde önemli bir faktör haline gelecekti.

Bükreş Antlaşması'nın imzalanmasının ardından Romanya ve Bulgaristan ilişkileri normalleşmeye başlamış ve karşılıklı elçiler atanmıştı.²¹⁶ İki devletin yeniden ilişki kurmasından memnun kalacak ülkenin Avusturya olması muhtemeldi. Çünkü Avusturya her iki devleti kaybetmemek için aralarında Balkan Savaşları boyunca denge siyaseti uygulamaktaydı. Ayrıca ilişkilerin yeniden tesis edilmesi son zamanlarda meydana gelen hadiselerden ötürü sekteye uğramış ticari ilişkilerin devam etmesini sağlayabilirdi. İki ülkenin sağlam temellere dayanan ekonomik sistemleri henüz olmadığından Balkan Savaşlarından ötürü ekonomik kayıplara uğramış olabilirlerdi. İki ülke arasındaki ticari ilişkilerin yeniden canlanması diğer Batılı güçlere ekonomik anlamda bağılıklarını azaltacak ve buna orantılı şekilde siyasi baskı da azalmış olacaktı.

²¹⁵ Calafeteanu, *Istoria Politicii Externe Româneşti*, 209

²¹⁶ Calafeteanu, *Istoria Politicii Externe Româneşti*, 209

3.1.2. Birinci Dünya Savaşı'na Giden Süreç ve Romen Dış Politikası

Balkan Savaşlarının ardından Avrupa kıtasında şekillenen yeni diplomatik dengeler sadece büyük güçler arasında kurulmamış, Romanya gibi kendini ispatlayan Balkan devletlerini de artık kapsamaya başlamıştı. Özellikle Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte büyük güçler genelde jeopolitik önemlerinden ötürü Balkan devletlerinin ittifak ilişkilerine ihtiyaç duyacaklardı.

Dolayısıyla Balkan Devletleri artık büyük güçlerin hesaba katmayacakları devletler kategorisinden çıkmışlardı ve hangi gücün askeri ve diplomatik olarak yanında yer alacakları kararı, o gücün galip gelme ihtimalini artıracaktı. Romanya Balkan Savaşlarında verdiği başarılı sınavdan ötürü Rusya'nın dikkatini çekmişti. Ancak Romanya'nın her ne kadar yeterli destek görememiş olsa da Üçlü İttifak çerçevesinde Avusturya ile diplomatik ilişkisi devam etmekteydi. Rusya buna rağmen Romanya ile ilişkisini ilerletmeye çalışmış ve bir takım diplomatik ziyaretler gerçekleştirmişti. Romanya henüz Üçlü İttifak'ın tarafı iken karşılıklı ziyaretler Batılı güçler tarafından Romanya'nın Rusya'nın yanına yer almaya başlamasına ilişkin birtakım yorumlamalara sebebiyet verebilirdi. Rusya ile tam bir sonuca varmadan Avusturya ittifak ilişkisini bozmak Romanya'nın aleyhine olması muhtemeldi. Çünkü Avusturya ile ilişkisini bozmak dolaylı olarak Almanya ile de ilişkisini bozmak anlamına gelirdi. Oysaki ekonomiye önem veren Romanya, ekonomik gücü oldukça yerinde olan Almanya'yı kaybetmek istemezdi.²¹⁷ Bu nedenle Romanya'nın St. Petersburg'daki temsilcisi Fransız mevkidaşından talepte bulunarak Çar II. Nikolay'ın gerçekleştirecek ziyaretin sebebinin Fransa'nın talebi üzerine uluslararası sorunları görüşmek üzere olarak görülmesini istemişti.²¹⁸ Romanya'nın Fransa'yı gerekçe olarak göstermek istemesinin sebebi Almanya ile Fransa arasındaki rekabetti.

Almanya siyasi birliğini tamamladığından beri Fransa Almanya'yı bölgesel rakip olarak görmekteydi. Bu sebeple Fransa'nın Almanya'ya karşı Rusya ile daha yakın ilişkiler kurmaya başladığı söylenebilir. Ayrıca Fransa Balkan Savaşları esnasında da Almanya ile karşı karşıya gelmek istememiş, Balkan coğrafyasındaki olaylara mesafeli kalmayı tercih etmişti.

²¹⁷ Hitchins, *A Concise History of Romania*, 151

²¹⁸ Sorin Arhire, "From Hostility to Friendship: Russian-Romanian Relations in the Years Prior to the Outbreak of the First World War", *Bylye Gody*, 53/3, 2019, 1386, doi: 10.13187/bg.2019.3.1383, Erişim 25.04.2024

Rus Dışişleri Bakanı Sazonov Romanya'nın bu endişesini anlamaktaydı. Bu nedenle Romanya'nın teklifini kabul etmiş, ancak ziyaretin Bükreş'e değil Köstence'ye yapılmasını istemiş ve böylece ziyaretin 1898'de Kral Carol I' in Rusya'yı ziyaretine yönelik ödenmesi gereken eski bir borç olarak yorumlanmasının önünü açmıştı.²¹⁹ Ziyaret başkent Bükreş'e yapılsaydı resmi bir diplomatik ziyaret olarak adlandırılabilirdi. Ancak ziyaretin Köstence'ye yapılmasına rağmen Batılı güçler 16 yıl sonra gerçekleşen ziyaretin amacının ne olduğunu tahmin etmekteydiler.

Birinci Dünya Savaşı'nın yaklaştığı ve diplomasi trafiğinin arttığı dönemde Romanya'nın Rusya ile görüşme yapması şaşırtıcı değildi. Ulusal çıkarını korumaya ve Karadeniz ticaretini garanti altına almaya çalışan Romanya bu hususta çalışmalarını devam ettirmekteydi. Bu çerçevede Romanya Kralı ve Sazonov Köstence'de ziyaret kapsamında Karadeniz üzerine bir görüşme yapmışlardı. Petersburg'daki İngiliz Büyükelçisi'nin Londra'daki Daimî Müsteşar Nikolson'a bildirdiği bu görüşmede, Sazonov'un Rus hükümetinin önceliğinin hububat gemilerinin geçişini sağlamak olduğunu ve Romanya Kralı'nın bu önceliği memnuniyetle karşıladığını, bu konuda iş birliği yapabileceklerini ifade etmişti.²²⁰ Bu görüşmenin iki ülke arasındaki ticareti canlandırması beklenmekteydi. Çünkü Romanya bağımsızlığından sonra Besarabya konusundan dolayı Rusya ile siyasi ilişkilerini azaltmıştı. Bundan dolayı ticari ilişkilerin de sekteye uğraması söz konusuydu.

Diğer taraftan Kral Carol I ve Sazonov'un mutabık kıldığı tahıl gemilerinin geçişi ekonomik faaliyetlerinin devamı bakımından önemliydi. Romanya'nın Karadeniz'de limanlarının olduğundan dolayı Rusya bu teklifi sunmayı gerekli bulmuştu. Ekonomik temelli bu faaliyetlerin Romanya ve Rusya'nın siyasi ilişkilerin yeniden ilerlemesine katkı sağlaması muhtemeldi. Bu yüzden Sazonov'un böyle bir teklifte bulunması siyasi ilişkilerin geliştirilmesi için bir arayış içerisinde olduğu ile ilişkilendirilebilir. Nitekim eğer Rusya Romanya'yı ikna edebilseydi Batılı güçlere karşı başarılı bir diplomatik hamle yapmış olacaktı. Sazonov bu durumun farkındaydı. Bu sebeple Romanya ile daha yakın ilişki kurmak için adımlar atmaya başlamıştı.

²¹⁹ Arhire, *From Hostility to Friendship: Russian-Romanian Relations*, 1389

²²⁰ Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılabı Tarihi*, C. II/Kısım III, Ankara: TTK Basımevi, 1991, 331-332

Sazonov'un Romanya Başbakanı Bratiănu'ya Transilvanya bölgesindeki Macaristan sınırında bir otomobil gezisinde eşlik etmesi bu adımlardan bir tanesiydi.²²¹ İki diplomatın gerçekleştirdikleri seyahatin Transilvanya bölgesinde olması manidardı. Sazonov'un Romanya Başbakanını Transilvanya bölgesinin Avusturya'dan Romanya'ya geçmesi için gerekli desteğin verilmesi üzerine ikna etmeye çalışması muhtemeldi. Ancak Romanya'nın bir diğer tarihsel bağın olduğu ve Rusya'nın sözünü tutmayıp 1878 Berlin Antlaşması ile hakimiyeti altına aldığı Besarabya henüz Romanya'ya geri verilmemişti. Eğer Rusya Transilvanya bölgesi üzerinden Romanya'yı Avusturya'ya karşı ittifak kurmaya ikna etseydi, Romanya'nın Transilvanya'yı Besarabya'dan daha çok benimsediği anlamına gelirdi.

Başka bir deyişle *eski bir yara olan Besarabya'yı unutmak taze kanayan yara olan Transilvanya'yı unutmaktan daha kolay* olacaktı.²²² Avusturya Romanya'nın tarafını değiştirmek üzere olduğunu bilmekteydi. Ancak Romanya'nın Rusya ile ittifak kurması için adım atmasına pek razı değildi. Çünkü Romanya'nın Rusya ile ittifak kurması aynı zamanda bölgede Sırbistan ile de ittifak kurmak anlamına gelirdi. Bu bir durumda Avusturya'nın başta Transilvanya olmak üzere önemli topraklar kaybederek zayıflaması söz konusu olurdu. Avusturya'nın bölgede Romanya'ya alternatif olarak ittifak kurabileceği çok fazla devlet yoktu. Tek alternatif Bulgaristan idi. Ancak Bulgaristan'ın Balkan Savaşlarından güç kaybederek yenik çıkması bu seçeneği ortadan kaldırmıştı. Dolayısıyla Avusturya Romanya'yı kaybetmemek için diplomatik çaba harcayacaktı. Bu kapsamda Avusturya, ilişkileri güçlendirmesi için çalışmalar yapmak üzere Bükreş'e temsilci göndermişti.²²³

Rusya, Romanya'ya Transilvanya bölgesini sınırlarına dahil etmesi için gerekli desteği teklif ederken Batılı güçler de aynı şekilde Romanya'nın müttefikliğini kaybetmemek için Besarabya konusunda gerekli desteği teklif etmişti.²²⁴ İki taraf arasında kalan Romanya'yı Balkan Savaşlarından daha zor bir sınav beklemekteydi. Çünkü Balkan Savaşlarında Romanya'nın aldığı kararlar sadece Balkan devletlerini yakından alakadar ederken Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte ise doğrudan küresel güçleri alakadar etmekteydi.

²²¹ Glenn E. Torrey, *The Romanian Battlefront in World War I*, Kansas: University Press of Kansas, 2011, 4

²²² Torrey, *The Romanian Battlefront in World War I*, 4

²²³ *The Wars Before The Great Wars*, 243

²²⁴ Norman J.G. Pounds, "Eastern Question", Chicago: Aldine Publishing Company, 1969, 533

Romanya tarafların ısrarına karşılık Balkan Savaşları döneminde olduğu gibi durumun gidişatına göre kesin kararı vermek için beklemeye karar vererek tarafsızlığını ilan etmişti.²²⁵ Romanya'nın ilk etapta aldığı bu kararda coğrafi konumu önemli bir rol oynamaktaydı. Romanya'nın Osmanlı Devleti ile Karadeniz üzerinden, Sırbistan ve Bulgaristan ile kara sınır komşusu olması karar alma sürecinde göz ardı edilemeyecek bir durum idi. Bunun yanı sıra Romanya'nın taraflara karşı duyduğu bir güvensizlik söz konusuydu. Çünkü Romanya ittifak halinde olmasına rağmen hem Rusya tarafından Besarabya konusunda hayal kırıklığına uğramış hem de Avusturya tarafından Balkan Savaşlarında yalnız bırakılmıştı.

Ancak meydana gelecek Dünya Savaşı'nda Romanya'nın tarafsız kalması ulusal çıkarına fayda sağlamayacaktı. Çünkü muhakkak taraflardan biri kaybedecek ve hangi taraf kaybederse kaybedsin Romanya'nın lehine olacaktı. Eğer Rusya kaybeden taraf olsa Besarabya'yı geri alacak ve Avusturya kaybederse Transilvanya'yı ulusal sınırlarına dahil edecekti. Bu durumun farkında olan Romanya, Avusturya ile beraber olduğu Üçlü İttifak'tan ayrılmadan Rusya ile gizli görüşmelerini yürütmüştü. Bu kapsamda Romanya ve Rusya gizli bir sözleşme imzalamışlardı. Romanya'nın S.t. Petersburg'daki tam yetkili diplomatının sözleşmenin imzalanması için aktif rol üstlendiği müzakerede temel olarak Rusya ve Romanya arasında askeri iş birliği, Romanya'nın toprak bütünlüğü ve Romanya'nın gerekli gördüğü halde Transilvanya'yı ulusal sınırlarına dahil edebilmesi kararlaştırılmıştı.²²⁶

Diplomasinin gereğini ulusal çıkarlarını korumak maksadıyla yerine getirmeye çalışan Romanya'nın, 1878 Berlin Kongresi'nden sonra Rusya ile gizli sözleşme imzalayacak kadar yakın ilişki içerisinde bulunması ender görülen gelişmelerden biriydi. Romanya'nın sözleşmede temel olarak benimsediği toprak bütünlüğü ilkesi Rusya'ya bir hatırlatma niteliğinde idi.²²⁷ Çünkü 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan önce iki devletin imzaladığı anlaşmada da toprak bütünlüğü ilkesi mevcuttu. Ancak Rusya bunu ihlal ederek Romanya'nın toprak bütünlüğüne saygı göstermeyip Besarabya'yı sınırlarına dahil etmişti.

²²⁵ Sorin Arhire, "The Russian-Romanian Diplomatic Negotiations Between 1914-1916 for Romania's Entry into the First World War", *Bylye Gody* 54/4, 2019, 1908, doi: 10.13187/bg.2019.4.1907, Erişim 27.04.2024

²²⁶ Arhire, The Russian-Romanian Diplomatic Negotiations Between 1914-1916, 1909

²²⁷ Arhire, The Russian-Romanian Diplomatic Negotiations Between 1914-1916, 1909

Öte yandan Romanya'nın bu gizli sözleşmeyi imzalaması aslında bir kez daha bekle ve gör politikasını uyguladığını ve savaşın akıbetine göre karar verip tarafını belli edeceğini göstermekteydi. Ayrıca Romanya'nın Rusya ile bu denli yakın ilişki içerisine girmesinin bir diğer sebebi Rusya'nın Fransa ve İngiltere ile hareket etmesiydi. Romanya bağımsızlığını kazandığından beri Fransa ve İngiltere ile ciddi sorunlar yaşamamıştı. Aksine Romanya'nın bağımsızlığı sürecinde aktif rol oynayan toplumsal liderlerin Paris'te eğitim almış olmaları, Romen toplumunun Fransızlardan etkilenmesi, Fransa'nın Romanya'yı bağımsızlık sürecinde desteklemesi iki devlet arasındaki sempatiye yol açmıştı.

Bu sebeple Romanya'nın Rusya ile herhangi bir anlaşmazlığı söz konusu olduğunda Fransa'dan destek alması muhtemeldi. Böyle bir durumda Rusya ise kurulan ittifakı zayıflatmamak adına Romanya'ya verdiği sözlerden cayamayacaktı.

3.2. Osmanlı Devleti'nin Balkan Politikası İçinde Romanya

Birinci Dünya Savaşı'na giden süreçte Osmanlı Devleti de diğer devletler gibi Romanya'yı dikkate alarak bir politika üretmek durumundaydı. Romanya'nın bir Karadeniz ülkesi olması Osmanlı Devleti bakımından önemi daha da artmıştı. Eğer iki devlet ittifak kurabilselerdi Karadeniz'de ve Boğazlarda Osmanlı Devleti'nin eli güçlenmiş olacaktı. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin Romanya ile tahıl ticaret oranı yüksek olduğu göz önünde bulundurulursa, iki devletin birlikte hareket etmeleri savaş zamanında Osmanlı Devleti tahıl tedarik etmede zorlanmayacaktı.

Bu kapsamda Birinci Dünya Savaşı patlak vermeden evvel dönemin Dahiliye Nazırı Talat Bey yanındaki heyet ile Romen yetkililerin daha önceki İstanbul ziyaretlerine cevap niteliğinde Romanya'ya bir seyahat düzenlemiş ve resmi temaslarda bulunmuştu.²²⁸ Bu çerçevede Osmanlı Devleti'nin Romanya ile ilişkisini diri tutmak istediği anlaşılmaktadır. Çünkü Balkan bölgesi olası bir savaşta Osmanlı Devleti'ne karşı bir tampon bölge vazifesini gördüğünden ötürü Balkan devletlerinin ittifakına ihtiyaç olacaktı. Bulgaristan Osmanlı Devleti için ittifak kurulabilecek bir ülke idi.

²²⁸ Eminaİp Malkoç, "Balkan Savaşlarının Ardından Osmanlı ile Romanya'nın Politik Temasları ve Dahiliye Nazırı Talat Bey'in Romanya Ziyaretleri", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Sa.1, C.16, 2017, 167, <https://doi.org/10.21547/jss.277467>, Erişim 29.04.2024

Çünkü Birinci Balkan Savaşında Rusya'dan, İkinci Balkan Savaşında ise Avusturya'dan umduğu desteği alamamış ve bu yüzden ulusal çıkarına fayda sağlayacak birçok fırsatı kaçırmıştı. Fakat Osmanlı Devleti'nin Almanya ve Avusturya ile hareket etmesi Bulgaristan'ı ikilemde bırakabilirdi. Ayrıca Bulgaristan İkinci Balkan Savaşında komşu devletlere yenik düştüğünden dolayı komşularının karşısındaki bir savaşa dahil olmak istemiyordu.

Ancak Bulgaristan, Romanya'nın tarafsız kaldığı bir savaşta Sırbistan'a karşı Avusturya'nın yanında savaşa girerse İkinci Balkan Savaşı'nda kaybettiği toprakları Sırbistan'dan geri alma fırsatını yakalayabilirdi.²²⁹ Almanya Bulgaristan'dan ziyade Romanya'ya önem vermektedir. Almanya, Romanya bağımsızlığını ilan etmiş olmasına rağmen tarafında yer alması için ısrar etmeye devam etmekteydi. Almanya'nın tekliflerinden bir tanesi eğer Romanya yanında yer alırsa Budapeşte hükümetine bir temsilci atmasına müsaade edeceği idi.²³⁰ Bu teklif aslında Almanya'nın Transilvanya konusunda Romanya'ya taviz vermeye başladığının bir göstergesiydi.

Eğer Romanya bu teklifi kabul etseydi ve Budapeşte ile arada herhangi bir devlet olmadan doğrudanilişki kurmuş ve Transilvanya bölgesindeki Romen toplulukları ile giderek bir yakınlaşma söz konusu olacaktı. Böylece Romenler tarihten gelen ulusal birleşme hedefine bir adım daha yaklaşmış olurlardı. Almanya'nın Romanya'ya taviz verecek kadar ısrar etmesinin sebebi ise Rusya'nın Karadeniz'den ve Boğazlardan geçişini engellemek için Osmanlı Devleti'nin yanına bir Karadeniz ülkesinin daha gerekli olduğu idi. Çünkü eğer Romanya Rusya ile hareket etse Osmanlı Devleti'nin coğrafi konumlarından ötürü iki ülke ile Karadeniz üzerinden mücadele etmesi pek mümkün olmayabilirdi.

Almanya bu durumun farkında olduğu için Romanya'ya sadece siyasi taviz değil, aynı zamanda ekonomik desteğini de artırmıştı. Romanya'nın ihtiyacı olduğu durumda Fransa'nın sağlamadığı krediyi Almanya sağlamıştı.²³¹ Romanya'nın talebi olduğu halde Fransa'nın destek vermemesi Romanya'yı hayal kırıklığına uğramasına olmuştu. Fakat Fransa'nın krediyi sağlamamasının sebebi hem Dünya Savaşı'ndan hem de Romanya'nın belirsiz bir politika izlemesinden ötürü olması muhtemeldi. Almanya'nın ilgisine Romanya'nın kayıtsız kaldığı pek söylenemez.

²²⁹ Oral Sander, *Siyasi Tarih İlk Çağlardan 1918'e*, Ankara: İmge Kitabevi, 2011, 366

²³⁰ Duțu, *Romania În Istoria Secolului XX*, 23

²³¹ Calafeteanu, *Istoria Politicii Externe Românești*, 210

Çünkü Romanya, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasının ardından Arnavutluk'un bağımsızlığını resmen tanımış ve karşılıklı temsilciler atanmıştı.²³² Romanya'nın Arnavutluk'un bağımsızlığını kazanmasından yaklaşık bir yıl sonra ve özellikle Birinci Dünya Savaşı esnasında tanınması Avusturya ve Sırbistan'a bir diplomatik mesaj niteliğindeydi. Çünkü Avusturya Arnavutluk'un varlığını desteklerken Sırbistan desteklememekteydi.

Öte yandan Bulgaristan ve Romanya'nın ikili ilişkisi Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı sırasında Balkan coğrafyasında istikrarlı bir politika izleyebilmesinde önemli bir unsurdu. Çünkü Osmanlı Devleti her iki devletle savaşmak istememekteydi, aksine birlikte hareket etme arzusu içerisindeydi. Bu kapsamda Talat Bey Romanya'ya ikinci ziyaretini düzenleyerek çok taraflı diplomatik görüşmelerde bulunduğu esnada Bulgaristan elçisi Romanya'nın savaşa katılması durumunda Bulgaristan'a saldırmayacağını garantisini talep etmişti.²³³ Çünkü aksi takdirde İkinci Balkan Savaşında olduğu gibi Bulgaristan hem Sırbistan hem de Romanya ile savaşmak durumunda kalacaktı. Böyle bir tablonun ortaya çıkmaması için Almanya Romanya'yı Avusturya ise Bulgaristan'ı kaybetmemek üzere birbirini tamamlayan diplomatik hamleler yapmaktaydılar.

İkinci Balkan Savaşı'nı sonlandıran Bükreş Antlaşması ile bölgede yeni bir statüko oluşturulmuştu. Fakat Antlaşmanın tarafı olan bölge devletlerinin yeni bir savaş üzerine gerçekleştirdiği diplomatik müzakereler bölgede oluşturulan statükonun bozulacağına işaret etti. Aslında Romanya'nın ilk etapta tarafsız kalmayı tercih etmesi, Bükreş Antlaşması ile oluşturulan statükonun devam etmesini istemesi anlamına gelmekteydi. Fakat ulus-devlet sisteminin temelini oluşturan çıkarı maksimize etme anlayışı, daha iyisi için statükonun devamını reddetmektedir.

²³² Calafeteanu, *Istoria Politicii Externe Românești*, 210

²³³ Emirhan Yıkılmazpehlivan, *Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Türk-Romen Diplomatik İlişkileri (1914-1918)*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, 43

Sonuç

Çok uluslu imparatorlukların yıkılmasında önemli etkileri olan devrimler, her fırsatta Osmanlı Devleti'nden bağımsız hareket etmek istediklerini belirten Romenlerin de bağımsızlık sürecini hızlandırmışlardır. Bu devrimler aynı zamanda çok uluslu imparatorlukların sınırları içerisinde yaşayan ulusların kendi ulus inşa süreçlerini başlatmış ve büyük imparatorlukların dağılımına sebebiyet vermişlerdi. Her yaşanan devrim sonrası farklı bir boyuta geçen Romenler, diplomatik ağlarını da genişletmeye başlayarak bu süreçte Osmanlı Devleti'nin büyük güçler ile olan ilişkilerinden istifade etmişlerdir. Bu konuda Eflak-Boğdan beyliklerinin doğrudan bir Osmanlı yöneticisi tarafından yönetilmedikleri, kendi içlerinden seçilen Voyvodalar tarafından idare edildiklerinden ötürü serbest hareket edebilmekteydiler. Osmanlı Devleti'nin ise bu beyliklere doğrudan idareci atamamasının sebebi, muhtemelen Romenlerin bir üst otoriteyi hazmedemeyeceklerinden ve sürekli isyan çıkarabilme ihtimaliydi.

Bu çerçevede dış ilişkilerini kolaylıkla yürüten Romenler hem farklı ülkelerde temsilcilik açmaya hem de kendi topraklarında temsilciliklerin açılmalarını sağlamışlardır. Fakat bu imkân üçüncü tarafların Osmanlı Devleti ile yaptıkları antlaşmalara gerekli şartların eklemeleri yoluyla sağlanmıştır. Romanya bağımsızlığını elde edene kadar sürekli üçüncü taraflardan diplomatik destek almıştır. Böylece üçüncü taraflar Türk-Romen ilişkilerine yakından müdahale etme ve meydana gelen hadiseleri kendi lehlerine çevirme fırsatı bulmuşlardır. Nitekim Osmanlı Devleti'nin yıkılmasındaki temel etkenlerden biri olan 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi esnasında Romenlerin Rusya'ya askeri ve lojistik destek vermesi Osmanlı'nın mağlup edilmesinde önemli bir faktör olarak görülebilmektedir. Aynı zamanda Romanya'nın bağımsızlık sürecinde dış ilişkilerini kurması bağımsızlık sonrasında uluslararası arenaya hızlı bir şekilde uyum sağlamasında etkili olmuştur. Osmanlı Devleti Romanya'nın bağımsızlık mücadelesi içerisinde olmasından pek razı değildi. Çünkü Eflak-Boğdan beylikleri hem Rusya'ya hem de Batılı güçlere karşı Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki kalesi niteliğinde idi. Ayrıca topraklarının tarım bakımından zengin olması da Osmanlı Devleti'nin lehine idi. Bu yüzden Osmanlı Devleti Romanya'nın bağımsız olmasından sonra reel politik çerçevesinde yaklaşmış ve diplomatik ilişkilerini zaman kaybetmeden kurmuştur. İki devlet arasındaki ilişkiler kurulduktan sonra uzlaşılacak meselelerin pek olmamasından ötürü normal düzeyde seyretmiş ve karşılıklı saygı çerçevesinde ilerletilmiştir.

Ayrıca ittifakların yaygınlaştığı uluslararası sistemde Osmanlı Devleti ve Romanya'nın birbirlerinin aleyhine olan ittifaklarda yer almamışlar, aksine İkinci Balkan Savaşı esnasında ortak tehdit olarak görülen Bulgaristan'a karşı mücadele etmişlerdir. Diğer yandan Berlin Antlaşması ile Balkan coğrafyasında kurulan düzenin Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna-Hersek'i ilhak etmesi ve akabinde patlak veren Balkan Savaşları Türk-Romen diplomatik ilişkilerini yeniden bir sınava tabii tutmuştur. Birinci Balkan Savaşı sırasında Romanya'nın tarafsız kalmayı tercih etmesi sadece Osmanlı Devleti'nde değil Batılı güçler ile Rusya'nın Balkan coğrafyasına yönelik uygulamaya çalıştıkları politikaları da etkilemiştir.

Romanya'nın güveneceği bir küresel gücün ve ekonomik altyapısının yeterli olmaması Birinci Balkan Savaşı'nda tarafsızlığı tercih etmesindeki iki temel sebeptir. Romanya'nın bağımsızlığından önce ve sonra devletler ile ekonomik iş birliği kurmaya çalışması ekonomiyi ön planda tuttuğunu göstermiştir. Siyasi bağlamda büyük güçlere bel bağlamadığından ötürü karşılıksız ekonomik destek almak durumunda değildi. Ancak Yunanistan, Sırbistan ve Bulgaristan Rusya'ya güvenerek Osmanlı Devleti'ne karşı ittifak kurmuşlardı. Rusya'nın Romanya'ya sözünü verdiği toprak bütünlüğüne Berlin Kongresi'nde saygı duymaması ve Besarabya'yı ilhak etmesi Romanya'nın Rusya'ya karşı olan güvenini sarsmış ve tarafsız kalmasında önemli bir etken olmuştur.

Osmanlı Devleti Romanya'dan ciddi anlamda olumsuz hamleler görmemiştir. 20.yüzyıl'ın başlarında Osmanlı Devleti'nin Balkan devletlerinden neredeyse sadece Romanya ile iyi ilişkilere sahip olması ve karşılıklı üst düzey ziyaretlerin gerçekleşmesi Karadeniz ticaretinin sürekliliği ve Balkan siyasetinin dengelenmesi açısından önemli olmuştur. İkinci Balkan Savaşı esnasında ise Romanya'nın tarafsızlığını koruyamaması ve bilfiil Bulgaristan'a karşı cephe alması Osmanlı Devleti'nin Birinci Balkan Savaşı sonunda kaybettiği Edirne'yi Bulgaristan'dan geri almasında etkili olmuştur. Bu çerçevede Romanya ve Osmanlı Devleti'nin alenen bir ittifakta olmadıklarına rağmen dolaylı olarak tamamlayıcı adımlar attıkları görülmüştür. Osmanlı Devleti'nin Bulgaristan'dan Edirne'yi geri alması Bulgaristan'ın eski durumuna dönmesi ve Karadeniz'de elde ettiği üstünlüğünü kaybettiği anlamına gelmekteydi. Dolayısıyla Bulgaristan'ın Romanya'nın bölgede olan çıkarları üzerindeki tehdidi azalmıştır.

Türk-Romen diplomatik ilişkileri incelendiğinde üçüncü tarafların etkisi pek görünmemiştir. Fakat Romanya'nın bağımsızlığından sonra Rusya ile Besarabya konusunda uzlaşamamaları Romanya'yı Osmanlı Devleti ile yakınlaşmaya sevk etmiştir. Aynı şekilde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Transilvanya konusunda Romanya zıt politikalar olduğundan dolayı bir diğer bölgesel güç olan Osmanlı Devleti ile yakın ilişkiler kurma ihtiyacı duymuştur. Bu bağlamda Osmanlı-Romanya ilişkilerinde yardımcı aktörler olarak Rusya ve Avusturya Macaristan kendini göstermiştir. Dolayısıyla bu iki devlet karşısında Romanya'nın tehdit algılamaları zaman zaman bu ülkeyi Osmanlı Devleti'ne biraz daha yakınlaştırmıştır. Bu çerçevede ilişkilerin çıkar optimizasyon odaklı kurulduğu ancak geliştirilmesinde tarihsel ilişkiler ve karşılıklı saygının yanı sıra her dönemin sunduğu fırsatların değerlendirilmesi etkili olmuştur. Başka bir deyişle uluslararası çıkarlar karşılıklı saygı ilkesini görünür hale getirmiştir de denilebilir.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi
(BOA),HR.İD.00412.00002.001, 1878

Kitaplar

Akçura, Yusuf, *Osmanlı Devleti'nin Dağılma Devri (VXIII ve XIX. Asırlarda)*, Ankara: TTKBasımevi, 1988

Akgündüz, Ahmed, Said Öztürk, *Ottoman History Misperceptions and Truths*, Rotterdam: IurPress, 2011

Armaoğlu, Fahir, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, İstanbul: Alkım Yayınevi, 2006

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, İstanbul: Alkım Yayınevi, 1999

Bayur, Yusuf Hikmet, *Türk İnkılabı Tarihi*, C. II/Kısım I, Ankara: TTK Basımevi, 1991

Bayur, Yusuf Hikmet, *Türk İnkılabı Tarihi*, C. II/Kısım III, Ankara: TTK Basımevi, 1991

Berk, Fatih Mehmet, “İlk Çağ ve Orta Çağ’da Diplomasinin Gelişimi”, *İlk Çağ’dan Viyana Kongresi’ne Diplomasi*, Ed. Ahmet Dönmez, Ankara: Altınordu Yayınları, 2022,13-38

Bıçaklı, Hüseyin Avni, “*Türkiye-Bulgaristan İlişkileri 1878-2008*”, Ankara: İmge Kitabevi,2016

Biagini, Antonello Folco, *İtalyan Raporlarında Balkan Savaşları 1912-13*, Çev. Sadriye Güneş, İstanbul: Tarihçi Kitabevi, 2016

Bobango, GERAL J, *The Emergence of The Romanian National State*, New York: Columbia University Press, 1979

C. Giurescu Constantin, *Alexandru Ioan Cuza*, Bucureşti: Editura Militară, 1973

C.Giurescu, Constantin “*Chronological History of Romania*”,Bucharest: Editura Enciclopedică Română, 1972

C. Giurescu, Dinu, Rudolf Dinu, Laurenţiu Constantiniu, *Romanian Diplomacy An Illustrated History 1862-1947*, Bucharest: Monitorul Oficial, 2010

- Calafeteanu, Ion, *Istoria Politicii Externe Românești*, București: Editura Enciclopedică, 2003
- Castellan, Georges, *A History of Romanians*, Çev. Nicholas Bradley, New York: Columbia University Press, 1989
- Ciupală, Alin, Rudolf Dinu, Antal Lukács, *Documente Diplomatice Române 1883*, Ministerul Afacerilor Externe, Institutul Diplomatic Român, Seria 1, Volumul 11, București: Editura Academiei, 2006
- Cliveti, Gheorghe, *România Modernă Și "Apogeul Europei" 1815-1914*, București: Editura Academiei Române, 2018
- Coman, Ioan, Ștefan Pascu, Constantin C. Giurescu, *România în Războiul de Independență: 1877-1878*, București: Editura Militară, 1977
- Crampton, R.J., "The Balkans 1909-1914" *British Foreign Policy Under Sir Edward Grey*, The Balkans Düz. F.H. Hinsley, London: Cambridge University Press, 1977, 256-270
- Çaha, Ömer, *Siyasi Düşüncelere Giriş*, İstanbul: Dem Yayınları, 2019
- Damean, Sorin Liviu, *Romania Și Congresul De Pace De La Berlin (1878)*, București: Editura Mica Valahie, 2005
- Davutoğlu, Ahmet, *Sistemik Deprem ve Dünya Düzeni: Dışlayıcı Popülizme Karşı Kapsayıcı Demokrasi*, İstanbul: Küre Yayınları
- Dinç, Güney, *Kartpostallarla Balkan Savaşı (1912-1913)*, Der. Mehmed Nail, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008
- Duțu, Alesandru, *Romania În Istoria Secolului XX*, București: Editura Fundației România de Măine, 2007
- Erdem, Gökhan, Atay Akdevelioğlu, "Erken Dönemde Avrupa'da Diplomasinin Evrimi", *İlk Çağ'dan Viyana Kongresi'ne Diploması*, Ed. Ahmet Dönmez, Ankara: Altınordu Yayınları, 2022, 255-300
- Eubank, Keith, "Paul Cambon: Master Diplomatist", Oklahoma: University of Oklahoma Press, 1960
- Geçmiş Zamanlar: II. Abdülhamid Devri Osmanlı Diplomasisi*, İstanbul ve Paris Hatıraları, Yay. Haz. Ali Birinci, Selma Günaydın, Ankara: TTK Yayınları, 2015
- Giurescu, Dinu C., Constantin I. Turcu, *Documente Diplomatice*, București: EP, 1972
- Glenny, Misha, Balcanii: *Naționalism, Război Și Marile Puteri 1804-2012*, București: Editura Trei, 2020

- Greene, Francis Vinton, *93 Harbi: Tüm Cepheleriyle 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2018
- Guida, Francesco, *România în secolul XX*, Kishinev: Cartier Publishing House, 2019
- Gürgen, Süheyla Yenidünya, *Mehmed Said Halet Efendi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018
- Hall, Richard C., “*Consumed By War European Conflict in 20th Century*”, Kentucky: The University Press of Kentucky, 2010
- Helmreich, Ernst Christian, *The Diplomacy of The Balkan Wars*, New York: Russel, 1969
- Hitchins, Keith, *A Concise History of Romania*, New York: Cambridge University Press, 2014
- Hitchins, Keith, *ROMÂNII 1774-1866*, București: Editura Humanitas, 2013
- Hitchins, Keith, *The Romanians 1774-1866*, New York: Oxford University Press, 1996
- Hunt, Catalina, “*Seeing Like a State*”: Romanian Policies in Northern Dobruca and the Muslims, 1878-1914”, *Studia Et Documenta Turcologica*, Ed. Călin Felezeu, Cluj-Napoca: Universitară Clujeană, 2013
- Iftimi, Sorin, *Misiuni Diplomatice în România (1916-1918)*, București: Dark Publishing, 2018
- Ioniță, Cosmin, “*The Ottoman Tragedy. A Romanian View of The First Balkan War*”, *Turkey&Romania A History of Partnership and Collaboration in The Balkans*, Ed. Florentina Nitu, İstanbul: Babil Basım, 2016, 361-379
- Isar, Nicolae, *Istoria Modernă A Românilor Partea a II-a 1848-1878*, București: Editura Fundației România de Măine, 2005
- İskit, Temel, *Diplomasi: Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulaması*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2020
- Jelavich, Barbara “*Russia, The Great Powers and The Recognition of The Double Election of Alexander Cuza: The Letters of A.P. Lobanov-Rostovskii to N.K. Giers*”, *Rumanian Studies An International Annual of The Humanities and Social Sciences*, Ed. Keith Hitchins, Leiden: E.J. Brill, 1970, 3-35
- Jelavich, Barbara, *Russia and The Formation of The Romanian National State 1821-1878*, Londra: Cambridge University Press, 1984
- Jelavich, Barbara, *Russia's Balkan Entanglements 1806-1914*, Cambridge: Cambridge University Press, 1991

- Jelavich, Charles, Barbara Jelavich, *‘The Establishment of The Balkan National States 1804- 1920’*, Seattle: University of Washington Press, 1977
- Karpat, Kemal H., *Balkanlar’da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk*, Çev. Recep Boztemur, Ankara:İmge Kitabevi, 2004
- Kılıç, Selda *‘Osmanlı Devleti’nin İlk Bükreş Sefiri Süleyman Hurşid Bey (1846-1885)’*, *TürkTarihine Dair Yazılar-II*, Ed. Alpaslan Demir, Ankara: Gece Kitaplığı, 2018
- Kissinger, Henry, *Diplomasi*, Çev. Elif Berktaş, Ankara: Panama Yayıncılık, 3. Baskı, 2023
- Lupaş, Ioan, *Istoria Unirii Românilor*, Bucureşti: Fundația Culturala Regală Princepele Carol, 1938
- Macmillan, Margaret, *The Road To 1914: The War That Ended Peace*, New York: Random House Paperbacks, 2013
- Manole, Alin Ionut *‘Michael The Brave’s Political Union As Reflected By Foreign Historians’* Works: Hieronymus Ortelius, Richard Knolles, Ciro Spontoni”, *Războiul de Independență 140 De Ani (1877-1878)*, Ed. Iulian Oncescu, Sorin Liviu Damean, Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2017: 23-31
- Marinescu, Beatrice, Aurel Dutu, Șerban Rădulescu-Zoner, *Bucureștiul Și Epopeea Independenței 1877-1878*, Bucureşti: Editura Academiei Republica Socialistă România, 1978
- Marinescu, Beatrice, *Romanian-British Political Relations*, Bucureşti: Editura Academiei Republica Socialistă România, 1983
- McCarthy, Justin, *The British And Turks: A History of Animosity 1893-1923*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2022
- Medlicott, William Norton, *The Congress of Berlin and After: A Diplomatic History of The Near Eastern Settlement 1878-1880*, Connecticut: The Shoe String Press, 1963
- Neagoe, Manole, *Mihai Viteazul*, Bucureşti: Editura Europa Nova, 1994
- Necmettin Alkan, *‘Modern Diplomasinin Zihniyeti, Kurumları ve Uygulaması (1876-1914)’*, *Modern Çağ’da Savaş ve Diplomasi*, Ed. Ahmet Dönmez. Ankara: Altınordu Yayınları, 2022, 149-209
- Oncescu, Laura *‘The Italian Diplomacy and Romania In The Oriental Crisis (1875-1877)’*, *Războiul de Independență 140 De Ani (1877-1878)*, Ed. Iulian Oncescu, Sorin Liviu Damean, Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2017: 31-42
- Otetea, Andrei, *A Concise History of Romania*, London: Robert Hale Limited, 1985

- Öztuna, Yılmaz, *Resimlerle 93 Harbi: 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı*, Hayat Yayınları, 1969
- Popescu, Julian, *Romania*, Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2000
- Pounds, Norman J.G., *Eastern Question*, Chicago: Aldine Publishing Company, 1969
- Rachieru, Silvana, *Diplomați Şi Supuşi Otomani În Vechiul Regat: Relații Otomano-Române Între Anii 1878-1908*, Iaşi: Editura Universitatii Alexandru Ioan Cuza, 2018
- Report of International Commission to Inquire Into Causes and Conduct of The Balkan Wars*, Washington: The Endowment, 1914
- Sander, Oral, *Siyasi Tarih İlk Çağlardan 1918'e*, Ankara: İmge Kitabevi, 2011
- Schneck, Daniel J., Alexander Keith Johnston, George Dodd, *Pictorial History of the Russian War 1854-5-6: With Maps, Plans and Wood Engravings*, Londra: Edinburgh and London: W.& R. Chambers, 1856
- Shaw, Stanford J., *From Empire To Republic: The Turkish War of National Liberation 1918-1913 A Documentary Study*, Ankara: TTK Basımevi, 2000
- Sonzogno, Edoardo, *Album Della Guerra Russo-Turca Del 1877-78*, Milano, 1878
- Stan, Valeriu, *Nicolae Bălcescu*, Bucharest: Ştiinţifică Şi Enciclopedică, 1977
- Stavrianos, L.S., *The Balkans Since 1453*, New York: Rinehart, 1958
- Tarihte Türk-Rumen İlişkileri*, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2006
- The Wars Before The Great Wars*, Yay. Haz. Dominik Geppert, William Mulligan, Andreas Rose, Cambridge: Cambridge University Press, 2015
- Topor, Claudiu-Lucian, “*Germania, România Şi Războaiele Balcanice (1912-1913)*”, Iaşi: Editura Universitatii Alexandru Ioan Cuza, 2008
- Torrey, Glenn E., *The Romanian Battlefield in World War I*, Kansas: University Press of Kansas, 2011
- Türkiye-Romania Joint Military History Symposium*, Yay. Haz. Bünyamin Kocaoğlu, Ahmet Taşdemir, İstanbul: Turkish National Defense University Department of Library and Documentation Central Printing and Publishing House, 2023
- Türkiye-Romanya İlişkileri: Geçmiş ve Günümüz Uluslararası Sempozyumu*, Yay. Haz. Duygu Türker Çelik, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2019

Uçarol, Rıfat *Siyasi Tarih 1789-2012*, İstanbul: Der Yayınları, 2013

Waller, Bruce, *Bismarck at The Crossroads: The Reorientation of German Foreign Policy After The Congress of Berlin 1878-1880*, London: The Athlone Press, 1974

Williams, Nicola, *Romania and Moldova*, Hawthorn: Lonely Planet Publications, 1998

Makaleler

Arhire, Sorin, "From Hostility to Friendship: Russian-Romanian Relations in the Years Prior to the Outbreak of the First World War", *Bylye Gody*, 53/3, 2019: 1383-1393, doi: 10.13187/bg.2019.3.1383, Erişim 25.04.2024

Arhire, Sorin, "The Russian-Romanian Diplomatic Negotiations Between 1914-1916 for Romania's Entry into the First World War", *Bylye Gody*, 54/4, 2019: 1907-1917, doi: 10.13187/bg.2019.4.1907 Erişim 27.04.2024

Aydın, Mithat, "19-20. Yüzyıllarda Osmanlı Balkanlarında Rusya'nın Casusluk Faaliyetleri", *Tarih Araştırmaları Dergisi (TAD)*, C.32, Sa.53, Ankara: Ankara Üniversitesi DTCTF Yayını, 2013, 17-54, doi: 10.1501/Tarar_0000000533, Erişim 20.01.2024

Birecikli, İhsan Burak, "Londra Büyükelçiler Konferansında Arnavutluk'un Sınırları Meselesi 1912-1913", *ZfWT*, Vol 8, No.3, 2016: 235-258, Erişim 25.03.2024

Ceobanu, Adrian-Bogdan, Silvana Rachieru. "Romanian Military Attachés in the Ottoman Empire until the First World War". *Revista de Istorie Militară*, 3/4, 2023, 68-78, Erişim 31.01.2024

Constantin, Vasile "Rolul Luptei Lui Mihai Viteazul Pentru Apărarea Creştinătăţii", *Carol I National Defence University Publishing House*, 04/2011, 456-465, Erişim 15.10.2023

Malkoç, Eminalp, "Balkan Savaşlarının Ardından Osmanlı ile Romanya'nın Politik Temasları ve Dahiliye Nazırı Talat Bey'in Romanya Ziyaretleri", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Sa.1, C.16, 2017: 162-181, <https://doi.org/10.21547/jss.277467>, Erişim 29.04.2024

Marttin, Volkan, "Balkan Savaşlarına Gidilen Süreçte Makedonya Sorunu ve Bir Osmanlı Diplomatinin Faaliyetleri", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 7 Sa.2, 2006

Metin, Ömer, "Balkan Savaşlarında Romanya'nın Askeri ve Siyasi Stratejisi", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, C. 6, Sa. 3, 2020: 963-973, <https://doi.org/10.21551/jhf.793088>. Erişim 02.03.2024

Mithat Aydın, "Bükreş'te Komitacılık Faaliyetleri (1860-1916)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2015, Cilt 15, Sa. 30, Erişim 25.01.2024

Morris, James, "Locating The Wallachian Revolution of 1848", *The Historical Journey*, 64/3,2021, 606-625 doi:10.1017/S0018246X20000345, Erişim 16.09.2023

Nicu, Pohoata, "Romanian-Russian Relations And the Entente Policy Towards Romania in the Context of The First Balkan War", *Cogito- Multidisciplinary Research Journal*, 03/2011, 31- 44, Erişim 12.03.2024

Pohoata, Nicu "Romania and The Entente During The London Peace Conference (December 1912-January 1913)", *Cogito- Multidisciplinary Research Journal*, 04, 2011: 94-107, Erişim 19.03.2024

Roşca, Paul-Ersilian, "Romania And The Balkan Wars", *Astra Salvensis- Revista de Istorie şiCultura*, VI/2018, 1015-1022, Erişim 24.02.2024

Sansar, M. Fatih, Hasan Babacan, "Osmanlı Devleti'nin Bkreş Sefirleri", *Near EastHistorical Review*, 11/1, 2021: 43-53, Erişim: 03.04.2024

Woodman, Paul, "The Spelling of The Country Name "Romania" In British Official Usage: From Uncertainty To Standardization", *Review of Historical Geography and Toponomastics*,vol. III, no.5-6, 2008, 17-32

Yavuz, Fikrettin, "New York Times Gazetesi'nin Gözüyle Balkan Savaşları", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Sa.16, 2013, 147-186, doi: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh319>, Erişim 20.04.2024

Yüksel, Sinan, "K Kaynarca'dan Yaş Antlaşmasına Kadar Eflak-Boğdan zerinde Osmanlı-Rus Nüfuz Mücadelesi", *Türk Tarih Kurumu, Belleten*, C.83, Sa. 297 2019, 605-632,doi: 10.37879/belleten, Erişim 01.10.2023

Tezler

Akpınar, Mahmut, *Bir Tanzimat Brokratı ve Diplomatu Olarak Aleksandır Karatodori Paşa (1833-1906)*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010

Bostan, Zeynep, *Modern Osmanlı Hariciyesinin İnşası ve II. Abdülhamid Döneminde Diplomasi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019

Sansar, Mehmet Fatih, *Bağımsızlıktan Balkan Savaşlarına Osmanlı-Romanya İlişkileri*, Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020

Shafer, Kenneth Allen, *The Congress of Berlin of 1878: Its Origins and Consequences*, Masterof Arts, Portland State University, Portland, 1989

Untilâ, Olga, *19. Yüzyıl'da Osmanlı Dönemi'nde Tuna'nın Kuzey ve Güneyinde Romence Basın(1829-1912)*, Doktora Tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013

Yıkılmazpehlivan, Emirhan, *Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Türk-Romen Diplomatik İlişkileri(1914-1918)*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018

İnternet Kaynakları

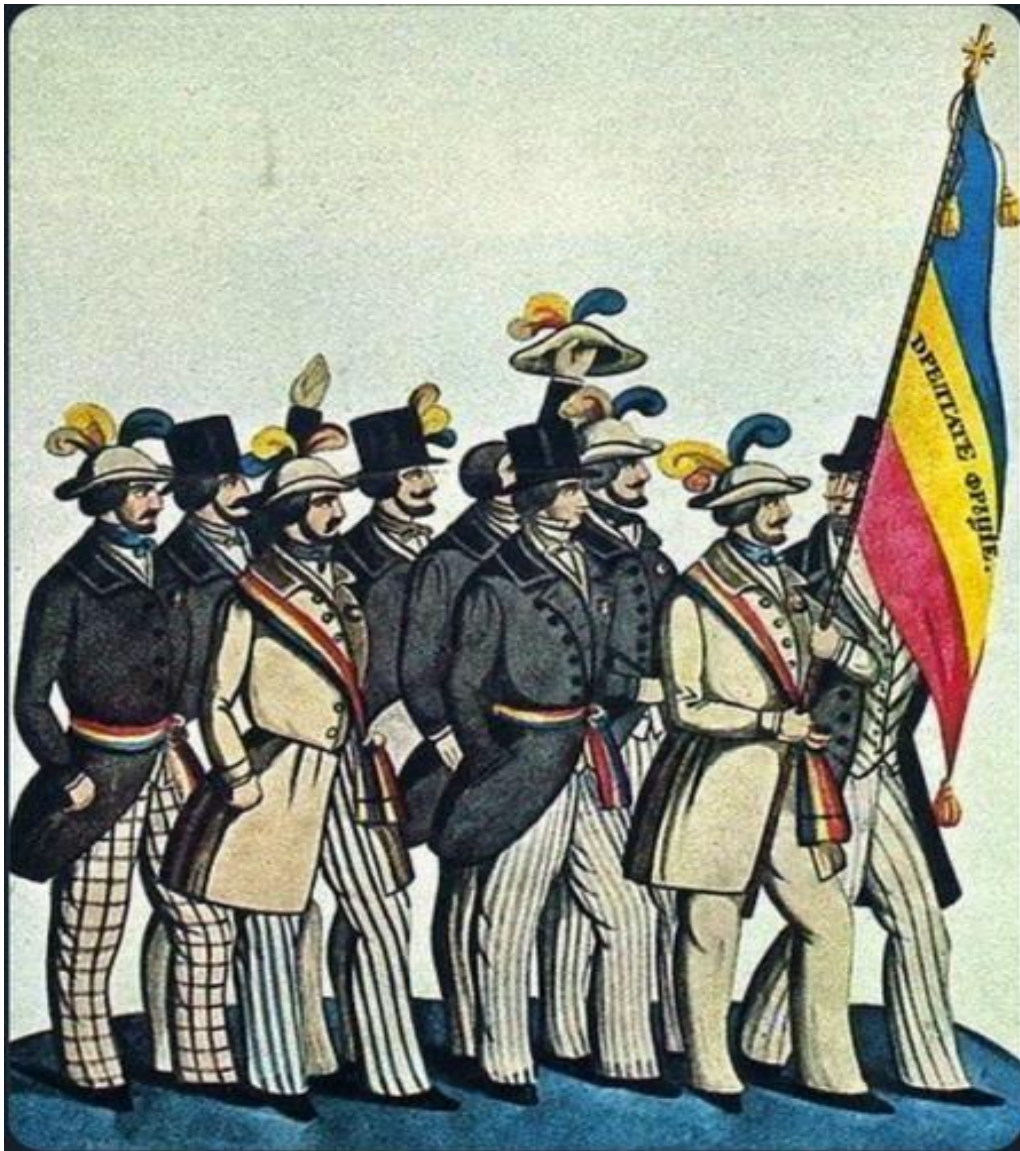
<https://www.mfa.gr/turkey/tr/the-embassy/history/tarih.html> , Erişim 25.12.2023

<https://sozluk.gov.tr/> , Erişim 25.12.2023

Ekler

EK-1

Bükreş'te 1848 Devrimini temsil eden bir resim.

(Ion Coman, vd., *România în Războiul de Independență: 1877-1878*,
Bucuresti: Editura Militară, 1977, 22)

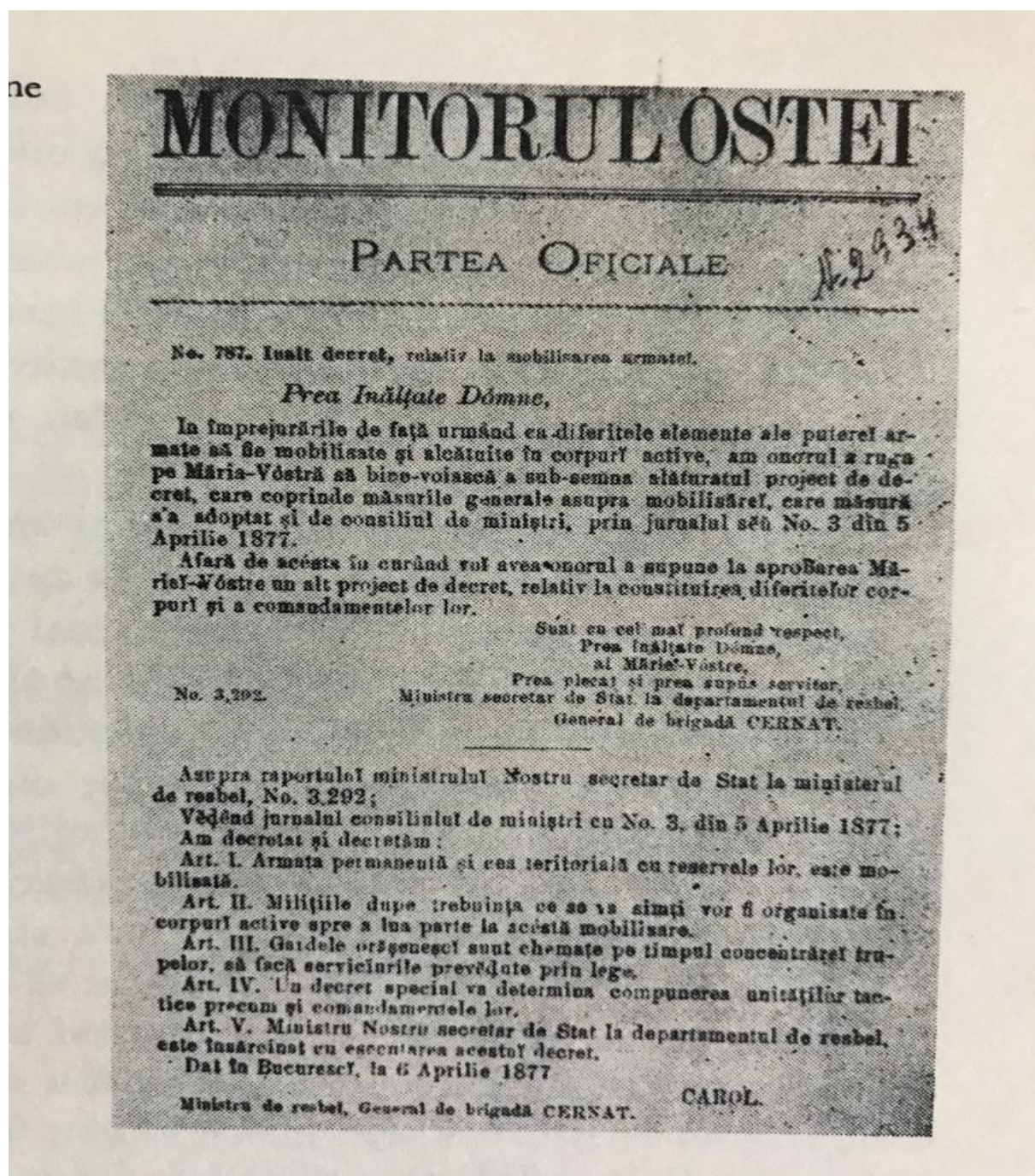

1856-1857 Eflak-Boğdan Prensliklerin Yeniden Şekillenmesi için Yapılan Görüşmelerin Gravürü. Soldan Sağa: Lytton Buluver (İngiltere), De Katte (Komisyon Raportörü), Safvet Efendi (Osmanlı Devleti), Basily (Rus Çarlığı), Baron Von Richthofen (Prusya), Cavaler Benzi (Sardinya), Knight of Leihman-Palmrode (Avusturya), Baron Talleyrand-Periyord (Fransa).

(Dinu C. Giurescu, Rudolf Dinu, Laurențiu Constantiniu, *Romanian Diplomacy An Illustrated History 1862-1947*, Bucharest: Monitorul Oficial, 2010, 17)

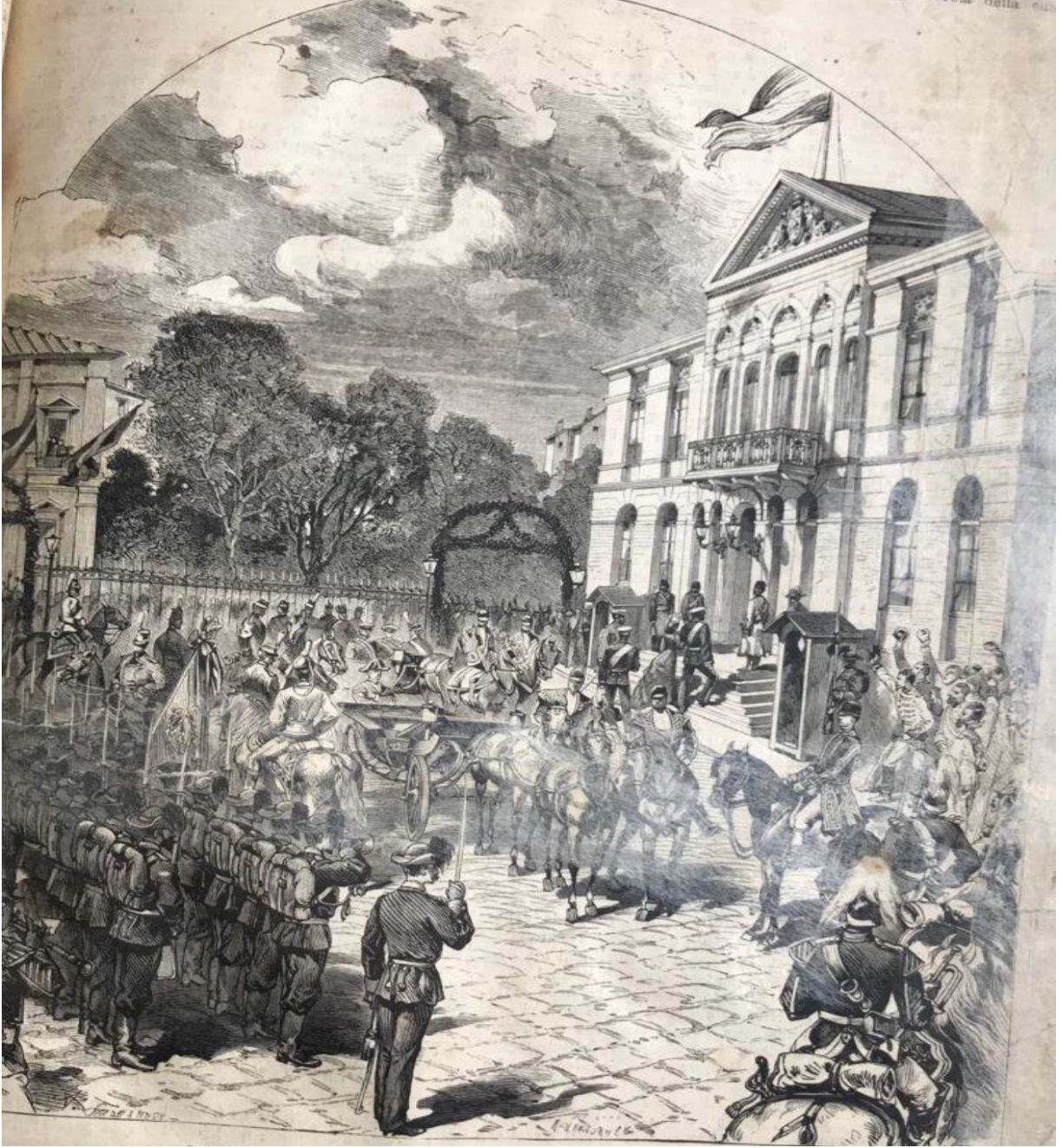

Eflak ve Boğdan'ın ilk ulusal birliğini sağlayan Alexandru Ioan Cuza'nın portresi.
(Barbara Jelavich, *Russia and The Formation of The Romanian National State 1821-1878*, Londra: Cambridge University Press, 1984)

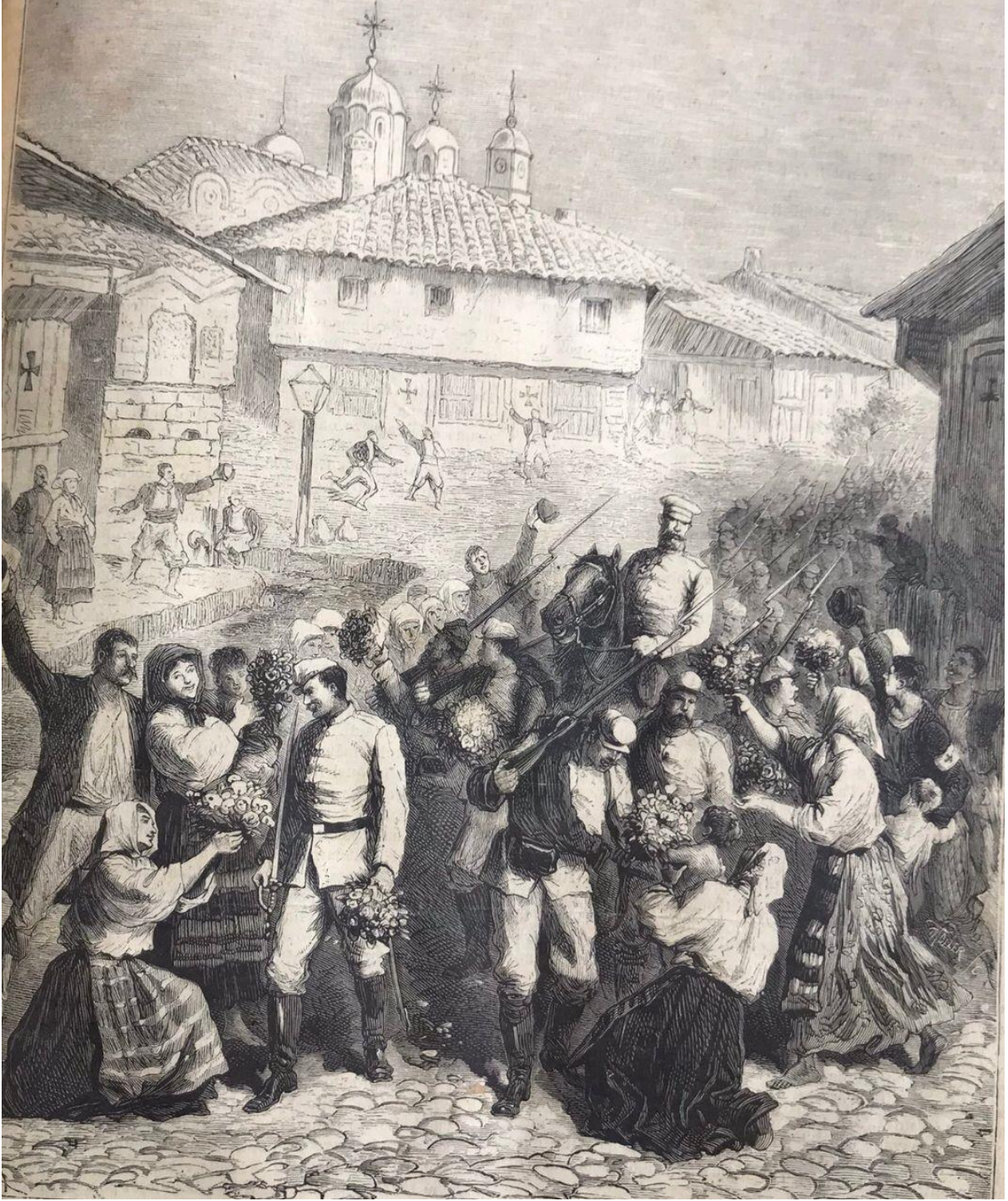

Rus ordusunun 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Romanya topraklarından geçmesi içinsağlanan anlaşmadan sonra Romanya ordusunun seferber edilmesine ilişkin çıkarılan kararname.

(Coman, *România în Războiul de Independență: 1877-1878*, 90)

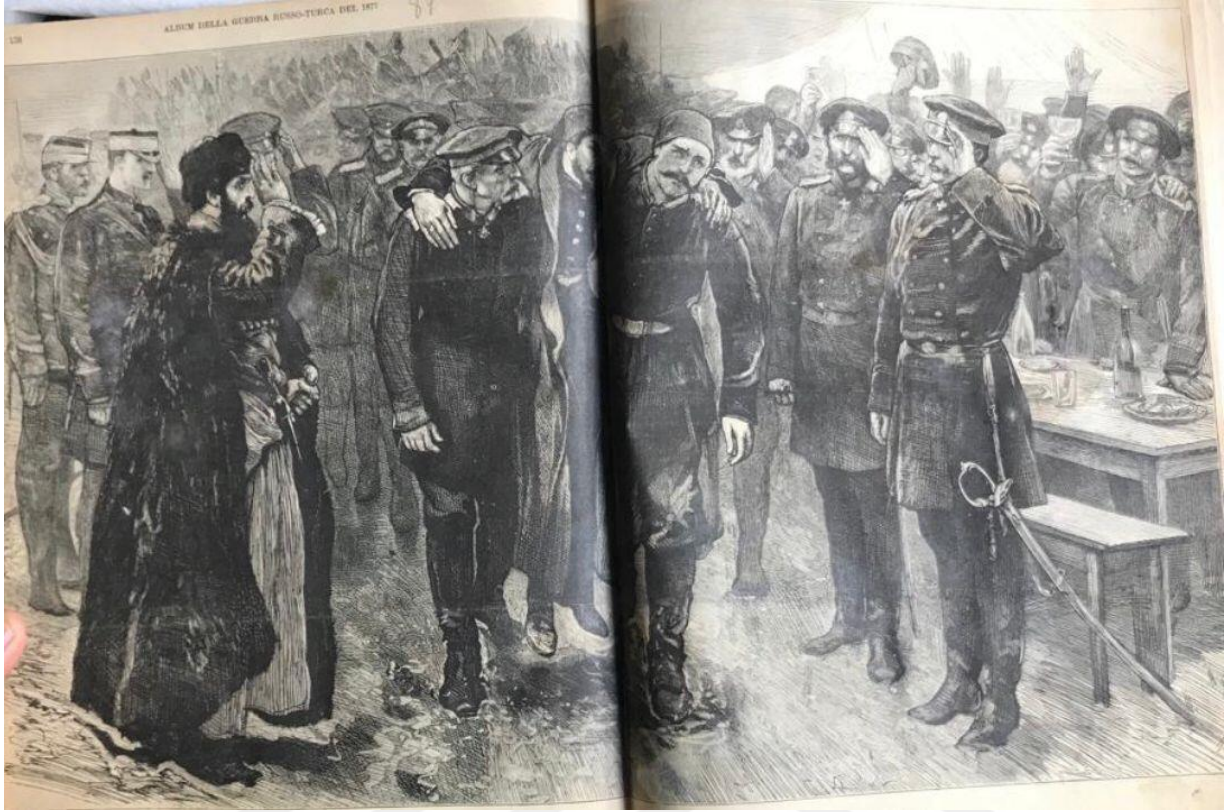

Rusya ve Romanya arasında askeri iş birliğinin imzalanmasından sonra 1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı'nı koordine etmek için Bükreş'e gelen Rus Çar'ının tören ile karşılanması. (Edoardo Sonzogno, *Album Della Guerra Russo-Turca Del 1877-78*, Milano, 1878)

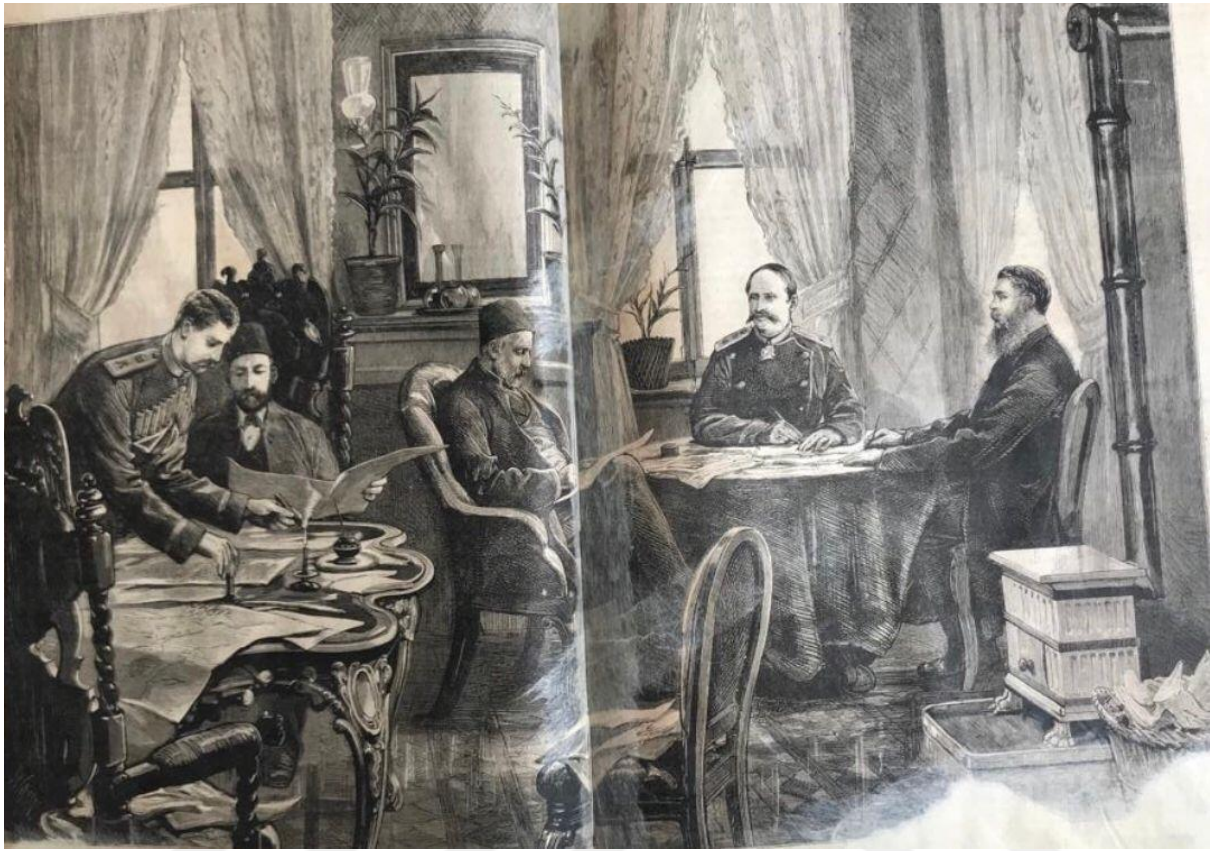
Rus askerlerin Bulgaristan'a gelişi ve köylüler tarafından çiçeklerle karşılanmaları.

(Sonzogno, *Album Della Guerra Russo-Turca Del 1877-78*)

93 Harbi'nde Gazi Osman Paşa'nın yaralı vaziyette teslim olması ve Romen ve Rus askerlerinPaşa'ya saygı duruşu.

(Sonzogno, *Album Della Guerra Russo-Turca Del 1877-78*)

93 Harbini sonlandıran Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması'nın imzalanması.

(Sonzogno, *Album Della Guerra Russo-Turca Del 1877-78*)

Yeşilköy Antlaşması'nın iptalinden sonra yeni bir antlaşma imzalamak üzere toplanan Berlin Kongresi (1878).
(Giurescu, *Romanian Diplomacy*, 104)

EK-10

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BDA)

N° D'arrivée 2068
Réexpédiée à
à 8 h. du
Le 10/12 18
Signature de l'employé S

SECRETARIAT GÉNÉRAL
REGISTRE LE 12/12
N° 12035 2078
D

TELEGRAMME

Pour

Le 10/12 18
Transmis par
Commencé à h. m. du
Fin à 8 h. m. du
Signature de l'employé

N° du dépôt	Nombre de mots	Date du dépôt	Heure	minute	Matin ou Soir	Voies	Indication non taxées

CPLE BUKAREST 1060 19 10 10 45 M NIN AFF ETRG CPLEI - NO 1/1 = ARRIVE AUJOURD'HUI
MARDI A BUKAREST J AI PRIS POSSESSION DE MON POSTE - SULEIMAN

OSMANLI ARŞİVİ
HR.İD
412 2 1

HR.İD.00412.00002.001

Romanya'nın bağımsızlığından sonra Osmanlı Devleti'nin ilk Bükreş elçisi
Süleyman Sabit Bey'in görevine başlamak üzere Bükreş'e vardığını bildiren belge.